Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Ved Mikrofonen:

Aksel Dahlerup

VED MIKROFONEN:

AKSEL DAHLERUP

CARL ALLERS BOGFORLAG
KØBENHAVN

Omslagstegning:
HANS ROSENVINGE

3. OPLAG
(5.—10.000)

FORORD

ALLEREDE paa et tidligt Stadium af sin Tilblivelsesproces er denne Bog paa Forlaget blevet betegnet som „Erindringer"; og i den Baas maa jeg vel være forberedt paa at finde den anbragt paa Bogmarkedet, skønt den for mig er noget helt andet. Den er en Fortælling om et Arbejde, som har optaget mig og interesseret mig levende gennem den forholdsvis korte Række af Aar, hvori dette Arbejde har eksisteret. Men det skal jo fortsættes. Jeg benytter blot en Pause til at fortælle i.

Ved Læsning vil man opdage, at Bogen intet egentligt „Erindrings"-Præg bærer. Her er ingen bidske Overfald paa Mennesker, der har haft det Uheld at møde mig paa Vejen; her er heller ingen Fodnoter eller Henvisninger til Den nyere Filosofi's Historie. Denne enkle Beretning kan læses helt uden Hjælpekilder. For en stor Del drejer det sig om Erindringer, der er fælles for Læserne og Fortælleren; det er jo Radio'ens „Hørebilleder fra Dagliglivet", der er Bogens Emne.

Dette er kun et *lille* Udvalg fra de *mange* Hundrede Hørebilleder blandt mange Tusinde medvirkende Menne-

sker. Og saa godt som hele Udvalget er hentet inden for Danmarks Grænser.

Og saa maa jeg bede om Tilgivelse, fordi jeg ikke har set *historisk* paa noget som helst af det, jeg fortæller om. Det kan jeg ikke. Jeg formaar kun at gengive de enkelte smaa Hændelser i den Form, de har taget i min Bevidsthed. Og mine Erindringsbilleder staar næsten alle i den Belysning, som et lille Glimt af Lune i sin Tid kastede over dem.

En Ting bør vel ogsaa paapeges: en Del af det, der fortælles i første Del „Mit eget Hørebillede", har været offentliggjort før (i Berlingske Søndags Magasin).

Endelig maa jeg takke Overtelegrafkontrollør J. Callesen Jensen for den største Del af Fotografierne fra de mange Rejser, han og jeg har foretaget i alle Egne af Danmark. Vi er parat til at tage fat igen.

November 1944. *A. D.*

MIT EGET HØREBILLEDE

GENKLANG AF BARNESTEMMER

NAAR jeg nu en Gang imellem gaar forbi H. C. Andersens kæmpestore Statue paa Graabrødretorv i Odense, synes jeg, at jeg maa være blevet en temmelig gammel Mand, for dèr stod jeg og sang: „I Danmark er jeg født ..." mellem alle mine smaa fynske Skolekammerater, da Statuen blev afsløret i 1905 — paa Hundredaarsdagen. Der blev nok holdt store Mindefester for Digteren den Dag, men ingen Hyldest kunde maale sig med den, som Børnene bragte, naar de, efterhaanden som de fik fri fra Skole, kom hen paa Torvet og sang til Ære for den store Odense-Mand. Han stod os nær paa en helt anden Maade end nu, da han altid ses paa Baggrund af hele den store Verden, som han har erobret. Da min Far og Mor som Nygifte bosatte sig i Odense, var det kun 12 Aar siden, H. C. Andersen havde levet — og 19 Aar siden, han selv havde oplevet sin Fødebys straalende Hyldest.

Vi besøgte ikke Huset i Hans Jensens Stræde den Dag

i 1905 — det, der nu er sammenbygget med Mindehallen; men vi gik ned i Munkemøllestræde, til Huset med Hyldetræet og Rendestensbrættet, og vi gik ind i den lille Stue, hvor vi vidste, han havde levet som Barn .. hvor han virkelig havde set Snedronningen i Rudens Isblomster. Og alle Folk kunde dengang fortælle noget om *Etatsraaden,* saadan som *de* havde mødt ham, den *største* af alle Byens Etatsraader; for han var blevet det paa en meget *finere* Maade end de andre — han var jo blevet Etatsraad paa at være *Digter.*

Den Mand, der var *Huslæge* for os, var ogsaa Etatsraad. Saa det var ikke nogen helt *sjælden* Titel — selv om det selvfølgelig var meget fint at være det. Han kom kørende i egen Wienervogn og aflagde Visit — og spurgte samtidig til Befindendet hos Forældrene, seks Børn og to Tjenestepiger; saa mødte man frem for Etatsraadens Aasyn med Skavankerne. I Tiden mellem Visitterne ulejligede man ham nødigt. Dog véd jeg, at jeg var Skyld i, at han blev kaldt en Aften, helt uden for Programmet; jeg havde faaet Krampe af Arrigskab. Det skyldtes krænket Stolthed. Pigerne havde gjort Alvor af en staaende Trusel om at lukke mig inde i Rummet ved Spanden under Køkkenvasken, fordi jeg ikke vilde i Seng en Aften, da der var Gæster. Det blev ved den Lejlighed paalagt mig alvorligt at *beherske* mig langt bedre, navnlig naar andre er til Stede. Et saa ustyrligt Temperament vilde ellers blive

mig til Skade i Fremtiden. Senere har jeg bestræbt mig for kun at rase ud for lukket Mikrofon.

— — —

JEG voksede op blandt Soldater. Det kan lyde slemt, men var en god og sund Omgang. Vi havde for det meste en „Oppasser" boende hos os. Det var altid en særlig udvalgt Mand, der ved sine gode personlige Egenskaber havde erhvervet sig den „Tjans"; og med ham drog jeg ud til Øvelsespladsen om Formiddagen, og naar han ved Hjemkomsten trak min Fars Ridehest fra Oluf Bagersgade Nr. 7 til Stalden paa Kasernen, sad jeg i Sadlen, iført Officersuniform. Vi blev altid enige om at lægge Vejen gennem Byen — ad Vestergade — i Stedet for gennem Munke Mose. Mange Mennesker lærte det ejendommelige Optog at kende, og alle kaldte mig derfor „Generalen". Navnet fulgte mig saa længe, at det endnu ikke var glemt, da jeg i 1916 kom tilbage til Odense som Rekrut. Da jeg som menig Soldat var med i en Præsentation for Generalløjtnant *Palle Berthelsen*, halede min Kompagnichef mig frem fra Geleddet og sagde: „Kan Deres Excellence ikke kende den lille „General" igen?" (Det kunde han ikke.)

Omgangen med Soldaterne var udviklende — i hvert Fald i Odense. Det var mest unge Folk fra Landet, og mange af dem havde aldrig før opholdt sig uden for den hjemlige Gaard. Deres gode og rene Tone blev ikke spo-

leret i Tjenesten. Jeg har mødt mange af min Barndoms Soldaterkammerater senere hen, og de har alle udtalt sig i samme Retning og tilføjet: „Jeg husker Deres Far som en streng Officer — men *retfærdig*. Og jeg har *aldrig* hørt ham *bande* eller bruge grove Ord."

Nu er jeg naturligvis ikke saa naiv at tro, at Forholdene i Hæren overalt var *saa* ideale, som jeg skildrer dem her. Det havde sin særlige Historie. Min Far tog som ung Kaptajn Initiativet til en Bevægelse, der havde samme Maal som den, andre Officerer i Aarene før den sidste store Krig satte i Gang: Fællesskab mellem Folk og Hær. Han og nogle faa andre Officerer mødtes ved den dengang meget omtalte Sammenkomst i Strib med fremtrædende Højskolefolk. De vilde skabe et Samarbejde mellem disse to store Institutioner, der begge arbejdede med den danske Ungdom, — og de opstillede et Program, der i det hele meget ligner det, der nu er fremsat for Offentligheden. Og selvom Sagen dengang blev mødt med Spot indenfor store Dele af Officerskorpset — og i Offentligheden med, man talte om „Sablen og den bløde Hat" — saa gennemførte min Far Samarbejdet i Praksis i hele sin Officerstid. I mit Hjem kom stadig Tidens Højskolemænd paa Besøg for at holde Foredrag for Soldaterne paa Kasernen, og min Far rejste rundt til de fleste af Danmarks Højskoler for at tale om militær-historiske Emner.

Hvad denne Tanke kunde have ført til, hvis alle havde sat Kræfterne ind paa at realisere den i den Tid, da

Højskolen virkelig havde Tag i Danmarks landlige Ungdom — ja, det behøver vi ikke at gruble over nu. Nu gælder det om at indhente det forsømte — ikke om at gruble over Fortids Fejl. ...

— — —

ET andet Hørebillede fra samme Tid er fyldt med Barnestemmer. Vi var selv 6 Børn, og dog var der hvert Øjeblik et Par ekstra i Hjemmet. Det var stadig skiftende, vildfremmede Børn. De kom om Aftenen, — tavse og skræmte. Længe sad de og skulede til os; det var slet ikke ualmindeligt, at de græd en lille Taar. Saadan en lidt *arrig* Graad, som Børn sætter i med, naar den Trods, de hidtil har væbnet sig med, ikke længere kan opretholdes. Saa vidste vi, at Tiden var kommen, da vi kunde faa dem med i vores Leg. Og saa var det ikke ualmindeligt, at Opholdet maatte forlænges udover den oprindelige Plan, fordi de befandt sig saa godt; men *videre* skulde de, før eller senere; de var der kun under Ophold paa Rejsen — en Rejse, som de vist allesammen havde gruet for. De var nemlig „vildfarne Børn".

Der var en Forening, der hed „Kristelig Forening til vildfarne Børns Redning" — et uheldigt formuleret Navn, men en udmærket Institution i den Tid, der her er Tale om, hvor Børneforsorgen i høj Grad kunde trænge til en hjælpende Haand. (Foreningen eksisterer endnu, men Ordet „vildfarne" er strøget i Foreningens Navn.) Min Far var Næstformand i denne Landsorganisation og Formand

for Fyns-Afdelingen. Han modtog Børnene, bragte dem hjem til os, — og naar Turen skulde gaa videre til *Børnehjemmet* ude paa Landet, fulgte han selv med derud. Og jeg var sommetider med paa disse Rejser.

Fra denne Tid husker jeg Digteren *Budde,* som jo var Forstander for et af Børnehjemmene. Han var nu ogsaa særlig egnet til at fæste sig i en Barnehukommelse, for han lignede grangivelig en Julenisse — en af de elskelige Nisser, med lange, hvide Krøller helt (eller i hvert Fald omtrent) ned paa Skuldrene.

Helt galt kan det ikke have staaet til med de pædagogiske Idéer i Aarhundredets Begyndelse; for paa det Børnehjem, jeg husker bedst, saa jeg Marker, der helt og holdent dyrkedes af Drengene selv; og der var Husdyrhold, der helt stod under Børnenes Varetægt. De var vældigt interesserede i hele denne Side af Opdragelsen, — og jeg misundte dem ubetinget deres „Vildfarenhed"; for paa Gaarden holdtes *Geder;* og mit højeste, aldrig opfyldte, Ønske hele Barndommen igennem var at faa en Gedebuk.

Denne Interesse for at hjælpe med i de vildfarne Børns Redning blev Aarsag til, at min Far forlod Hæren. Hvor ejendommeligt det end maa tage sig ud i vore Dage, saa var det en meget opsigtvækkende Ting, at en aktiv Officer i Hæren aabenlyst gav sig af med kristeligt, filantropisk Arbejde. Og da en af min Fars Officerskammerater blev udnævnt til Oberstløjtnant og — mod Sæd-

vane — blev i Odense og blev Chef for den samme Bataillon, sagde han straks til min Far, at nu maatte dette høre op, for det var „uværdigt for en Officer." Da min Far hævdede, at det maatte være hans egen Sag, hvad han uden for Tjenesten vilde bruge sine Penge og sin Tid til (i hvert Fald, naar det drejede sig om saadanne Ting, som dette), saa blev der en Krigsretssag ud af det. Og selv om Sagen faldt ud til Fordel for min Fars Standpunkt, saa var det dog en selvfølgelig Ting, at han maatte søge bort fra Garnisonsbyen. Vi flyttede til København. Faa Aar efter traadte han ud af Hæren og gik ind i en anden Gerning, der bragte ham megen Glæde gennem en lang Række Aar.

De „vildfarne" Børn kom altsaa til at spille en afgørende Rolle i hele Familiens Tilværelse; men ikke bare paa den negative Maade, der her er omtalt. Vi lærte af dem, at man ikke skal (og slet ikke *kan)* bedømme Mennesker efter den Etikette, der er heftet paa dem. Disse Børn var jo meget slet „etiketteret", naar de kom. Vi tog ikke i mindste Maade Forargelse af disse Drenges lidt uheldige Opførsel den første Aften — heller ikke af deres ubestridelige Mangel paa Pasning (der maatte en meget grundig Renselsesproces til; navnlig med Tættekammen); og at de alle ankom med en veritabel Straffeattest gjorde ikke Spor Indtryk paa os. Uden Hensyn til saadanne ydre Omstændigheder undersøgte vi, om det var „ordentlige Drenge" eller ej, ganske som Drenge iagttager deres

nye Kammerater i Skolen. Og de fleste *var* ordentlige Drenge, saa snart det gik op for dem, at de ikke længere var omgivet af *Mistanke.*

Det sidste synlige Minde, de „vildfarne" har efterladt i Familiens Liv, er et Vers i en Sang fra mine Forældres Sølvbryllup i 1912 (skrevet af den ældste i vores Flok. Han hed Hans Henning, var Skuespiller og døde i 1918). Det er jo en ikke ualmindelig Idé ved en saadan Lejlighed, som et Sølvbryllup, at beskrive Brudeparrets Livsvej. Dette Forehavende lettedes meget ved den Omstændighed, at deres Livsvej var *fælles* — lige fra de var 7 og 9 Aar gamle. Men altsaa, i denne Sang ses de omtalte Børn under en ny Synsvinkel:

Og hans vildfarne Børn, dem holdt vi nu saa meget a',
for sku' vi ha' Dada,
og det ska' Børn jo ha',
og Far var vred, han straks blev rar;
naar Mor sa' „Lille Far,
de andre er dog værre end dem, vi to har."

Da jeg var ung, havde jeg kun Øje for dem, der var kønnere end jeg selv — og ærgrede mig. Nu kan jeg hver Dag faa Øje paa enkelte, der er grimmere, — og det giver et lysere Livssyn.

En energisk 1 aarig med knyttede Hænder og Fødder.

Utroligt, at saa mange Mennesker har Billeder af sig selv fra den spædeste Tid. Forklaringen er den, at Billederne kommer frem, efterhaanden som det forudgaaende Slægtled falder fra. Det er Mødrene og Barnepigerne, der redder saadanne Billeder fra Undergang.

En Fynbo i Landflygtighed, 10 Aar.

Min Paastand om, at Kostskole-Drenge ikke er uartige Drenge, bevises af dette Konfirmand-Billede af Soraneren. — Menig Nr. 18 ved 5. Bataillons 1. Komp. i Odense, 1916.

Soldaterkorpset paa Sorø Akademi omfattede alle Elever, undtagen de to øverste Klasser. 1' G og Realklassen afgav Befalingsmændene. Kaptajnen for Korpset (Oberstljt. Kammerjunker C. A. Friis) ses her, omgivet af sine fem Delingsførere (der va allerede da en Rekylgevær-Deling). A. D. er den midterste af de staaende.

EN FYNBO I LANDFLYGTIGHED

PLUDSELIG at blive omplantet til København kan være nederdrægtigt for en Fynbo. Og for mig var det en Omstyrten af al min ophobede gode Tro paa Menneskene. Disse Københavnerdrenge i Feilbergs Skole i Rosenvænget kunde ikke se det berettigede i, at jeg talte Fynsk. Og jeg kunde paa min Side ikke indrømme dem nogen som helst Ret til at gøre Nar af mit blide, syngende Maal. Havde jeg ikke fra Naturens Haand været udstyret med umaadelige Armkræfter, havde Tilværelsen været uudholdelig baade for mig og min lille Bror. Men det er nu ikke helt tilfredsstillende at skulle bringe den Slags Argumentation i Anvendelse for at faa andre til at indse, at Fynsk *er* et yderst akceptabelt Sprog. Vi Fynboer siger (som det maaske vil være kendt) og *mener*, at „Fynsk er saa'en et *ny'eli't* Sprog. De' æ nemli' de' Sprog, som Englene taler om Sønda'en, naar de ve' gøre Vorherre en Glæ'e."

Og *Hørebilledet* af mit fynske Maal er ikke Fantasi. Det er mit Livs første *egentlige* Hørebillede. For netop i dette Aar (1906) fik jeg hos daværende Apoteker *Topp* i

Farsø optaget min Stemme paa en Voksvalse — og fik den selv at høre i Fonograf-Gengivelse. Og jeg reagerede paa nøjagtig samme Maade overfor Fænomenet som de Mennesker, der nu om Dage for første Gang hører deres egen Stemme gengivet fra Radioens Voks-Plader: Jeg fandt det utænkeligt, at det kunde være min Stemme — og umuligt, at jeg kunde have *saa* meget Dialekt-Præg. Den aandrige Replik lød saadan: „Her æ' saa deili' her oppe i Farsø, aa her æ' saa mang' *Stikkelsbær!*" — med Stikkelsbærrene endende helt oppe i Diskanten.

Jeg fandt Gengivelsen forvrænget, Dialekten stærkt overdrevet — og mente, at saadan noget maatte kunne gøres bedre.

Men det var mig en Advarsel. Og i Skolen i København holdt jeg mig paa Afstand fra Drengene paa Legepladsen — paa Grund af disse dialektiske Forskelle. Jeg holdt mig i Frikvarterene til Hr. Feilberg. Med ham gik jeg rundt om den røde Villa, der dengang var Skolens, og drøftede de Besværligheder, der allerede da eksisterede for en Privatskole. Ogsaa dette lille Billede er blevet fastholdt i en Sang af min Broder (en Konfirmationssang, naturligvis — paa Melodi „Sozodontvisen"):

Og i Hr. Feilbergs Skole
(ej Lorry, men H. L.)
han rendte ej med Drengene, men med Bestyr'en sel'!
Hr. Feilberg sae' saa tit:
„Jeg ved skam ej, hvorvidt
det nu er Aksel eller mig, der styrer Skolen skidt."

(Man kan ikke være for forsigtig. Lad mig derfor pointere, at dette var en meget *spøgefuld* Behandling af Sagen. Hr. Feilberg var en udmærket Skolemand — der mindes med de kærligste Følelser af en Mængde gamle Drenge fra Feilbergs Forberedelsesskole.)

En stor Skam overgik mig en Dag i denne fredelige, pæne Skole i Rosenvænge-Villaen. En af Lærerinderne fandt pludselig paa at vise os sin pædagogiske Forstaaelse ved at spørge hver enkelt Elev, hvad han interesserede sig for i sin Fritid. Der kom naturligvis mange kvikke Svar, allesammen i Forbindelse med en eller anden Samler-Mani; mest Frimærker og Tinsoldater. Jeg har aldrig været Samler, — og da Turen kom til mig, følte jeg mig forpligtet til at svare: „Jeg har ingen Interesser". Det vakte ikke saa lidt Misstemning i Klassen; og hjemme var jeg saa bekymret over det passerede, at min Mor krævede en Forklaring. Da hun havde faaet den, udbrød hun med en Forargelse, som øjeblikkelig satte Mod i mig: „Det vil jeg nok *sige!* Har *du* ingen Interesser... du har da den *sønderjyske* Sag og *Forsvarssagen!*"

Da Lærerinden i næste Skoletime vilde fortsætte sit Rundspørge, rejste jeg mig og bad om Ordet: „Jeg har tænkt nærmere over det, og jeg vil gerne sige, at jeg alligevel har to Interesser. Det er den sønderjyske Sag og Forsvarssagen." Der blev fuldstændig Tavshed omkring mig; Lærerinden kunde slet ikke finde paa noget at sige om mine store Interesser; hun opgav at spørge Resten af

Klassens Frimærkesamlere og valgte at gaa over til Dagsordenen.

Sandheden bag denne lille Episode er, at mine Forældre altid holdt disse to „Sager" levende i deres Børns Bevidsthed og lod alle fem Sønner vokse op i fuld Fortrolighed med den Tanke, at Danmark en Dag kunde kræve deres Liv som Indsats i en Kamp for det, som er dansk. Det var ikke *et Problem,* vi skulde tage Stilling til, det var det *givne* i vor Tilværelse. Og alle min Barndoms Sommerferier tilbragte jeg hos Slægtninge paa sønderjyske Gaarde. Det var ikke „Militarisme", men Idealer bygget paa den kristelige Tanke: „Kæmp for alt, hvad du har kært, dø om saa det gælder . . ."

Jeg fandt ud af, at alle mine Kvaler vilde overvindes, hvis jeg fik Lov at komme paa Sorø Akademi, naar jeg var færdig hos Feilberg — og altsaa skulde rykke op i Mellemskolen. For til Sorø kom jo Drenge fra alle Egne af Danmark — *der* maatte de da ogsaa kunne tolerere en Fynbo. *Der* maatte jeg kunne glide aldeles ubemærket ind i en stor dialektisk Kakofoni. Det lykkedes at gennemføre Planen — trods store Betænkeligheder fra Forældrenes Side. (Formodentlig var det Fynske forlængst slidt af mig, da jeg kom til Sorø; men det var jeg i hvert Fald ikke selv klar over.) Og her, i den Skole, der havde opfostret min Far og min Onkel, mødte jeg den gamle, graaskæggede „Græker", Rektor *Bartholomæus Hoff* (kaldet *Gaasen*), en mærkelig Skikkelse, som ikke kunde undgaa at indvirke

paa Drengene ved sin Personlighed. Og det er ingen Skade til, at Pædagoger er Personligheder — selvom de tillige er mærkelige.

Han var berømt for at have „Yndlinge" blandt Drengene. Det vil sige, at han syntes om bestemte Drenge og stærkt udtrykte sin Interesse for dem; medens andre Drenge var ham personlig temmelig ligegyldige. Det er ikke helt overensstemmende med moderne Pædagogik, men derfor var det nu ikke upædagogisk alligevel.

Min Onkel havde som Elev i Sorø hørt til Hoffs udtalte Yndlinge. Dengang har Rektor Hoff været ung Adjunkt dernede, men vistnok i Sind og Udseende omtrent som nu, da jeg lærte ham at kende. Alle vidste, at han dengang havde udtrykt sin Interesse saadan: „Der er to Drenge, jeg ikke kan fordra-age. Det er *Herman Bang* og *Verner Dahlerup*. For de gaar og diskuterer i Frikvarteret, om Chr. Winther er en subjektiv eller objektiv Digter." Det var nu hans pebersvendede Maade at sige det paa. Han *beundrede* de to Drenge for deres litterære Modenhed.

Min Fader, som var Verners yngre Broder, syntes Hoff ogsaa godt om; men Fader var udpræget Matematiker og havde ikke saa meget med den klassisk-filologiske Hoff at gøre. Men den gamle Rektors Bevaagenhed gled som en selvfølgelig Ting over paa mig, da jeg i 1908 dukkede op i Flokken af nye Drenge i Akademiets Fratergaard. Skolens yngste havde Klasseværelse lige foran Rektorkontoret. Naar han passerede paa Vej til sit Kontor, standsede

han ofte og lagde sin Haand paa mit Hoved — og stod længe og saa ud ad Vinduet, smilede tilsidst til mig og gik ind. Det var *Kontinuiteten* — om man vil: Traditionen — i den gamle Skole, der følte i denne stille, ensomme Mands Venlighed mod mig. Jeg var Søn af en af hans gamle Drenge, Brodersøn af en af hans kæreste Drenge; derfor fulgte han mig fra den første Dag med kærlig Interesse ... uden mange Ord.

Han var Sprogrenser — og gik ogsaa der sine egne Veje. Han ændrede alle Opslag paa Akademiets Grund og lod dem forsyne med egne „rensede" Tekster, „Sti for Hjulryttere" — stod der, hvor der før stod Cyklesti. Alléen var nu en „Trærække", Sportspladserne betegnedes som „Store Legeplads" og „Den grønne Legeplads", (udtalt med g), Galocher hed „Skidtsko". Han vidste udmærket godt, at andre ikke vilde følge ham i denne mærkelige Sprogrensning. Men derfor kunde der jo godt ligge en Mission i at øve denne *outrerede* Paavirkning — og *Resultatet* netop gennem Overdrivelsen blive *bedre*, end det kunde skabes gennem en mere moderat Agitation. Han spurgte mig engang, da jeg var inde hos ham for at bede om Frihed til en Cykletur: „*Hvordan* skal du rejse?", „Jeg skal cykle," svarede jeg, men greb mig i det, „Næ .. jeg mener *ride paa Hjul.*" Saa lagde han sin Arm om min Skulder og vandrede med mig flere Gange rundt om Bordet i Kontoret — ganske tavs. Jeg troede, han var blevet meget vred. Saa standsede han: „Du maa gerne sige *cykle*. Men *jeg* siger nu ride paa Hjul. Og det bli'r jeg *ved* med."

Han havde en ejendommelig Modvilje mod aabne Vinduer. Han kom selv rundt i Klasserne med Karakterbøgerne, naar der havde været „Sammentælling". Og hændte det, at et af de øverste Vinduer var aabent, vendte han tavs om og vandrede ud igen, støttet til sin Stok „Bruno", saa var der ikke andet at gøre end at faa Vinduet lukket og sidde stille og vente. Omsider kom han saa igen — sendte et Blik op mod Vinduet og sagde: „Dette er intet Klassevæ-ærelse, men en *Gaardsplads.* — *Jeg* lukker *aldrig* Vindue op... jeg gaar heller aldrig i Bad-d! Men jeg befinder mig me-eget vel."

Hans Udtryksform kunde nu og da virke forskrækkende, navnlig, naar den naaede uden for Skolens Omraade, til Mennesker, som ikke kendte ham. Min Fætter var som Gymnasiast en Dag saa uheldig at blive grebet i at tilberede sig en Kop Kaffe i Spisefrikvarteret. Det foregik paa Gangen ved et af de Gasapparater, der bruges til Opvarmning af Vand til Rengøringen. (Eleverne fik dengang *aldrig* Kaffe; kun Te om Søndagen, ellers varm Mælk). Men min Fætters Brøde resulterede bl. a. i et Brev fra Rektor Hoff til hans Forældre. Det begyndte saadan: *„Det gør mig ondt at maatte meddele Dem, at Deres Søn har forført en Gangkone..."* (her sortnede det for de stakkels Forældres Øjne, saa de næsten ikke kunde læse videre) *„.. til at være sig behjælpelig med ulovligt at bruge af Skolens Gas."*

Han kunde være meget streng overfor de store Drenge — Lømlerne. Og han var ikke bange for at saare dem,

naar de havde gjort sig fortjent til Straf: „Du er en *vanartet* Dreng. Jeg vil skrive til dine Forældre, at de bør sende dig til *Flakkebjerg*. Dette er ikke et Hus for *vanartede* Børn." Engang sagde han til en Gymnasiast: „Du fortjente, at jeg lod *Tjenerne* prygle dig!" Og det fortaltes, at den rare og skikkelige Overtjener virkelig en Gang blev kommanderet til at virke som Profos. Man kunde i hvert Fald vanskeligt forestille sig Rektor selv gribe til den korporlige Afstraffelse.

Sine Venner var han, som nævnt, en god og trofast Ven. Det er f. Eks. en kendt Ting, at han hver Søndag sendte et Glas virkelig god Vin fra sin Kælder over i Kirken til sin lærde Ven, Licentiatus theologiæ *Krarup*. Det forargede Borgerskabet meget at tænke paa — og det skadede vist ogsaa Kirkebesøget. Krarup var i sin yngre Tid saa lærd i sine Prædikener, at der ikke skulde særlig tungt vejende Paaskud til at holde Borgerskabet hjemme mellem 10 og 12 om Søndagen. Og denne Udveksling af Vin-Drikke mellem de to klassiske Lærde — at de ikke skammede sig! I Virkeligheden var det saare naturligt; Vin var jo da paa den Tid en naturligt forekommende Forfriskning, god Vin en ret almindelig Samler-Interesse (efter min Mening bedre end f. Eks. Frimærker) — og desuden led Pastor Krarup af Svimmelhed i saa høj Grad, at han aldrig gik op paa den høje Prædikestol, men benyttede en mindre, et skrækkeligt lille Sovekammer-Møbel, der var opbygget til ham lige overfor den rigtige Prædike-

stol. Saa det var ganske naturligt med det lille Glas græsk Vin før Prædikenen.

Iøvrigt har Hvidernes gamle Kirke, „hvor Absalon og Atterdag er lagt til Ro", præget sig i min Samtids Erindring ved sine uafladelige Begravelsesklokker. De ringede altid til Jordefærd . . . og det var egentlig lidt dystert for os. Kirken ligger jo paa Akademiets Grund, næsten sammenbygget med Skolen, saa vi havde Begravelserne lige op ad os. Men der flyttede i den Tid en Mængde Pensionister til Sorø. Skatteprocenten var 2,0. Den rige Amtmand *Grothoff* betalte alene omtrent al den Skat, der behøvedes. Saa det var et dejligt Sted, ikke alene for os unge Akademister, men ogsaa for de gamle Pensionister. „Her er der smukt at leve, tungt at dø."

A propos den Sang. Paa dens Melodi (af Weyse) synges en særlig Sorø-Sang af Carsten Hauch ved hver Studenter-Dimission paa Akademiet. Dens Slutstrofer siger i Grunden saa meget om Aanden i den Opdragelse, vi fik — mere køn end egentlig praktisk, men i Ordets bedste Forstand *akademisk:*

Thi Sølv og Guld, dem skal I ikke sanke,
dem har I aldrig lært at finde her,
men Aandens Frugt, den indholdsrige Tanke,
det er den Skat, som ene er os kær.

Jeg har holdt mig denne Lære *saa* efterrettelig — og jeg har lagt Mærke til, at de fleste af mine Kammerater har gjort ligesaa — at jeg altid har været temmelig fattig,

og hvad værre er: aldrig har haft Lyst til at samle flere Penge sammen, end jeg virkelig havde Brug for.

— — —

DER er mange, der tror, at Kostskoledrenge lider under Mangelen af Hjemmets og Forældrenes Indflydelse. Det er ganske forkert; men Fejltagelsen er jo meget nærliggende.

Man kan vist roligt sige, at alle Kostskoledrenge enten *har* et Hjem eller *har haft* et Hjem, som de husker. Og de lever under en daglig, ganske bevidst Indflydelse af dette Hjem. Alle deres Handlinger og en stor Del af deres Tanker kontrolleres paa gavnlig Maade af Forestillingen om, hvad man hjemme vilde sige og mene. Dermed er Drengen ganske naturligt, og uden pædagogiske Forestillinger af nogen Art, kommet ind under *Ansvars*-Følelsens Kontrol. Det er slet ikke en Følelse, der tynger ham; den giver ham tværtimod *Rygrad.*

Men saa er der det store Spøgelse, der hedder „den daarlige Paavirkning". I et Hjem kan man — selv om Børnenes Antal er seks, som det var hos os, — overskue den Paavirkning, Børnene kommer ud for. Men selv de mest nidkære Lærere kan ikke føre en tilsvarende Kontrol med 150 Drenge i en stor Kostskole (dertil kommer et lignende Antal, som ikke bor paa Skolen). Ogsaa denne besnærende Slutning er urigtig. Sikkerheden ligger netop hos de 150 Drenge; de kan ikke allesammen være slette Karakterer; ikke engang Flertallet af dem kan være det. Og en daarlig

Paavirkning vil have meget svært ved at brede sig i saadan en Flok, der lever sammen i det daglige, ikke i Skoletiden alene, men Dag ud og Dag ind. *Smaa* Kostskoler kan rumme en vis Risiko, men ikke de store, gamle Skoler, hvor Traditionen lever og regerer.

Meningen med denne lille Tale er, at man skal lade være at anse Kostskoleelever for at være „uartige Drenge". Jeg er ikke bange for at sige: tværtimod.

I min Barndomstid paa Sorø Akademi var det en naturlig Ting, at ikke blot Kundskabstilegnelsen var „non scolae sed vitae", men alt i vor daglige Færd var forpligtende for hele Livet. Naar gamle Soranere derfor viser et vist Sammenhold, selv om de ikke er fra samme Tid, saa er det ikke en Form for Sammensværgelse, men et ganske naturligt Udslag af Fællesfølelse, der gør sig gældende. De *har* virkelig noget fælles; og de anser det for noget værdifuldt.

Det er den fælles Oplevelse af Barndommens og Ungdommens store Under, der knytter os sammen — det Under, som i Erindringen er uløseligt bundet til dette idylliske Stykke Danmark. Sorø-Digteren *Carsten Hauch* har sunget det saadan

Nej, sikkert aldrig dette Sted I glemmer,
hvor I har vandret tit ved Venskabs Haand
— — —
hvor I har skuet Skyens Leg i Vinden
og drømt maaske jer bedste Foraarsdrøm,
og hvor I Taaren rysted' let af Kinden,
saa den for evig sank i Glemsels Strøm.

Det er selvfølgelig ikke Meningen her at udrede i Enkeltheder, hvordan Livet er indrettet paa saadan en Kostskole. Men Princippet i det hele er at holde Drengene *beskæftiget* hele Tiden. Ser man paa Dagens Tidsinddeling, kan man godt faa et Indtryk af Tvang. Den længste, samlede Fritid var 1½ Time. Der var delt Skoletid (Formiddagsundervisning og 1½ Times Eftermiddagsundervisning), og der var faste Læsetider, faste Spisetider — der var ingen Spekulationer med, hvad man skulde foretage sig. Udefra set, tager Kostskolen sig ikke „fri" ud; men den *skal* ogsaa ses *indefra*.

— — —

DRENGENE paa Sorø og paa Herlufsholm bærer som bekendt Uniform (adskillige private Kostskoler har i den senere Tid indført en tilsvarende Paaklædning), og det kan jo ogsaa se ud af Tvang. Andre opfatter Uniformeringen som Udslag af en aristokratisk Trang til Eksklusivitet. Men Tanken er i Virkeligheden meget demokratisk. Jeg vil roligt rose denne Idé; den er ikke min, men Kong Frederik den Andens. Han lavede nemlig en Skole for „30 Adelige og 30 Ufrelse" — til Afløsning af det ridderlige Akademi. Det svarer til, at man nu om Dage vilde lave et Institut for 30 Børn fra „Bredgade-Kvarteret" og 30 fra Istedgade. For at undgaa, at saadan en Flok „faldt fra hinanden", maatte man nødvendigvis have dem ens klædt paa. Praleri med Klæderne skaber en skrækkelig Atmosfære blandt Børn. Og vi havde da heller ikke andet end

Slipset at lufte Forfængeligheden med, — og da det *skulde* være sort, var der Maade med Galskaben, ogsaa paa det Punkt. Men jeg har dog grædt mange bitre Taarer (i Ensomhed), naar de halvaarlige Regninger skulde forelægges hjemme i Jule- og Sommerferierne. Der var altfor mange sorte Slips... efter min Fars Mening.

En pæn Uniform med gyldne Knapper tiltaler Drenge i den Alder — og bidrager til at give dem tilpas Interesse for Orden i Paaklædningen. Da jeg første Gang fremstilledes for Familien iført Soraneruniform, sagde en Tante (med en Sarkasme, som saarede mig): „Ja, det er jo den Slags, man faar Glæde af to Gange i Livet — naar man *faar* den, og naar man *bliver af med* den". Det er jo en ganske rigtig Betragtning; Skoleuniformen forhøjer absolut Glæden ved at blive Student og faa Lov ikke blot at bære Studenterhuen, men ogsaa klæde sig helt efter eget Ønske — civilt.

I øvrigt levede vi tildels som Grever dengang. Til den fastlagte Spiseplan hørte bl. a., at vi i Vintersæsonen skulde have 6 Gange Gaas og 6 Gange And til Middag. Og disse kostbare Dyr parteredes saadan, at seks Drenge delte en Gaas, medens en And kun skulde forslaa til tre. Og vi spiste altid op. Derimod udfoldede vi mere Kritik overfor Smørrebrødet ved Aftensbordet. Der sporedes en absolut Tilbøjelighed til at levne et Par Stykker Rugbrød — bart; men derimod blev alt *Paalægget* overflyttet og fortæret. Dette foranledigede Overlærer Glahn til at holde en ufor-

glemmelig Tordentale til os, hvor han tilraabte os et: „Respekt for Maden!", som i høj Grad var paa sin Plads. Og han havde Ret til at give en saadan Formaning. Selv smurte han patriarkalsk al Maden ved Aftensbordet i sit Hjem.

— — —

DA Kongen en Dag var nede at se til os og gjorde os den Ære at spise Frokost med os i Akademiets Riddersal (Solennitetssalen), holdt Hans Majestæt en Tale ved Bordet, hvori han rettede en Tak til „Rektor og Lærer*staben*". Det var jo et ganske naturligt Udtryk at bruge for en Konge, der i den Grad er Soldat, som vor Konge er det. Men vi grinede længe efter af Lærerne i den Anledning; for Mage til Stab syntes vi vanskeligt, man kunde forestille sig. Det var ikke nogen udvalgt Flok af Pædagoger, og figurligt var de heller ikke pralende. Om enkelte vidste vi meget godt, at de var kommet til denne fine, gamle Skole af højst usaglige Grunde. Men om de fleste af dem gjaldt det samme som for vor værdige, gamle Rektor Hoff: de var *Personligheder,* og derfor respekterede vi dem. Enkelte af dem var virkelige Videnskabsmænd. Overlærer Wiese var saa fortrolig med den latinske Litteratur, at det aldrig lykkedes nogen at paavise det unyttige i at lære os alle de mærkelige Ord, der nævnes som Undtagelsestilfælde fra de forskellige Bøjningsregler i den latinske Grammatik („gens, mens, lens, frons og bidens — herfra undtages dog bidens i Betydningen: en Hakke, medens det

i Betydningen: et to Aars Faar o. s. v.“). Han kunde altid nævnte Tilfælde, hvor Undtagelserne virkelig var forekommet i hans Praksis ... og dermed altsaa bevise deres Eksistensberettigelse.

Kresten Simonsen var en moderne Naturlære-Apostel af virkeligt Format, men paa den Tid *altfor* moderne i Ensemblet.

Alfred Glahn var en Sprogmand, der burde være blevet verdensberømt; og naar han kun blev det blandt Fagfæller, var Grunden den, at han var *for tidligt* paa Færde med sit System. Han opfandt Sprogundervisningen pr. Grammofon, rejste til Pathé-Frères i Paris og lod dèr en fransk Skuespiller indtale Teksterne til sine *Lectures variées*. Systemet krævede, at der paa Pladen var Pauser, som Eleven skulde benytte til at *gentage* den hørte Tekst, medens Lyden endnu var i Øret. Glahn var ogsaa i Kiev med sit System for at faa det indført i Rusland, hvor der var større Interesse for Fransk-Undervisningen end i noget andet Land. Men det var jo længe før den elektriske Pladeindspilnings Tid og inden de elektrisk drevne Grammofoner. Vi dyrkede selvfølgelig *Systemet* („Méthode Glahn“), men vi var for *langsomme* i Reaktionen. Han sagde mange Gange irriteret *„for Pokker!“* til os — og satte Tommelfingeren paa Grammofonpladen for at bremse den, naar Tale-Pausen paa Pladen ikke viste sig tilstrækkelig lang til, at vi kunde fatte, hvad den uhyre korrekte Franskmand havde fortalt. I en af Pauserne hørte

vi tydeligt et Automobil-Boldhorn fra en af Paris' Taxi'er nede paa Gaden. *Det* var det store Eventyr — en Forløber for de Nydelser, Radioen siden har bragt os. Men først efter Alfred Glahns Død vandt Grammofonplade-Undervisningen frem. Hans utrolige Energi var tildels spildt — i hvert Fald paa os.

Men ingen kunde undgaa at lade sig paavirke af ham. Han havde et følsomt Sind og en vældig dramatisk Evne. Hans Tolkning af den danske Litteratur i Gymnasieklasserne gjorde Dansk til et af vore dejligste Fag, og *Skolekomedierne,* som han satte i Scene, blev meget mere end en Spøg ved Juletid. Vi glemmer aldrig de Timer med ham.

Det var Holberg og Hostrup, der spilledes. Og naar jeg ser paa Rollelisterne og Fotografierne fra „Spurv i Tranedans" og „Huus-Spøgelse eller Abracadabra", forbavses jeg over, hvad Overlærer Glahn har faaet ud af disse Forestillinger. Det kgl. Teater leverede næsten alle Dragter og Parykker, Skolen lod fremstille virkeligt gode Dekorationer, og der anvendtes Maaneder paa Indstuderingen. Det er ejendommeligt at se paa Rollelisten, at jeg havde den store Rolle som Henrik i „Abracadabra", medens en Skuespiller som Sigurd Langberg nøjedes med at være „Octavii Laqvey", der kun viser sig i en enkelt Scene. Men til Gengæld „fyldte" Langberg hele den lille Skuespil-Scene med sine tre Replikker, der i sig selv ingenting var, saadan at det lille Intermezzo traadte helt ud af Rammen, og det fornemme Première-Publikum sendte et aldeles demon-

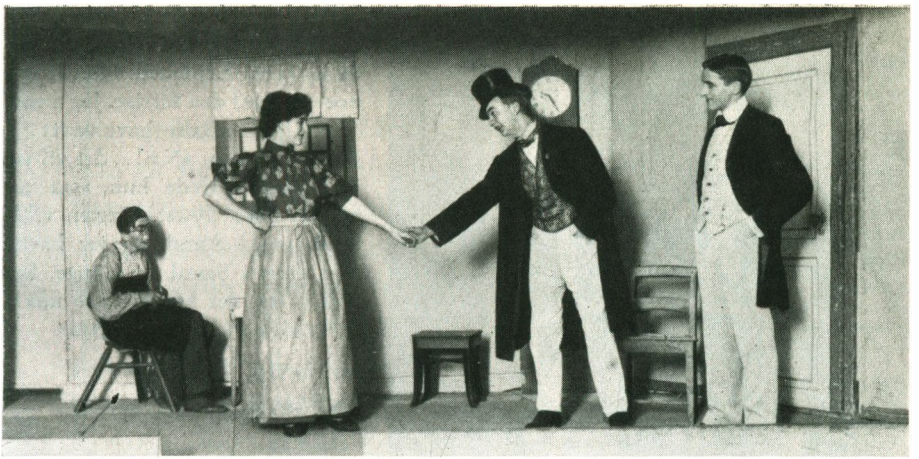

Fra Julekomedien paa Sorø Akademi: Scene fra En Spurv i Tranedans. Arkitekt Gunnar Glahn som Skomager Tokkerup, Kontorchef Johan Ludvig Dahlerup som Mine Tokkerup, Pastor J. Juul-Sørensen som Peter Ravn — og A. D. som Student Halling.

Til de barnlige Billeder maa regnes dette fra Gerlev Idrætshøjskole, hvor jeg viser min eneste Færdighed i fri Idræt: jeg kan gaa paa Stylter.

Fra et Besøg hos en 95-aarig Dame, Fru Demant, som var flyttet hen i en moderne Lejlighed. Hun havde boet 48 Aar i den forrige. Jeg mente derfor, hun maatte have været *tilfreds* med den. »Næ!.. det vil jeg nok sige,« svarede hun, »saa var jeg vel ikke flyttet. Værten vilde ikke gøre i Stand, og jeg havde selv gjort i Stand *to* Gange. Saa syntes jeg det kunde være nok!«

To af Drengene paa Det kgl. Blindeinstitut paa Refsnæs *føler* med stor Interesse paa Radio-Kablerne, medens der er Udsendelse fra Institutet. Bagefter gik Mikrofonen paa Omgang, for at alle kunde danne sig en Forestilling om, hvordan *den* ser ud.

strativt Bifald op imod ham. Ingen var i Tvivl om, at her stod en *rigtig* Skuespiller blandt nogle flinke Amatører i Kunsten — han selv heller ikke.

Henrik Bentzon har ogsaa vundet sine første Sejre paa denne Scene; men af Programmet for en Forestilling, vi opførte hos en Familie i Sorø By, fremgaar det, at Bentzon ved den Lejlighed kun medvirkede som *Sminkør*. Saadanne Ejendommeligheder har naturligvis en Forklaring — nemlig den, at hele Lærerforsamlingen var medbestemmende om Rollefordelingen. Og et Veto fra en Lærer for et enkelt Skolefag, man var lidt „svag" i, var nok til at forhindre, at man fik en større Rolle. Og de Gymnasiaster, der havde de store dramatiske Talenter, var naturligvis de mest efterspurgte i den temmelig vidtstrakte Selskabelighed, vi tog Del i hos Byens Borgerfamilier. Det kunde jo til Tider gaa ud over Interessen for Lektierne.

MIT sidste Aar i Sorø var Verdenskrigens første Aar. I Sommerferien var Krigen brudt løs — og da vi samledes ved Morgenlovsangen paa Skoleaarets første Dag, meddelte Rektor *Raaschou-Nielsen,* at to af 3. G.s Elever havde meldt sig som Frivillige til Hæren; men Krigsministeren havde meddelt Rektor, at disse to vilde tjene Landet bedst ved at fortsætte med Lektierne i Skolen. De to var Oberstløjtnant i Gardehusarregimentet C. A. Friis, og mig. Jeg opbevarer endnu en Takkeskrivelse fra den Tids Krigsminister — *Peter Munch* — med Meddelelse

om, at der kunde aabnes Adgang til „nogle Timers daglig militær Øvelse" i København for de Frivillige.

Det blev et uroligt Aar at læse til Studentereksamen i. Vores Fysiklærer, Overlærer *Fr. Matthiessen*, var gammel Artilleriløjtnant, og han begyndte hver Fysiktime med at afgøre Slaget paa Østfronten paa den store Tavle i Fysiklaboratoriet. Først da Slaget virkelig *var* afgjort, tog vi rigtig fat paa Eksamenspensum i dette Hovedfag — og da var det næsten for sent. Til Gengæld deltog han selv trofast og temperamentsfuldt i Besvarelsen af Spørgsmaalene under selve den mundtlige Eksamen. Det hjalp jo meget paa det.

— — —

OM *Studenterforeningen* kan der skrives meget godt — og er vist ogsaa blevet det. Skønt den i disse Krigsaar hærgedes af „Abe-Baller" (det hedder nutildags „Vanvittige Aftener" og er sikkert pænere), saa domineres mine Minder fra Rus-Vinteren dog af noget saa pænt som et religiøst, middelalderligt Skuespil. Der skulde ikke spilles Revue det Aar (1915); man besluttede sig i Stedet til at gøre en kulturel Indsats. Paa en aaben Scene, der opbyggedes langs hele Salens vestre Længdevæg, var Verdenshavet markeret ved et Vandbassin i Midten, over det var Himlen — og paa begge Sider laa de optrædende Personers Huse. Hele Historien serveredes paa Vers. Til at udføre Hovedrollen som en ung, køn Helgen med en brændende Sjæl var engageret en rigtig Skuespiller, *Poul Ro-*

senberg. Ogsaa Vorherre maatte fremstilles af en Mand af Scene-Faget, Skuespiller *Paludan,* som havde en vældig malmfuld Røst. Hver Gang Forhænget deroppe blev trukket til Side, klang Røsten ud over Havet foran. (Da jeg 10 Aar senere skulde anskaffe min første Bil, købte jeg den hos ham. Da var *det* blevet hans Fag). Jomfru *Maria* sad ved hans Side; det var *Emanuel Larsens* smukke Datter. Emanuel selv satte i Scene, dygtigt og myndigt. Han endte alle sine Sætninger med „altsaa"; det kunde jo lyde ret banalt, men ikke i hans Mund, for han sagde det med et langt a . . . og uden t.

Helvede var der selvfølgelig ogsaa — og en Mængde Djævle, anført af Professor *Spärck* som selve den Onde. Han sprang *paa Hovedet* ned i et Flammehav (og rutschede videre paa Maven ad en Slidske), da Dommer *Prytz* (ham fra Terndrup), iført Bispekaabe og Mitra, med Stav i Haand manede ham væk. *Fleming Lynge* var ogsaa med. Han saa pæn ud, men gjorde sig ikke stærkt gældende (det skulde han altsaa heller ikke — i Stykket).

Men saa var der *Hans W. Petersen.* Han havde sin Debut her — og sit store Gennembrud, i dobbelt Forstand. Emanuel Larsen havde nemlig faaet den Idé, at den vævre Student Petersen skulde *hoppe* den halve Scenelængde igennem, *siddende* paa Scenens Kant. Han gjorde det, men det var mere, end hans sarte Legeme (og Tricot) kunde holde til . . . uden Gennembrud.

Han endte (planmæssigt) i Vandbassinet. Det svalede

ham selv vederkvægende efter Hoppe-Turen, og det gjorde Tilskuerne paa de forreste Rækker vaade. Der er intet, der morer Tilskuerne paa de bageste Rækker mere hjerteligt. Det blev da ogsaa en straalende Sukces. Da Rækken af Opførelser var forbi, var der 2 Tusinde Kroners Underskud. Det havde man ventet. Uheldigvis opdagede man senere, at Bespisningen af de Medvirkende netop beløb sig til de 2 Tusinde Kroner. Det var ikke pænt at gøre opmærksom paa saadan noget. Men havde vi selv taget Mad med, havde Forestillingen altsaa baaret sig. Nu blev den kun en „kunstnerisk Sukces".

Jeg har rent glemt at sige, hvad jeg selv ydede til Gengæld for min Part i Maaltiderne. Jeg var *Kavaler* — i Tricot og Fjerbaret, med Sværd ved Lænd og — paa Coturner. Den Herlighed varede dog kun en Stund. Da Helgenen var død, maatte jeg slutte mig til Pilgrimmenes Skare og som *Krykkemand* i Laser og Pjalter humpe afsted til Helgenens Grav. I dette Optog fulgtes jeg med Landsretssagfører *Sigurd Bruun.* Han saa frygtelig ud, for han var *spedalsk;* og da jeg smed Krykkerne for at juble som helbredet, kunde han jo kun i meget ringe Grad gøre sig fri af sin Spedalskhed, for den var *sminket* paa.

Det var en straalende Forestilling — og dog undgik de fleste af os at blive Skuespillere. Kun Hans W. tog Skade af det for Livstid. Og det var endda et religiøst Spil ... og paa Vers. Men han har jo senere vist Evne til at gaa ind ogsaa i mindre tunge Ensembler.

JEG var nok blevet Student, men kun for at tage Plads paa en ny Skolebænk. Efter at have taget Artium paa den matematisk-naturvidenskabelige Linie maatte jeg paa Oberstløjtnant Hoffs Kursus i Riegensgade — i en lille, trist Stue — forberede mig til en supplerende Eksamen, der svarer til den nysproglige Studentereksamen (plus Vaabenøvelser og andre militære Fag) for at tage Adgangseksamen til Officersklassens ældste Afdeling paa Frederiksberg Slot.

De følgende tre Aar i Hæren bød paa Oplevelser, som jeg nok kunde have Lyst til at fortælle — bare ikke nu. De Opgaver, der blev budt os, og den Stemning, der omgav os udefra, maatte medføre, at vi trak os ind i os selv og isolerede os fra det Folk, vi skulde tjene — og som vi gerne vilde tjene. Man vendte Hæren Ryggen, dengang. Men vi venter med at tale om det, til vi en Dag igen bli'r alene.

Voksen bliver man ikke af at fylde 50 — først den Dag, da man opdager, at man ikke længere bliver talt til i en beskyttende Tone. Det gælder dog kun en Overgang; saa snart man bliver gammel, lyder den beskyttende Tone igen.

EN STENET STI MED SKARPE SVING

DET havde været Uddannelse altsammen, indtil mit toogtyvende Aar. Første Gang, jeg virkelig fik en praktisk Opgave at løse, var, da jeg blev ansat i Justitsministeriets Udførselskontor, som havde til Huse i øverste Etage i Slotsholmsgade 10. Hvis jeg havde haft en blot nogenlunde normal Hukommelse for Telefonnumre, vilde jeg aldrig have glemt denne Institutions Nummer. Telefonen kimede altid — og der var stadig stort Postyr med Central-Damerne; det stred jo ganske mod deres Opfattelse af Verdensordenen, at vi i Perioder lod Telefonen ligge paa Bordet — for blot at faa Lov til at skrive under paa en enkelt Ting eller give et kort Svar til dem, der altid stod i Kontoret for at spørge efter „Sager". Selve Arbejdet med „Sagerne" maatte vi som Regel udføre hjemme; paa Kontoret blev der aldrig Ro til det. Der spildte vi Dagen med at fortælle ivrige Mennesker, at de kun sinkede Ekspeditionen ved at spørge. Men det var ikke saa sært, de løb der; for „Sagerne" var jo kostbare Vareladninger, der ikke kunde taale at fordyres med alt for mange „Liggedage" (det var der en Gullasch-Gros-

serer, der udtalte „Liggedasje". Det løb rundt for ham med alle de nye, fine Ord, han havde lært, Emballage og Arbitrage; hvorfor ikke?) — eller det kunde være store Fade med Tran, der „svedte ud" og derved tabte alt det, der udgjorde den beregnede Fortjeneste. Der var god Grund til at skynde paa os; og det blev forsøgt ved alle Midler. Snart fandtes en Flaske Whisky, diskret gemt under en Stol (stor Fornærmelse og uhyre Besvær med at finde Synderen), snart et hjerteligt naivt Forsøg paa ganske aabenlys Bestikkelse. Princippet var: skidt, hvad det koster, bare Tilladelsen kommer hurtigt. En Del Handlende, der ikke har haft Heldet med sig, har utvivlsomt søgt en stille Hævn i at betro deres Konkurrenter, at saadan skulde det gøres; for ellers er det da ikke nogen almindelig Opfattelse her i Landet, at et ministerielt Kontor skal „smøres". Men at vise den store Fornærmelse hver Gang, opgav vi hurtigt; der var kun Tid til kort og bestemt (og saa højt, saa alle de omkringstaaende kunde høre det) at sige til disse „vildledte Kunder", at saadan noget vilde ikke blive taalt her — og alene det at tilbyde „Ekstra-Betaling", var tilstrækkelig Grund til et Forbud mod, at Vedkommende oftere viste sig i Ministeriets Kontorer.

Det var iøvrigt slet ikke en Forsamling, der fristede til den Slags Spøgefuldheder, den, man fandt i Udførselskontoret. Der var flere ældre Embedsmænd fra Vestindien, som var anbragt der, medens de ventede paa

Dommerembeder og Politimesterembeder her i Landet (de fik dem ogsaa). Der var nydelige unge Damer af det højere Bourgeoisi — og unge, dygtige Jurister, som stræbte mod en ministeriel Karrière. Og saa var der gamle Oberst *Muus,* som havde været Højstbefalende paa Fyn, men som endnu efter sin Afsked fra Hæren var saa sprut-tende af Energi, at han *maatte* have noget at bestille. Han indtog en Plads som Ekstra-Skriver — og som Fader for os alle. Kun Dommer *Wellejus* kunde han ikke lade være med at „bide" lidt i en Gang imellem. Da den nye Løn-ningslov kom i 1919, overraskede han os alle ved at give Wellejus Ret i, at Dommere burde have højere Løn.

Muus havde aldrig kunnet forlige sig med Domme, der afsagdes slavisk efter Lovparagrafferne. Han havde selv sit store Hjerte med i hver eneste Sag — ogsaa Sager, han lettest kunde have holdt sig borte fra. En Dommer maatte ikke være „en Automat, hvor man putter en Forbrydelse ind i den ene Ende og trækker en Straf ud af den anden". Nu straalede Wellejus af Glæde: „Ja, ikke sandt, det *er* for lidt at byde en *Dommer!*" „Ja," sagde Oberst Muus, „*der* har jeg altid ment som De. Dommere og Renova-tionsfolk skal man sgu' betale ordentligt, for et saa neder-drægtigt beskidt Arbejde kan man ellers ikke forlange af Folk." — Det havde jo været frygteligt, hvis han havde *ment* det. Men han sagde det mest for at ærgre den an-den (troede vi da).

Da to Herrer en Dag indfandt sig for at søge Tilla-

delse til at medtage Guldpenge til en Rejse i Sverige, opstod der en af de ikke usædvanlige Utilfredsheds-Scener. De maatte absolut have *mere* end den normalt tilladte Sum med. Der stod i Bestemmelserne „til Bestridelse af egentlige Rejseudgifter"; var det maaske ikke ogsaa Opholdsudgifter? — Nej. — Naa, men saa Billetterne da? De skulde helt til Haparanda (alle skulde til Haparanda, naar vi naaede dette Punkt i Drøftelsen). Ja, saa vilde de *klage* til Ministeren.

Oberst Muus havde siddet ved sin høje Kontorpult og lyttet mere og mere anspændt. Dette var en aabenbar Uret. Naar Folk skulde *saa* langt, burde de have Krav paa en større Guldmængde end de 10 eller 20 Kroner, der var Tale om at faa. Pludselig hoppede han ned fra Stolen og gik hen til de vrede Mænd og sagde: „Det vil jeg holde *fuldstændig* med *Dem* i! Der *er* noget forkert ved saadan en Bestemmelse. Nej, *det* skal De sgu' ikke finde Dem i! Jeg vilde *klage* i Deres Sted." Først blev de aldeles ustyrlige af Begejstring over at faa Medhold paa en saa uventet Maade. Men da Oberst Muus udviste endnu større Forargelse end de selv, mistede de helt Modet. De troede tilslut, han gjorde Nar af dem — og opgav al videre Kveruleren i Sagen. Men han *mente* det. Hans Retfærdighedsfølelse var *saa* stor, at han slet ikke kunde være i Ekspeditionskontoret, men maatte flytte ned bagved.

— — —

I dette Kontor holdt *Hudenævnet* en Tid sine Møder. Her var det, Professor *Birck* holdt sit stormende Opgør med *Max Ballin*. Da Pressen ikke var indbudt, maa det ikke undre, at de Skildringer, der fremkom i Bladene, var *noget* overdrevne. Men en højst *ejendommelig* Form for Diskussion mellem en Universitetsprofessor og en Handelsmagnat var det jo — helt anderledes end vi før havde oplevet det her i Landet. For Bircks Vedkommende maatte selve den famøse Udtalelse tildels anses for en „Amerikanisme". (Han tilraabte, som bekendt, Ballin de saarende Ord: „Husk paa, De taler til en *hvid Mand!*").

Kontorets Chef var *Ove Engell,* Danmarks Gesandt i Moskva og senere i Stockholm; dets Fuldmægtig var nuværende Landsretsdommer *Chr. Christensen.* Fru Engell var der ogsaa. Hun hed dengang Frk. Vibeke Henningsen.

Jeg var ansat som konstitueret Sekretær — og rundt om mig sad veltjente Embedsmænd i alle Aldre og Embedsgrader. Hvis jeg vilde give mig til at regne, kunde jeg kun komme til det Resultat, at for mig gaves der ingen som helst Chance for at blive til noget. Vejen fremefter var propfyldt. Og kun et halvt Aar efter var de næsten alle forsvundet. Saa da der uventet bød sig en virkelig Chance, var jeg den, man ganske selvfølgeligt gav den til. Der skulde, med kun een Dags Varsel, sendes en Mand til Commission Internationale Slesvig. Professor *Holger Møllgaard,* som havde paataget sig ikke blot Ernærings-Administrationen, men i Virkeligheden en me-

get stor Del af hele Administrationen af de to nordlige Afstemningsomraader, var i København i Automobil. Jeg skulde rejse med ham den næste Morgen.

Klag ej, at i Livet mange
Haab og Ønsker har dig skuffet;
tænk, hvor ofte du var bange,
og dig intet slemt har truffet. —

JEG ved, at disse fortrøstningsfulde Linier trængte sig frem i min Erindring, da jeg i Automobil ved Professor *Møllgaards* Side drog af Sted til Sønderjylland — til min Barndoms dejlige Ferieland. Nu skulde jeg ikke holde Ferie, men overtage et stort og ansvarsfuldt Hverv, sikkert langt større, end man havde ønsket at lægge paa mine Skuldre, hvis man havde tænkt paa, at jeg kun var 23 Aar gammel. Kun to Dage før havde jeg siddet fast forankret i et travlt, ministerielt Kontor, hvor der kun fandtes een Vej fremad — den meget langsomme. Og nu blev jeg i Automobilet udnævnt til Kontorchef med en stor Gage og Diæter og med en Opgave, der førte mig ind i Brændpunktet af Tidens store Begivenheder.

Det var i Maj 1920. Allerede i September 1919 havde jeg været paa et kort, uanmeldt Besøg hos mine Venner i Københoved, *Kloppenborg-Skrumsager* paa Bejstrupgaard. Selv om jeg dengang havde udstyret mig med et Pas i Folio-Størrelse med Etatsraad Dybdals egenhændige

Underskrift, blev det dog en temmelig eventyrlig Færd; for der gaves *kun* illegale Midler til at passere Grænsen; og det kunde absolut ikke gøres ved Dagslys. *Anker Kirkeby* havde gennemført en lignende Ekspedition kort Tid før ved at se syg ud og mumle „spanische Grippe" til de Soldater, der vilde standse ham. (Den spanske Syge var den Tids store Spøgelse). Den Metode *var* altsaa brugt — og røbet. Jeg klarede mig ved Hjælp af en dansk Grænsegendarm, som viste sig meget taknemlig over den Hjælp, jeg kunde yde ham med Vejledning i nogle af de indviklede Udførselsbestemmelser. Han fulgte mig over paa den anden Side og præsenterede mig som den Herre, der skrev under paa Tilladelserne til Udførsel af de smaa Fødevare-Pakker, som daglig førtes over Grænsen. Og saa foreslog han, at man jo passende kunde visitere mig for Cigarer. Det kom mig ikke overraskende. Jeg havde sørget for at have Lommerne fyldt. Vi blev gode Venner; men der blev ærligt og redeligt sagt mig, at Turen tilbage kunde blive farlig for mig. Og Turen til Fods til Københoved med Kuffert i Haanden ... den kunde jo ogsaa være mistankevækkende. Vejene vrimlede med Soldater; men de viste heldigvis ingen Interesse for at faa at vide, hvor jeg kom fra.

Jeg naaede frem til Gaarden lige før Sengetid. I Dagligstuen sad Familien forsamlet omkring Bordlampen — og *ventede*. Det var *Ventetid* dengang; men nu vidste man da, hvor det bar hen. De blev overrasket over at se mig;

men de var vænnet til, at naar der dukkede Venner op, saa skete det uanmeldt. Begge deres Sønner var kommet hjem fra Krigen paa samme Maade ... uanmeldt, overraskende, men dog *ventet* gennem fire lange Aar. Vi snakkede til langt ud paa Natten; vi kunde jo gensidig fortælle hinanden alt det, vi gerne vilde høre.

Da Tiden kom, hvor jeg maatte vende tilbage, kørte Kloppenborg-Skrumsager mig op til Grænsen ved et Sted, der hedder „Frihed". Her ejede han Jord lige op til Kongeaaen; og her havde været en Bro. Nu var der et Vadested. Da jeg, efter at være gaaet gennem Kongeaaens Vand, sad paa den anden Bred og trak Strømper og Sko paa, kom en Grænsepatrulje. Den ene Soldat „faldt ned" paa Maven og lagde Geværet an mod mig; den anden vendte sig mod Skrumsager og krævede en Forklaring. Jeg hørte ham sige: „Tøw nu lidt — a æ ve aa tæl mi Kræ!" Nu er der som bekendt ikke noget mere irriterende end at blive afbrudt i Talrækken, navnlig naar det gælder Optælling af løse Kreaturer, der stadig skifter Plads i Flokken. Og da Soldaten var en skikkelig Mand fra Landet, som utvivlsomt selv havde Erfaring fra Optællingens Besvær, lod han sig virkelig holde hen „et bette Korn", saa jeg fik Tid til at trække mig tilbage, om ikke i Dækning, saa dog i Skjul ... Og da jeg derefter ikke længere sad som et fristende Maal lige foran Geværmundingen, lykkedes det Skrumsager at forklare, at jeg ikke var nogen Desertør, men bare en ulovlig „Grænsegæn-

ger", som jo nu *var* sluppet tilbage paa den anden Side — saa man kunde jo godt forsvare at lade mig løbe.

Det var dengang. Og nu kom jeg altsaa kørende i Automobil sammen med den Mand, som hver eneste C. I. S.-Soldat kendte af Navn og følte stor Respekt for — den strenge, danske Professor, som ordnede alle de Paragraffer, der havde med Grænseovergangene at gøre.

Professor Møllgaard var kommet ned til Den internationale Kommission i sin Egenskab af Formand for Ernæringsraadet i Danmark. Og den Institution, han ledede hernede, hed Ernæringsinspektoratet — med Hovedsæde i Aabenraa. Men ogsaa Kulfordelingen ledede han, og Ind- og Udførsel — saa det var vanskeligt at definere hans Administrationsområde. Der var ogsaa Overgangen fra Mark til Krone og den Prisregulering, der fulgte med; der var Flytningen af Toldgrænsen og Grænsebevogtningen — alt havde han Indflydelse paa. Og det var en *god* Indflydelse, for der var *Orden* i Sagerne og Fasthed i Beslutningerne. Ingen lang Parlamenteren; Tingene blev gennemført uden Vaklen, og Professoren var aldrig bange for Ansvaret. Forholdene var vanskelige, paa alle Omraader. Der var næsten permanent Strejketilstand, og mange livsvigtige Funktioner maatte holdes i Gang med „Teknisk Nødhjælp".

Indenfor det Omraade, jeg fik med at gøre, var Situationen for saa vidt ikke indviklet; *alt* var forbudt. Saa det var nemt nok at huske Reglementet. Jeg fik Kontor hos

Ernæringsinspektoratet i Aabenraa (i den tidligere Navigationsskole), og herfra dirigeredes al Ind- og Udførsel for 1. Afstemningszones Vedkommende. Virksomheden havde allerede været i Gang i nogen Tid, da jeg kom; men nu skulde jeg efterhaanden indføre saadanne Ændringer, at Bestemmelserne for Ind- og Udførsel ved Genforeningen kunde være ganske som i det øvrige Danmark. Det var med andre Ord *Lempelser,* der skulde indføres; og det er jo altid en taknemlig Opgave.

Det gik ogsaa meget fredeligt. Medens vi i Justitsministeriets Udførselskontor i København omtrent hver eneste Dag maatte høre Beklagelser og Indvendinger overfor de gældende Bestemmelser, oplevede jeg i Aabenraa kun een Gang, at en Mand kom for at skælde ud over et Afslag, han havde faaet. Men det viste sig, at han havde sit Kontor i *samme Hus,* i Etagen under os; saa det var forstaaeligt, at *han* bukkede under for Fristelsen til at løbe op ad Trappen til mig, medens Vreden endnu var frisk. Men han var en Undtagelse; ellers fulgte alle Landsdelens nedarvede Skik: at tage Forholdene, som de var, og stole paa, at alting nok skulde bedre sig efterhaanden.

Min Funktionstid udløb med Genforeningen. Og alle den Dags Begivenheder oplevede jeg paa nærmeste Hold i alle Østkystens Byer... og Dagen efter i Dybbøl Skanser.

Ved Kongemodtagelsen paa „Folkehjem" i Aabenraa kom jeg tilfældigt i en lidt pinlig Situation, til stor Mor-

skab for mine Venner i Byen. Veteranerne var stillet op paa Geled ved Indgangen, og Kongen gav dem alle et Haandtryk og et venligt Ord. Dronningen, Prinserne og Prinsesserne fulgte efter. I Hans Majestæts Følge var Prins *Viggo*, som jeg har haft den Ære at gaa i Klasse med paa Officersskolen. Prinsen er (som alle Kongehusets Medlemmer) meget trofast overfor de Mennesker, han er kommet i Berøring med, og da Prinsen opdagede mig i Mængden, standsede han og talte et Øjeblik med mig. Det medførte, at de Omkringstaaende veg ærbødigt tilbage (paa Gaden i København vilde Reaktionen vist have været den modsatte i en lignende Situation), og da hele det kongelige Følge et Øjeblik efter var forsvundet ind i „Folkehjem", stod jeg pludselig alene foran Veteranernes Parade. Den nærmeste Veteran rakte henrykt smilende sin Haand frem, saa jeg blev nødt til at give ham Haanden; samtidig forsøgte jeg diskret at forklare ham Fejltagelsen. Uheldigvis var han aldeles døv — og hans Sidemand i Geleddet var aabenbart heller ikke skarpthørende. Det ene Haandtryk afløstes af det næste — og under almindelig Opmærksomhed fra Menneskemængden maatte jeg hele Veteranrækken igennem. Jeg trykkede hjerteligt de gamle Mænds Hænder og blev revet helt med i deres Rørelse og Glæde. Det var tydeligt, at de gjorde sig Forestillinger om dette Haandtryk, som aldeles ikke svarede til den beskedne Virkelighed.

Heldigvis havde nogle af mine Bekendte opdaget, hvad

Bag Kirkegaardsmuren ved Fjenneslev Kirke.

En Cocktail-Kunstner, der fryder sig over sit Værk. Det foregik hos Mejeribestyre Kai Nielsen i Fjenneslev — og Kunstneren er Hr. Hallasmøller.

Med Generaldirektør Ole Olsen paa Kæmpehøjen ved Høve Strand. Sejrøbugten Baggrunden.

der foregik, og forstaaet Situationens vanskelige Karakter. De var vendt om og havde stillet sig oppe ved Fløjen af Paraden, saa at de kunde følge mig indenfor i Bygningen og derved hindre, at det hele endte i en latterlig Situation. Men i de følgende Dage var der mange gamle Mænd, der hilste mig paa Gaden med en Ærbødighed og Glæde, som jeg var ganske klar over, at jeg ikke havde Ret til at indkassere.

— — —

TIDEN gik; og alting trak sig saa vidt i Lave igen, at der efterhaanden kun var Udførselsforbud for Guld og Sølv. Justitsministeriets Udførselskontor kunde afvikles, og alle vore Hundredtusinder af „Sager" vandre til Opbevaring i Rigsarkivets Kældre. Mon de ligger der endnu som Vidne om vore gode Gerninger?

Departementschef *Schrøder* (den senere Nationalbankdirektør) gjorde Skridt til at faa mig anbragt i Konsulatstjenesten. Jeg selv syntes, det vilde være meget interessantere at komme over i den nye Gren af Udenrigstjenesten, Udenrigsministeriets Pressetjeneste. Der vilde min Tjenestetid i Justitsministeriet maaske kunne give mig et Plus. Men jeg havde rigtignok det betydelige Minus, at jeg ikke var *Journalist*. Det skal man være. Om det egentlig er lykkedes mig at blive det, maa jeg til evig Tid betragte som et aabent Spørgsmaal, for da det endelig i 1924 lykkedes mig at blive optaget i Journalistforbundet, modtog Formanden, gamle Redaktør *Kristian Dahl*, mig med

denne lidt gaadefulde Velkomst: „Til Lykke med Optagelsen i vort Forbund. Hvordan er det, De er jo ikke *egentlig* Journalist?“ Det var netop det, jeg troede, jeg var blevet ved den Lejlighed.

Det var ikke min ministerielle Fortid, der kastede Tvivlen i hans Sjæl. I Forbundet er man vant til, at Medlemmerne kommer fra de mærkeligste Steder. Men det, der laa til Grund for hans Formodning om min Uægthed, var, at jeg paa det Tidspunkt var i Redaktionen af et Dagblads *Søndagstillæg*. Noget saa litterært som det kunde man ikke rigtigt anerkende som Journalistik dengang. Med Tanke om at vende tilbage til Regeringskontorerne gjorde jeg min Entré i Journalistikken. Der skulde igen ske noget indenfor Ferslewernes Bladhus ved Stranden: det var endnu en Gang „Dagens Nyheder“, der skulde reformeres; og der var tiltænkt mig en Rolle i Foretagendet.

Nu var der dengang saa mange Blade i det Hus, saa mange Planer — og flere Magtgrupper, der alle tog friske Beslutninger. Tiden gik, og jeg blev stadig ikke indkaldt til Tjeneste paa Kamppladsen, saa jeg begyndte at ane Vanskeligheder for den Del af Generalstaben, der førte mit Navn paa sin Liste.

I min Familie blev det anset for den eneste formildende Omstændighed, at det netop var „Nationaltidende“, jeg skulde knyttes til. Det havde Ord for at være det samme for en Journalist at komme dertil, som det var for en Officer at komme til Garden. Men i øvrigt blev det endnu

dengang indenfor adskillige borgerlige Familier anset for et Tegn paa begyndende Degeneration, at de yngste Medlemmer følte sig tiltrukket af Teatret eller Dagspressen. Da min ældste Broder, som nylig var død, havde været Skuespiller, fremkaldte min Beslutning om at forsøge at blive Journalist megen deltagende Medfølelse overfor mine Forældre. Indenfor min egen Families Kreds var det dog en stor Trøst, at min Onkel, Professor Verner Dahlerup, udtalte som sin Mening, at der laa en Opgave for mig i at forsøge at forbedre det *Sprog*, som var fremherskende i Pressen. Det var ikke særlig godt dengang (men det er jo ogsaa saa *længe* siden!). Min sprogforbedrende Virksomhed blev nu til at begynde med henlagt til et ret afsides og beskedent Virkeomraade. Affæren ved De Ferslewske trak i Langdrag, og min Del af Generalstaben besluttede derfor (for at faa Fred for mine utaalmodige Forespørgsler) at sætte mig i Pleje i Provinsen. Det skulde blot vare tre Maaneder, og det kunde jo kun være mig til Gavn at faa lært alle Fagets Enkeltheder at kende fra Grunden — ved et Provinsblad.

„Frederiksborg Amtstidende" var lige blevet flyttet til Hillerød efter at have været udgivet fra Kronprinsessegade i København; og der skulde jeg virke som tredie og yngste Mand. — Redaktør *Anthonsen* var kaldt til Bladet fra Skive, og Redaktionssekretær *Helmer Geill* var kommet fra Holger Ibsens Blad i Holbæk. Vi tre var den Stab, der skulde sørge for baade Morgen- og Aftenavis i Frede-

riksborg. Bladet udgik som Aftenavis i Byerne i Nordsjælland og som Morgenavis paa Landet — begge Dele med den *seneste* Redaktionsslutning af alle Blade. Det var storartet, saa længe vi kunde holde til det. Vi tog alt Ritzau-Stof pr. Telefon-Diktat, alle Lokal-Redaktionernes aktuelle Stof kom pr. Telefon, en stor Del af Annoncestoffet maatte vi ogsaa modtage paa den Maade, og alt imens læste vi hele Avisens Korrektur. *Skrive* Bladet skulde vi jo ogsaa. Trykningen foregik selvfølgelig paa en Fladtryk-Maskine, saa den tog sin Tid. Det hændte daglig, at en stor Del af Stoffet maatte gaa i Tryk uden Korrektur. Men det gør nu og da en Avis morsommere og mere *overraskende* end den pedantisk rettede Avis. Det kunde Læserne ikke indse. Beklagelserne modtog vi ogsaa pr. Telefon.

For mig var det uheldigt, at det netop var Lokal-Stoffet, der tilfaldt mig. Det er altid den yngste, der skal passe det. Og det blev dog stadig fremhævet, at det *lokale* var Bladets vigtigste Stof. Jeg savnede i Begyndelsen ganske Forstaaelsen af, hvad Lokal-Spalterne bør indeholde; og da jeg ikke havde et Øjeblik til Raadighed til at gaa ud og lære Folk og Forhold at kende, blev det jo lidt tilfældigt, hvad jeg kunde opsnappe. Jeg kunde ikke finde „Sær-Stof" i det Pensionat paa Torvet, hvor alle andre „løsgaaende" Journalister i Byen ogsaa spiste; dèr fik de andre det samme Stof. Saa jeg indyndede mig hos Værten i en dejlig lille Restaurant paa Hovedgaden, en Vinstue,

saa at han gik ind paa at tage mig som fast Spise-Pensionær. Men det var dyrt. Hans Begreber om, hvad et Menneske bør konsumere Dagen igennem, oversteg langt, hvad jeg kunde faa Tid til. Jeg kunde kun — i gunstigste Tilfælde — komme tre Gange om Dagen; og det syntes han var alt for lidt. Han og hans Kone spurgte daglig bekymret, om de dog ikke skulde sende Mad op til mig paa Redaktionen. I Forhold til, hvad disse venlige og gavmilde Mennesker havde Lyst til at yde, var Betalingen kun ringe. Men i Forhold til Bladets økonomiske Vurdering af min Indsats var den stor — helt ruinerende for mig. Jeg fik saa lidt i Gage, at Skatteraadet uden videre kasserede min Selvangivelse med den Motivering, at *saa* lidt kunde jeg umuligt have. Jeg skulde ikke ligefrem holde mig selv med Gage; men *leve af* Gagen kunde jeg slet ikke. Saa da den Sum, min Far havde forsynet mig med ved Afrejsen, var brugt op, maatte jeg se at skaffe Kapital til fortsat Ophold. Affæren ved De Ferslewske trak nemlig meget længere ud end de beregnede tre Maaneder. Jeg maatte vente længe i Hillerød.

En god, ældre Ven af mig sendte mig op i Discontobanken i København med den Besked, at han og min Far vilde kautionere for den Sum, jeg skulde bruge til at staa Resten af Tiden igennem. Jeg skulde spørge efter Direktør *Hassing-Jørgensen* personlig — saa var der ingen Vanskelighed.

Jeg havde aldrig før henvendt mig i en Bank for at bede

om Laan; men det havde altid voldt mig Kvaler at henvende mig til min Far i Pengesager, saa jeg ventede ikke noget behageligt. Men det gik ganske forbløffende. Jeg lod mig melde som Journalist Dahlerup fra „Frederiksborg Amtstidende". Det var første Gang, jeg prøvede at stikke den Titel ud i et personligt Anliggende; og det lod virkelig til, at Journalister var endog *meget* fint anskrevne i Bankkredse, for Budet kom straks tilbage med Ordre til øjeblikkelig at føre mig til Direktionen. Jeg var meget ked af at se, at der var *mange* Herrer forsamlet i den Sal, jeg kom ind i. De sad ved et langt Forhandlingsbord og saa meget ansvarstyngede ud. Men saa snart jeg kom ind, rejste de sig; og medens jeg blev forestillet for Direktør Hassing-Jørgensen, trak alle de andre sig tilbage til den anden Side af Salen — og stod og skævede hen til os. Hassing-Jørgensen var lidt nervøs — det var jeg ogsaa — men *meget* forekommende var han. Jeg følte mig helt skamfuld over den ringe Sum, jeg havde i Sinde at laane, for dette her var jo alt for højtideligt til Bagatel-Sager. Men det maatte være min Vens gode Navn, der gjorde, at der blev taget saa storslaaet imod mig. Den store Direktør smilede og sagde næsten lettet: „Ikke andet — det skal være os en Fornøjelse. Vil De ledsage Hr. Dahlerup ned i Banken til Kontorchef Klerk og sige, at det kan udbetales." Det var jo aldeles enestaaende.

Da jeg Dagen efter kom tilbage til Redaktionen i Hillerød, sad Redaktionssekretæren og drøftede sære Forly-

dender i Telefonen — om *Bankkrak*. Og da jeg hørte, at det var „min" Bank, det drejede sig om, forstod jeg pludselig hele Affæren. Man havde i det kriminelle Øjeblik, hvor ingen endnu maatte vide noget, troet, at denne Provins-Journalist var den lille Mistelten, der ikke var taget i Ed. Og sikke en Lettelse, at han saa bare vilde *laane*.

Naa, Discontobankens Kunder fik jo efterhaanden deres Penge; og Banken fik ogsaa sine igen fra mig — efterhaanden. Bankens Mellemværende med mig maa have strakt sig over temmelig lang Tid, for til sidst kom jeg og betalte mine Afdrag i et Par smaa Værelser paa en 1. Sal. Det var alt, hvad der var blevet tilbage af den store Bank.

— — —

DET var for mig et mærkeligt Tilfælde, at netop Hillerød skulde blive min Startplads som Journalist. Herfra er min Slægt udgaaet.

Paa Hillerød gamle Kirkegaard findes Stamfaderens Gravsten — med Opregning af de vigtigste af hans mange Hverv: Hospitalsforstander, Postmester og kgl. Vejfiscal i Frederiksborg og Kronborg Amter. Desuden drev han to Landbrug i Byens Omegn — og som Fuldmægtig for de to Amter foretog han Udstykningen af Frederiksborgs store Overdrev til Byens Borgere. Paa Stenen beskrives hans Virke endvidere: *Fader til 13 overlevende af 20 Børn, tvende lykkelige Ægteskabers Frugt.*

Da han var blevet Enkemand med 11 Børn, giftede han sig med en Søster til den afdøde Kone og fik Resten af de 20 med hende. Næsten alle disse Børn naaede frem til betydelige Stillinger. En af Sønnerne var Viceadmiral *Hans Birch Dahlerup*, som har beskrevet sit begivenhedsrige Liv i et fire Bind stærkt Memoireværk. Deri findes ogsaa en meget smuk Skildring af Faderens Karakter og Virke. Om hans Udseende staar der: „Han havde en forbavsende Lighed med Kong Christian IV, noget, der bevarede sig gennem alle Livets Aldre, sammenlignet med de mange Portraiter, der haves af denne Konge paa Frederiksborg Slot, en Lighed, der i den Grad var paafaldende, at den Mand, der viste Besøgende om paa Slottet, aldrig undlod at henlede Opmærksomheden derpaa, naar Nogen, der kiendte min Fader, var iblandt dem". Hvem Faderen i Grunden var, vidste han derimod ikke noget sikkert om. „Min Faders Herkomst og Ungdomshistorie er forbleven saa godt som ganske ubekiendt for hans Børn".

Jeg kan ikke nævne Admiralens Erindringer „Mit Livs Begivenheder" uden at tilføje, at det er et af de interessanteste Memoireværker, der er udsendt paa Dansk — i mange Maader en dansk „Pepys' Dagbog". Den første Del af Værket er skrevet i de unge Aar, men røber alligevel en ejendommelig Snusfornuft; det har sin Forklaring i, at han allerede som 16-aarig udnævntes til Løjtnant og Chef for et Krigsskib. I Aarene mellem 1807 og 1814 før-

tes han tre Gange til England som Krigsfange, første Gang efter Kampen ved Sjællands Odde. Fra disse Fange-Lejre ved Reading findes mange morsomme Skildringer af Medmenneskene. Her er en af dem:

„Lieutenant Gøring var et ualmindelig lille Menneske, godmodig og med et meget indsmigrende Væsen, et godt Hoved og besad megen Læsning. Han var i det Hele en Skiønaand og beskieftigeede sig bestandig med Læsning. I Kiøbenhavn havde han vundet en Slags Celebritet ved en Historie, der førte til hans Forsættelse til de vestindiske Tropper. Han var nemlig yderlig fattig og forgieldet, tildeels, sagde man, som Følge af hans Maadehold overskridende Passion for det andet Kiøn — og det hændte sig en Dag, da han skulde trække paa Vagt, at det eneste Par Buxer, han eiede, var hos Skrædderen eller maaskee pantsat. Gøring trak derfor paa Vagt i Underbuxer alene, da han stolede paa, at den lange røde Uniformsfrakke, som dengang bares, skulde dække hans Mangel; men uheldigvis blæste Frakken tilside og blottede den. Saaledes fortaltes Historien almindelig. Han var i Alt, undtagen den ene antydede Passion, det mest maadeholdende Menneske i Verden og kunde leve af Ingenting, et Glas Vand med et Stykke tørt Brød var ham Nok".

BEGEJSTRINGEN BÆRER DE TUNGESTE BYRDER

DE fleste københavnske Journalister har begaaet noget voldsomt i deres Læreaar i Provinsen. De har lavet Sensation paa Markeder ved at gaa i Løveburet eller kritiseret store Kunstnere sønder og sammen, saa at de nær aldrig har kunnet rejse sig igen. Det har jeg ikke.

Jeg syntes nok, at det var en underlig Lille-Verden, jeg var blevet anbragt i; men det faldt mig ikke ind at forsøge paa at reformere den eller dens Opfattelse af Omverdenen.

Lokalpatriotismen i Smaabyerne har almindeligvis ingen heftigere Forkæmpere end netop de unge Medarbejdere ved Bladene, som allesammen er „indvandrede" Folk. Byens egen Befolkning er sjældent særlig blændede af deres eget lille Samfund; de er tværtimod henfaldne til en overdreven Forherligelse af København. Men i Provinsbladenes Lokal-Spalter skal By og Opland stadig fremhæves paa Bekostning af alt det, der ligger udenfor Bladets geografiske Interesse-Omraade. Saa jeg duede ikke rigtigt. Man enedes om at søge Aarsagen i, at jeg

ikke var *ung* nok — og saa naturligvis min „Fortid", der jo dømte mig til at være „ikke *egentlig* Journalist".

Min Kamp med det lokale Stof førte mig en Gang i min allerførste Tid i Hillerød ud i en — skal vi kalde det *deskriptiv Kraftanstrengelse.* Skytte- og Gymnastikforeningen skulde have Fest, og Deltagerne skulde Søndag Eftermiddag samles paa Torvet for at marchere til Slotspavillonen med Faner og Musikkorps. Det var Stof af lokal Interesse (det Stof, vi altid savnede), og Redaktøren spurgte, om jeg vilde være ked af at lade være at rejse til København den Søndag, men i Stedet blive og „lave det Stof" — bare en Ting til „Rubrikken". Jeg syntes, at naar jeg skulde ofre min eneste Fritid paa saadan noget, saa skulde der ogsaa laves noget virkelig *stort* ud af det, og jeg skrev en Skildring af Begivenheden, som kun med Hensyn til *Formen* kunde benævnes som *Referat.* Ingen, som læste min Artikel paa Bladets Forside næste Dag, havde selv bemærket, at Optoget ned ad Slotsgade var *saa* langt, at Fanerne var *saa* pragtfulde, Musikken saa usædvanlig vellykket; og Foredragsholderne, som havde talt ved Festen, henvendte sig paa Redaktionen for at takke for den „udmærkede Gengivelse af de Tanker, deres Foredrag havde indeholdt." Der var talt om Sønderjylland og om Jeanne d'Arc, to Emner, som jeg havde særligt Kendskab til (min Far var ivrig Jeanne d'Arc-Forsker), og jeg havde skrevet saavel, hvad de *havde* sagt, som hvad de udmærket *kunde have* sagt.

Artiklen om Festen vakte ligefrem Sensation i konservative Kredse i Byen. Man var enige om, at den var „set med friske Øjne", og at naar man selv havde set saadan noget gentage sig Aar efter Aar, lagde man maaske ikke rigtigt Mærke til, hvor storslaaet det i Grunden var. En enkelt Referent fra et af de andre Blade truede med at gøre Indsigelse, men opgav det over for den enige Folkestemning. Det havde absolut været en ganske pragtfuld Fest. Redaktør Anthonsen var meget tilfreds med Sensationen; men den havde bare ikke givet noget til Lokal-Rubrikken... „Og saa bliver N. N. (Festens Arrangør) jo nok Ridder af Dannebrog paa den Historie", og det *blev* han. Men det var der jo ikke noget galt i, for han havde gjort sig fortjent til det paa mange andre Omraader.

Jeg lærte af Affæren, at man ikke skal gøre smaa Ting *altfor* store — for jeg maatte Dagen efter sidde og bide i Penneskaftet i fortvivlet Anspændelse for at hitte paa noget andet at fylde i den evindelige Lokal-Spalte.

— — —

MAN kan sagtens more sig ved Tanken om Tilværelsen paa en lille Dagblads-Redaktion i en Provinsby, navnlig naar det hele ligger tyve Aar tilbage i Tiden. Men medens det staar paa, er det nu ikke bare Sjov. Mange Steder maa der slides urimeligt haardt, fordi der ikke er Raad til at holde det strengt nødvendige Redaktionspersonale. Mit Lærested var vistnok det værst tæn-

kelige i den Retning, fordi Avisen — som nævnt — udsendtes baade som Morgen- og Aftenavis. Det var for meget for tre Mand at klare; navnlig naar Redaktøren maatte tilbringe en stor Del af sin Tid paa Rejse — for at holde Interessen for Bladet vaagen hos de økonomisk formaaende Venner i Oplandet. Det endte da ogsaa for mig med en veritabel Overanstrengelse; jeg kunde tilsidst ikke engang sove i de faa Nattetimer, der kunde blive tilovers mellem Nat-Redaktionens Sluttid og Tidspunktet for Morgenvagtens Begyndelse. Det var kun ca. 5 Timer; saa der krævedes udpræget Evne til Udnyttelse af Søvn-Tiden.

Lige naar Avisen er *færdig* (efter de dagligt tilbagevendende Scener af sindsoprivende Karakter), kan der blive Tid til stille Grubleri over *Formaalet* med det hele. Og jeg kunde da ogsaa sidde og forsøge at forestille mig Journalistens herlige Lod i Tilværelsen. Saadan noget former sig i Billeder af vældige Rotationspresser, der udspyr Dynger af det, man kalder „frisk-duftende" Aviser (hvis de lugter, er det i hvert Fald aldrig *godt* — slet ikke *Duft)* og af mægtige Lastbiler, der ligefrem *dirrer* af Beredskab — de staar paa Spring for at sende de store Nyheder det første Stykke Vej ud i Verden ... og Hærskarer af Bude i alle Aldre og af forskelligt Køn trænges ved de lange Skranker for at sikre sig deres Avis-Bunker.

Men saadan noget er for det meste kun Fantasi. Min

Virkelighed — min Avis — blev bragt temmelig langsomt til Verden i Fladtryk; og dens Udbringning til Læserne var et Familie-Foretagende af meget beskedent Omfang. Fru *Jensen* fra Østergade (den sagtmodige Ende af Østergade) og hendes to Børn, *Hagbart* og *Signe*, stod trofast og ventede — i al Slags Vejr og altid forkølede. Man kunde se paa de Børn, at de var sprunget ud af et Sørgespil. De delte den indre By mellem sig — Fru Jensen ofrede sig i Yderdistrikterne. Dette var *alt;* og *dog* naaede Avisen ud, ikke hurtigt, men sikkert. Nu maa jeg i Sandhedens Interesse tilføje, at dette vilde *ikke* være sket *om Lørdagen* uden Assistance fra Rullemanden og hans Søn. Sagen var den, at Fru Jensen var Adventist; da Hagbart og Signe kun var højst umyndige og stærkt mindreaarige, maatte de jo være deres Moder følgagtige ogsaa i dette — og hele Familiens Arbejdskraft var altsaa lammet om Lørdagen. Saa gik Rullemanden med Bladet. Men *Søndag* Eftermiddag kom der ingen Avis. Da gik Fru Jensen Tur med to aldeles ukendelige Børn, renvaskede og iklædt de pragtfuldeste af alle de Klædningsstykker venlige Abonnenter havde skænket i Ugens Løb. Saa ærgrede man sig næsten over sin vidt drevne Godgørenhed. Om Mandagen mødte Hagbart og Signe igen ved Døren med Avisen, lige snavsede og lige saa lasede som før. Saa fattede man igen Medfølelse... og viste sig atter som det gode, velstillede Klientel, som et konservativt Blad har Privilegium paa at have; og man besluttede paany at bidrage til Forbed-

ring af det berømte Søskendepars Paaklædning! Ja, det var *gode* Dage.

— — —

JEG fik ingen Bud fra „De Ferslewske". Saa drog jeg selv derind — efter et Aars Forløb — og meldte mig med min Fordring. *Hakon Nielsen* var Bladets Direktør, og det var med ham, jeg fik Kontrakt. Men det var *Mogens Falck*, jeg skulde arbejde hos i Redaktionen af det nystartede Søndagstillæg. Det vakte Anstød hos Husets Medarbejdere. Mogens Falck var Chef for Bladkoncernens Annonce-Akkvisition; og nu havde han pludselig faaet en Redaktørpost. Galster, som var Redaktionssekretær, kunde i det første halve Aar slet ikke kende mig, naar vi mødtes paa Trappen. Gamle *Kalko*, Nationaltidendes Redaktør, tog sig derimod uhyre venligt af mig; men han kunde dog ikke forhindre, at jeg i lang Tid var afskaaret fra at skrive i Hovedaviserne. Jeg var kommet ind i Huset ad den forkerte Vej.

Efterhaanden fandt flere og flere af Husets Medarbejdere Vej til det Kontor, hvor Mogens Falck og jeg sad. Søndags-Tillæget var jo, trods alt, en Udvidelse af Arbejdsfeltet — og af Fortjenstmulighederne — selv om Bestræbelserne gik ud paa hovedsageligt at skaffe Læserne Stof fra *andre* Penne end Husets egne. Falck var en fremragende Reklamemand, ikke alene fiks, men ogsaa kultiveret — og tillige en fin Lyriker (der er egentlig

ingen Grund til at sige *var*, for han er det da endnu, altsammen).

Som Redaktør viste han en Idérigdom, der kom til at sætte varigt Præg paa dette Omraade af Dagbladsvirksomheden. Han satte store Arrangementer i Gang. Vi lavede de første Bridge-Turneringer i Forbindelse med en fast Bridge-Side; den fik han Direktør *Warburg* til at redigere. Turneringerne holdtes under meget festlige Former paa Den kgl. Skydebane. Det var Hold-Turneringer med alle de store Foreninger som Deltagere.

I Forbindelse med den specielle Børneside i Bladet lavede vi ved Juletid en storslaaet Fest i Casino, hvor Tivoligarden stod opstillet i den lange Gang, da Børnene ankom. Og det mærkeligste var, at Tivoligarden var *marcheret* dertil gennem Strøget — med Musikkorps i Spidsen og med Guldkareten som Afslutning paa Optoget. Det er den eneste Gang, det Syn er set i Københavns Gader.

Egentlig skyldtes det ogsaa en Misforstaaelse; Tivolis Direktion havde troet, at Garden blev *kørt* dertil i lukkede Vogne; men det blev heldigvis ikke opklaret, før vi var paa Vej ned mod Raadhuspladsen. Efter Forestillingen blev en Dreng og en Pige, der var udvalgt ved Lodtrækning, kørt hjem gennem Byen i Guldkareten — med Lys i Kareten, saa alle kunde se dem. Det var en vældig Oplevelse; men en af den Slags, som næste Dag viste sig *kun* at være observeret af det arrangerende Blad. Saadan

Tegneren Herluf Jensenius har illustreret Beretningen om Veteranernes Parade foran »Folkehjem« i Aabenraa — og (nedenunder) et ejendommeligt Sceneri fra Garnisons Kirke i København, hvor der ved en Fejltagelse blev holdt Mikrofonprøve fra Prædikestolen, medens Ricard holdt Barnedaab i Sideskibet.

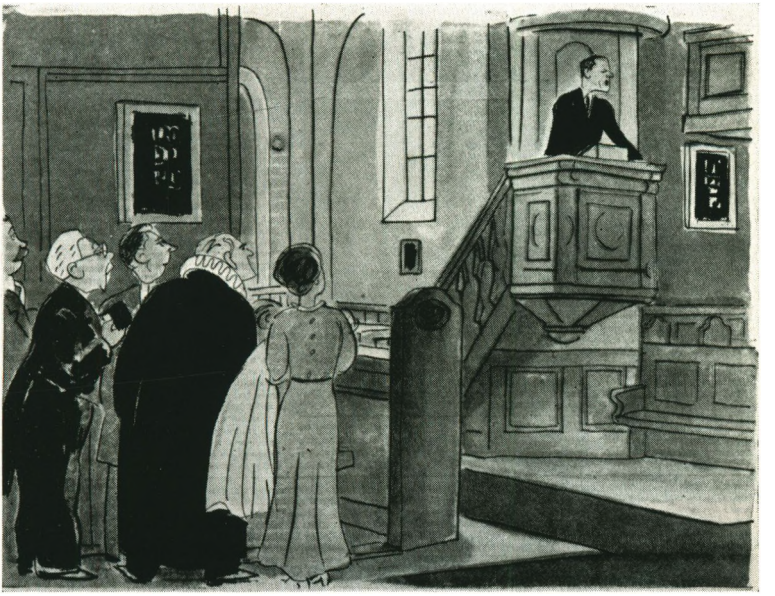

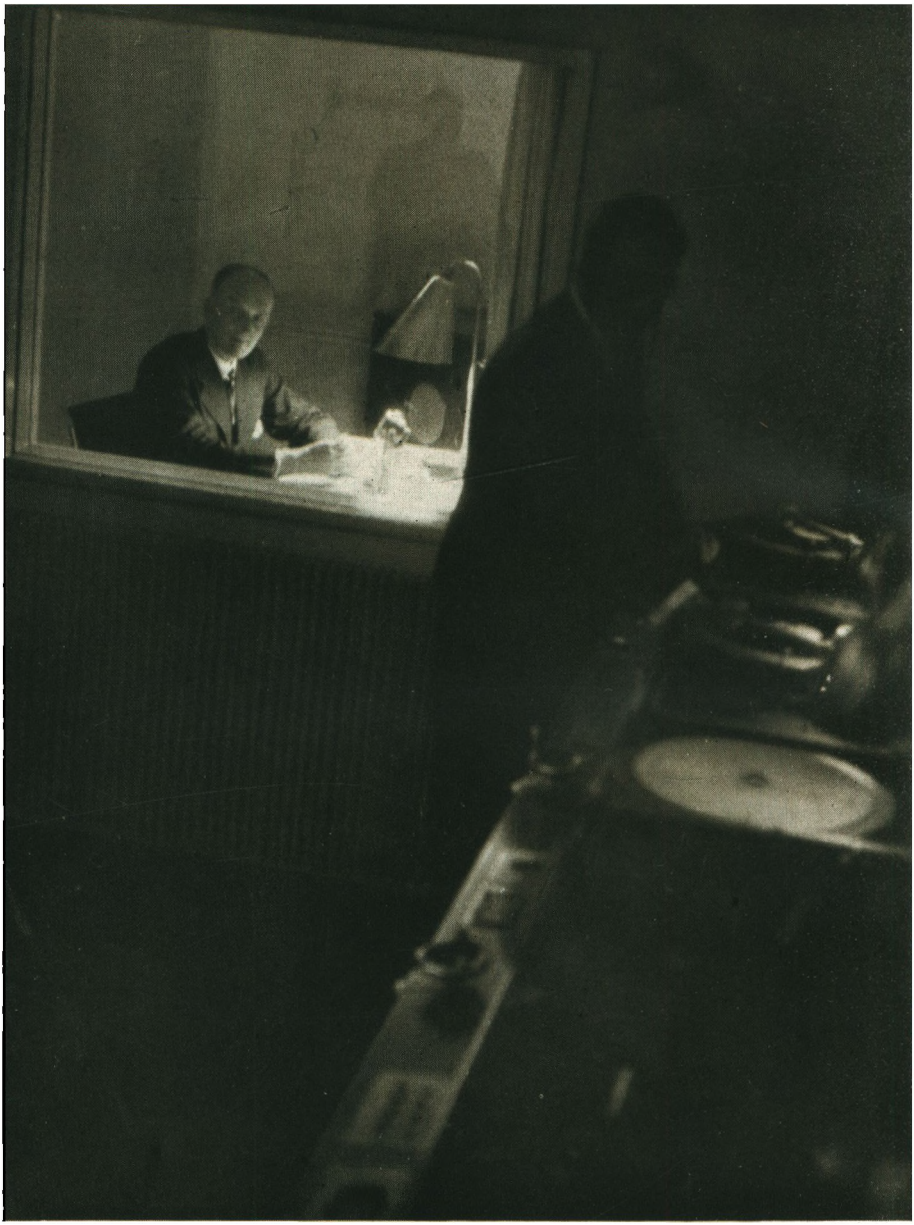

fot. Olaf Kjelstrup.

Fra et lille Studie ved Siden af Pladeafspilnings-Rummet i Radiohuset kan der tales ind imellem Hørebilledets Plader.

var de store Blade dengang; de skrev ikke om hinandens Arrangementer, selv om de havde vakt nok saa stor Opsigt i Byen. Det var Synd for gamle Scheiding. Han havde ventet at se sin Garde omtalt i alle Blade nu, da den for første og eneste Gang havde vist sig i Gaderne — endda i *Snevejr* med de fine, røde Uniformer.

Vi indførte mange smaa bladlige Nyheder og Forbedringer; det var jo en ganske ny Gren af Dagbladsvirksomheden, vi arbejdede paa. Kun een Nyhed husker jeg, vi afviste — og ingen af os vil føle nogen Anger over det i Dag, er jeg overbevist om. Det var *Kryds- og Tværs-Opgaver*. En Mand bragte os det direkte hjem fra Amerika, hvor det gjorde stor Lykke, paastod han. Vi blev enige om, at det var *for* fjollet at byde Læserne. Nu kan man jo nok synes, det var en stor redaktionel Blamage at afvise en saadan Ting. Men jeg tror faktisk ikke, man kunde have „taget" det dengang. Tiden var endnu ikke *umoden* nok til den Slags.

— — —

DET var paa Nationaltidende, jeg mødte Radioen. Redaktør *Estrup* knyttede en Dag en ny Medarbejder til Bladet, en Radio-Telegrafist. Og to Gange om Ugen havde Dagens Nyheder en halv Side med noget Stof, som alle Journalister betragtede med Afskyː — eller med Overbærenhed. Men det viste sig, det havde Læsere; og de nøjedes ikke med at *skrive* ind, de mødte frem paa

Redaktionen for at faa Raad. Disse ejendommelige Læsere kaldtes Radioamatører. De var „Selvbyggere" — og Stoffet, de interesserede sig saa stærkt for, var Konstruktions-Artikler, hvorefter de kunde bygge og ombygge deres Radiomodtagere.

Tegneren Otto Christensen (Otto C.) kom en Dag og halede mig indenfor i „Radiomanden"s Kontor. Jeg vil ikke sige, Otto C. er fræk, men *dristig* har han altid været; han satte uden videre det mystiske Apparat i Gang — og bad mig tage Høreklapperne paa. Det var det berømte „Fuglekvidder" (det betød dengang ikke det, De tænker paa, men betegnede den Støj, der findes i Æteren: Telegrafstøj, Tilbagekoblingshyl og saadan noget.) „Nu er der desværre ingen Musik," sagde han. Jeg syntes ikke, der var særlig god Mening i at bruge denne geniale Metode til at sende Musik — hellere *tale* i den. „Tale," sagde Otto C., „der er da ingen, der stiller sig op og *taler* ud i Luften." Jeg følte mig nu straks overbevist om, at det var *det,* Radioen skulde bruges til; det var dèr, dens store Magt maatte ligge; og jeg har egentlig ikke ændret Opfattelse siden ... skønt jeg i Aarenes Løb har hørt Radioen gengive saavel *god* Musik som *daarlig* Tale.

Radio-Medarbejderen, som jeg altsaa ikke traf ved mit første Besøg, fik jeg siden meget at gøre med. Det var *George W. Olesen,* Ribe-Bispens Søn. Vi kom en Tid til at dele Kontor, efter at jeg ved *Charlotte v. Ostens* Overtagelse af „Søndag"s Redaktion, havde opsagt min Stilling

ved Bladet. Det var en Beslutning, der ikke voldte mig Overvindelse; men det ærgrede Fruen. „De kom mig i Forkøbet," sagde hun; og det skulde sikkert ikke forstaas saadan, at *hun* ellers vilde have trukket sig tilbage fra det lidt anspændte Samarbejde.

Men med Olesen indgik jeg i et Samarbejde, der varede i mange Aar. Alle eksisterende mindre, smaa og smaabitte Radioblade blev paa den Tid samlet i et Ugeblad under hans Redaktion. „Radio Uge-Revue" hed det. Det kom til at spille en virkelig Rolle i hele Radiofoniens Tilblivelse og Opvækst. Og jeg blev Bladets faste Medarbejder og senere dets Redaktionssekretær. Medarbejderne var mest unge Ingeniører og stud. polyt.'er. Blandt dem var Civilingeniør *K. Prytz*, Berlingske Tidendes Chefredaktør *Sv. Aa. Lund* og Direktør for Statsprøveanstalten *Gerhard Hansen.*

Samtidig traadte jeg i direkte Forbindelse med Radioen. Første Gang, jeg sagde noget i Mikrofonen, var vistnok ved De Ferslewske Blades store Sibelius-Koncert, der transmitteredes fra Koncertpalæet over Ryvang Radio. Olesen og jeg sad i selve Senderrummet ude i Ryvangen med Mikrofonen midt i alt Spektaklet fra Maskiner og Højttalere. Vi skiftedes til at annoncere — og fandt det meget spændende. Da vi omtrent var kommet igennem hele Programmet, lød pludselig Tonerne af „Valse triste" — og vi forstod, at Koncerten var skredet en Del langsommere frem end vi. Vi havde annonceret

videre imellem Satserne i Programmets første Nummer. Ork, det forstyrrede ikke Glæden hos nogen. Man var ikke saa strenge den Gang, naar man „lyttede Radio" — med Klap for begge Øren. Det foregik i 1923 eller 1924.

Paaskedag 1924 begyndte Bladenes Udsendelse af Gudstjenester fra Garnisons Kirke — med Ricard som Prædikant... og med mig som *Radio-Kordegn.* Forhistorien var karakteristisk for Tiden: der var ingen, der turde være med. Og Biskop Ostenfeld erklærede, at *hvis* en Præst kom og spurgte, om han maatte lade opsætte Mikrofon paa sin Prædikestol, vilde han faa *Nej.* Ricard løste den Side af Problemet, da han besluttede sig til at indvillige i at være Landets første Radio-Præst, ved at sige: „Saa *spørger* jeg slet ikke. Lad os *gøre* det."

Uden at det maa opfattes som Sentimentalitet, vil jeg gerne sige, at Paabegyndelsen af disse Gudstjeneste-Transmissioner er det største, der er sket i hele Radiofoniens Udvikling. Det var en Begivenhed, som gjorde Radioens Væsen og Vælde begribelig for alle i Landet... og banede Vejen for alt det, der siden er kommet. Det var Gudstjenesterne, der forvandlede Radiomodtageren fra en Spilledaase til — *det,* den nu er. Da der jo *var* meget faa Modtagere i Hjemmene endnu paa det Tidspunkt, var det naturligt ogsaa at tage Telefonnettet i Brug. Og Tusinder af Mennesker „tog" Gudstjenesten paa deres Telefon hver Søndag Kl. 10. Telefonselskabet var i det hele taget en betydningsfuld Hjælper for Radioen i dens første,

svage Aar. Det var Telefonselskabet, der installerede Mikrofonen i Kirken for os. Det var i sig selv et langt større Problem, end det er nu, fordi Forstærkerne dengang ikke var indrettet i Praksis efter denne Opgaves Krav; men Ricard gjorde Sagen yderligere vanskelig ved at stille Krav om, at Mikrofonen skulde være absolut *usynlig* i Kirken. Ingeniør *J. A. R. Nielsen* (som var den Tids opfindsomme Mikrofon-practicus) fandt paa at *indbygge* den i Læsepulten paa Prædikestolen. *Der* kunde den ikke ses fra Kirken, og Ricard erklærede sig tilfreds. Det gjorde vi andre ikke, da Prædikenen var godt i Gang, og Ricard blev ivrig, for saa *slog* han med knyttet Haand i Prædikestolen, saa Kulkornene i Mikrofonen dansede Heksedans. Det blev en virkelig *Torden-Tale* rundt om i Hjemmene.

Vi fik Breve fra alle Egne af Landet; rørende Historier om Folk, som enten paa Grund af Invaliditet eller „Travlhed i Hjemmet" eller Ligegyldighed havde været afskaaret fra Forbindelse med Kirken i Snese af Aar, og som nu pludselig havde været med i en Gudstjeneste. Kirken var kommet til dem. Den øde Ø, de figurligt eller aandeligt havde isoleret sig paa, var pludselig blevet landfast — og Ricard kom spadserende til dem.

Han var henrykt, *vi* var henrykte — og alle de Præster, der havde sagt *Nej* til os, blev ogsaa nu grebet af Henrykkelse. Nu vilde de *alle* være med — for at glæde deres Menighed. Men i hele den Aarrække, De Ferslewske Blade bekostede Udsendelsen af Gudstjenesten i Radioen, holdt

vi fast ved Garnisonskirken med Ricard og *Alfred Bindslev* som Prædikanter. Jeg indledede og afsluttede meget salvelsesfuldt hver Søndag Formiddag med nogle Ord oppe fra Telefonselskabets Studie i Købmagergade. Brevene viste, at alle troede, jeg stod paa Prædikestolen ved Siden af Ricard. Hvordan skulde de ogsaa forestille sig det anderledes. Dengang havde man jo endnu den *ægte,* den *umiddelbare* Indstilling over for det, man hørte i Radioen. (Efterhaanden er Forholdet vendt om; nu aner man Fiduser i *al Ting,* skønt der kun er det i *noget*).

En Søndag kom jeg virkelig paa Prædikestolen. Der havde været noget galt med Installationen (formodentlig havde Ricard igen dunket for stærkt i Pulten); og Ingeniøren og jeg kørte hen til Kirken, saa snart Udsendelsen var forbi. Jeg gik op paa Prædikestolen og talte — Ingeniøren sad nede i Kirken ved Forstærkeren og lyttede i Hovedtelefonen. Jeg efterlignede Ricards Tale, ikke af Ondsind, men for at fremkalde de samme Modulationer, som han — og kun han — foraarsagede med sine i Danmarkshistorien aldeles enestaaende *a*'er. De var baade lange og flade. Alle, der overhovedet har hørt ham, husker de a'er.

— Hvem — nej, her bør siges hvo — *hvo* skildrer min Rædsel, da først Kordegnen (den rigtige) og derefter Olfert Ricard selv tittede frem bag en Pille nede i Kirken — og stirrede forfærdet paa mig. De stod med Faddere og Følge og stolte Forældre og holdt *Barnedaab* i Kirkens Sideskib — og overraskedes pludselig ved at høre et aabenbart me-

get forsinket Ekko gengive Ricards nyssens holdte Prædiken. Han sagde slet ikke, at jeg skulde holde op — eller at jeg skulde gaa ned fra hans Prædikestol. Jeg fandt selv ud af det. Og jeg har *aldrig* prædiket siden. I hvert Fald ikke i Kirker.

Det var nu en stor Oplevelse at være med til at skabe noget nyt; og der var ingen af *os*, der havde med Gudstjeneste-Udsendelserne at gøre, der var i Tvivl om, at det var en Nyskabelse af blivende Værdi. Siden har jeg lejlighedsvis taget til Orde for at advare Kirkens Folk imod Overdrivelse, bl. a. ved at minde dem om, at de *alle* var imod Sagen, da den første Gang skulde prøves. Lige saa givet, det er, at der skal sendes en Gudstjeneste hver Søndag, lige saa forkert er det at sende to (eller flere endnu). En Prædiken, som den holdes i dansk Gudstjeneste, er nemlig ikke godt Radiostof — er i og for sig *slet* ikke egnet til Radio-Gengivelse. Men hele Indramningen — Kirkerummets Akustik, Orgel og Menighedssang — gør, at den ene Gudstjeneste kan virke, som den skal. Men *„tvangsfodre"* Folk, der lytter Radio, *kan* man ikke. De kommer straks i Tanker om Afbryderknappen og Elektricitetsregningen. Hvis man partout vil videre end til den *ene* Radio-Gudstjeneste, saa skal man ind paa noget, der hedder en *Radio-Prædiken*. Og ved De, hvor lang den er. Den er paa *fem Minutter* ... højst 10.

Men hvem holder den? Havde Ricard levet, er jeg overbevist om, at han havde indført den forlængst — og at han

virkelig kunde faa *sagt noget* i den. Jeg ved en, der kan gøre det, hvis han vil, det er *Gunner Engberg*. Som Prædikant er han sikkert enig med mig; som Radioens kirkelige Konsulent vil han desværre nok føle Pligt til at bekrige Prædikanten og den fornuftige Lytter Gunner Engberg og holde fast paa de fem Kvarters Anden-Gudstjeneste Søndag Eftermiddag.

— — —

NU ved jeg godt, at paa dette Sted bør — maa — *skal* Linien pege mod Radioen. Det er dog om Radioarbejdet, denne Bog skal handle. Men et ganske lille Side-Tema bliver alligevel nødvendigt. Det hedder: Verden og Vi.

Paa en Maade kan jeg sige, at min hele Stræben, siden jeg begyndte paa Journalistikken, har ført mig mod dette Blad, som i sig rummede næsten alt det, jeg interesserede mig for. Men det blev alligevel min Tilknytning til Datidens Radio-Bevægelse, der førte mig til dette Maal. „Radio-Ugerevue", som i en Aarrække var den stærkt voksende Radio-Amatør-Bevægelses Hovedorgan, blev udgivet paa „Dansk Bladforlag", — og paa samme Forlag var *Verden og Vi* havnet. Deraf kom det, at Forlagets Direktør, Bogtrykker Erik Jeppesen en Dag kom og tilbød mig Stillingen som Redaktør af Verden og Vi — fra 1. Januar 1926. Aaret efter overtog jeg Bladet i Forpagtning, og efter endnu et Aars Forløb købte jeg det.

Min Virksomhed som Redaktør indledes med en Knald-Effekt, som gav Genlyd i hvert eneste Dagblad

Danmark over — og i adskillige Blade i de øvrige nordiske Lande. Sensationen bestod — saa mærkeligt det end lyder — i en Artikel af *Betty Nansen,* hvori Fruen rettede en knusende Kritik imod Det kongelige Teater. Jeg havde bedt Fru Nansen om at lade sig interviewe om det kommende Stykke paa Betty Nansen Teatret. Det var „The Wortex" — omhandlende Dansen omkring Guldkalven. (Dets danske Titel blev vist „Malstrømmen"). I Stedet tilbød Fruen *selv* at skrive, — og Emnet blev altsaa et helt andet, selv om Rammerne formelt blev bibeholdt.

Men tænk, i Januar 1926 var der virkelig endnu en Sensation i Kritik af Det kgl. Teater. Ogsaa i *den* Retning er der jo sket store Fremskridt inden for Bladverdenen.

Jeg var glad for Fru Nansens Band-Bulle; Bladet trængte til lidt Opmærksomhed udover den enige, fra alle Sider strømmende Højagtelse, det var Genstand for. Og desuden har jeg altid godt kunnet lide Mennesker, der har stærke Meninger, og som uhæmmet lader deres Følelser komme til Udtryk. Det er saa forfriskende, midt i al Forsigtigheden.

En anden Medarbejder ved dette mit Debut-Nummer var Dr. *Alfred Bramsen.* Han skrev en Artikel i hvert eneste Nummer gennem alle de Aar, jeg ejede Bladet. Ogsaa *hans* Bidrag vakte Modsigelse nu og da; Lægeforeningen henstillede til mig at standse hans Sundheds-Agitation, som man fandt nærmest kvaksalverisk. Og jeg lovede at gøre det, saa snart Lægeforeningen paaviste

vitterlige Urigtigheder i det, der blev fremført. Nu — efter Dr. Bramsens Død — er alt det, han kæmpede for, forlængst anerkendt; og man begriber ikke, at det kunde vække saa stort Røre. Han fulgte levende interesseret den stærke Udvikling i Ernæringsvidenskaben, der netop da sporedes i udenlandske Tidsskrifter, og kom i sin agitatoriske Iver *for tidligt* frem med det. Der var ikke meget af det, han skrev, der havde staaet i „Ugeskrift for Læger" først; men det meste kom til at staa der senere.

Alfred Bramsen holdt blandt andet paa, at Kræft — i sin Opstaaen — ofte har Forbindelse med forkert Ernæring, og navnlig med urigtig Behandling af Føden. Som Følge deraf mente han, at Kræftens Bekæmpelse først og fremmest maatte sætte ind paa at hindre, at Folk *faar* Sygdommen — ved at give dem Oplysning om Kræftens Karakter og Opstaaen. En Artikel om disse Forhold førte til, at Salget af Verden og Vi pludselig blev *forbudt* — dog kun i de kommunale Bladkiosker i København. Generalkonsul *Ernst Carlsen,* der baade var Kræft-Komiteens Sekretær og Indehaver af Koncessionen til Bladsalg fra Kioskerne, ringede mig op og meddelte mig, at han havde forbudt Salg af Verden og Vi fra Kioskerne, men var villig til at ophæve Forbudet, hvis Bladet vilde indtage et andet Standpunkt over for Kræft-Komiteen. Jeg henvendte mig straks til Redaktør *Frejlif Olsen,* som tydeligt nok havde det største Besvær med at tro paa, at Hr. Carlsen virkelig havde givet den Motivering for sit usædvan-

lige Skridt. Det var jo et regulært Forsøg paa at indføre Bladhandlercensur; det betød et Indgreb i den frie Presses Rettigheder, som dengang (det var i 1928) maatte forekomme adskilligt mere utroligt, end det maaske gør i Dag. De københavnske Dagblades Udgivere og Redaktører blev samlet øjeblikkelig; og allerede i Aftenaviserne fandtes Affæren refereret — med nogle meget kraftige Advarsler til Generalkonsulen. Næste Dags Eftermiddag meddelte man ham, at samtlige Blade vilde blive holdt borte fra hans Kiosker, hvis han ikke straks kaldte sit uberettigede Salgsforbud tilbage. Det blev Aarets Jule-Skandale. Og det lykkedes virkelig den københavnske Presse at staa enigt sammen om Sagens Gennemførelse, skønt Affæren varede i flere Dage — inden Sejren var vundet. For Bladfolk var det en interessant og sjælden Affære. Publikum fik mest Glæde ud af den ved flittigt at henvende sig ved Kioskerne og forlange Verden og Vi — for at se Damen smække Ruden ned og se fornærmet ud: „Det Blad fører vi ikke!"

— — —

DEN berømte Socialistfører *Povl Geleff* var vendt hjem til Danmark efter et langt Liv i Udlændighed. Han var nu blevet en meget gammel Mand med fuldt færdige Meninger om alle Tilværelsens Problemer; ogsaa om Socialisme. Selvfølgelig blev han modtaget med Æresbevisninger af Socialdemokratiets Ledelse, og man bevilgede ham en Apanage; men hans vældige Virketrang og usvæk-

kede Reform-Iver vakte Bekymring. Ham lærte jeg at kende; og dette Bekendtskab førte blandt andet til Grundlæggelsen af Sprogundervisningen i Radio.

Geleff havde i sin Landflygtighed udarbejdet en „Genvej til det engelske Sprog" — efter en Slags Naturmetode, uden Benyttelse af danske Oversættelser, men baseret paa en systematisk Opbygning af det engelske Gloseforraad. Verden og Vi købte denne Undervisnings-Tekst af ham, lejede Sendestationerne af Telegrafdirektoratet i en halv Time hver Mandag Aften — og kundgjorde i Bladet, at nu kunde man lære Engelsk pr. Radio. Teksten fandtes i Verden og Vi — og kun der Saa gjaldt det om at finde Engelsklæreren. Han skulde være indfødt Englænder — og tale et uangribeligt Engelsk.

Jeg vidste, at Mr. *C. Campbell-McCallum* boede i København, og at han anvendtes som Censor ved Eksaminerne baade paa Kadetskolen og paa Hærens Officersskole. Vi spurgte forskellige Sagkyndige til Raads; og da vi endelig spurgte ham selv, paatog han sig det usædvanlige Job uden Betænkning. Som Betaling forlangte han det dobbelte af almindelig Timebetaling, hvilket var yderst rimeligt i Betragtning af, at han faktisk kunde komme til at undervise et ubegrænset Antal Mennesker i disse Radio-Timer. Han var derimod ikke glad ved Povl Geleffs Tekster; men det var der foreløbig ikke noget at gøre ved.

Da den første Engelsk-Time var løbet af Stabelen, stod Mr. McCallum og jeg og ventede paa Resultatet. Nogen

maatte vel ringe op til Studiet i Købmagergade og sige, hvad de syntes om det. Der kom ogsaa straks en Opringning — fra Nyborg. Der boede Povl Geleff paa det Tidspunkt. Han overfusede mig straks i Telefonen: „Hvad Satan er det for en Englænder, du har faaet fat i — han er jo Australier!" Det havde jeg ikke hørt det mindste om, saa jeg overlod Telefonrøret til Mr. McCallum, for at han selv kunde dementere. Til min store Forbavselse indrømmede han i Stedet, at der var *noget* om det. Nu husker jeg ikke længere, om han var født der, eller om det var hans Far, der var fra Australien. En lille Tilknytning til det australske Sprog var der i hvert Fald, — og den havde den firsaarige Geleff straks identificeret ved sin Radiomodtager ovre i Nyborg. Det var kun ganske bestemte Ord, der røbede Dialekt-Reminiscenser, og Freden mellem de to blev hurtigt genoprettet. Men det var første Gang, jeg gjorde den Erfaring, som senere har bekræftet sig ved utallige Lejligheder, at Radioen har en ganske mærkelig selektiv Evne over for dialektiske Levn i Menneskers Tale. Og den gamle Geleff havde et ualmindelig kritisk Øre.

Nogle Aar senere overtog Statsradiofonien al Sprogundervisning — ligesom den tidligere havde overtaget de privat betalte Gudstjeneste-Udsendelser; og Mr. Campbell McCallum har jo fortsat sin Medvirken i Undervisningen med samme Dygtighed og Humor, som han den Gang lagde for Dagen.

— — —

MIN gode Ven, Bogtrykker Poul Hertz, som havde grundlagt Bladet i 1911, gav mig ved min Tiltræden det Raad: „Gør nu ikke alle unge Redaktørers Fejl: at ville skrive hele Bladet selv. Skriv hellere for lidt end for meget i Deres eget Blad.“ Den Metode, som utvivlsomt er god, kræver ikke alene Selvbeherskelse, men ogsaa Penge til Honorarer. Jeg havde ikke Raad til at fylde Spalterne med de store, dyre Navne; jeg blev nødt til selv at finde de Skribenter, der kunde bruges. Det gør Arbejdet større, men er ogsaa meget mere interessant. Det blev ganske naturligt mest unge Mennesker, der kom til at skrive hos mig. Som Eksempel kan jeg nævne *Kelvin Lindemann,* som dengang sad som yngste Mand paa et Forsikringskontor, og *Ebbe Rode,* der blev introduceret af en Kammerat som en meget talentfuld Tegner. Mange unge Digtere rykkede ogsaa frem i mit Blad. Mod smaa Honorarer, men med stor Begejstring. Bladet havde fra sine første Aar været Stedet, hvor de bladlige Nyheder saa Lyset. Her begyndte *Storm Petersen* sine Tegnerier (med De tre smaa Mænd), *Ærbødigst* skrev sine Vers i dette Blad, før han gik over i Dagspressen — og den moderne Billedreportage blev lanceret i Verden og Vi med *A. W. Sandberg* som Pressefotograf (iført høj Hat og Diplomat). Men disse straalende Medarbejdere var jo alle vandret over paa federe Græsgange inden min Tid. I Bladets Arkiv fandt jeg det Brev, hvori Storm Petersen sagde op. Det stammer fra Krigsaarenes Dyrtid — hvor ogsaa Kul-Priserne

steg, — og han motiverer sit Skridt over til de større Indtægter i Dagbladene med en Replik, som i sig selv signerer Brevet: „Grundet paa Raamaterialernes Stigning ser jeg mig desværre nødsaget til . . . .".

Min Kone var Bladets Administrator, og vort lønnede Personale var saa lille, at Arbejdet kom til at beslaglægge vore Dage helt og holdent. Vi levede paa Bladet. Fra vores Søn var 14 Dage gammel, blev han hver Eftermiddag af Barnepigen bragt ind til Bladets Kontorer paa Kultorvet. Saa laasedes Døren til min Kones Kontor, — og den administrerende Direktør gav sit Barn Bryst. Til de øvrige „Fodringstider" kørte min Kone hjem til ham. Saa maatte jeg sørge for, at Bilen altid holdt parat neden for.

— — —

TRE Aftener om Ugen anvendte jeg paa at læse *Pressens Radioavis* op. I de Tider var Personalet paa Radioavisen ikke stort. Kun een Mand ad Gangen — og en Dame til at skrive. Saa der var travlt paa saadan en Aftenvagt. Igennem dette Arbejde bevarede jeg Kontakten med Dagbladsvirksomhed, med den aktuelle Journalistik — og min Kontakt med Radioen blev fastere. Og det kunde — med lidt Flid — passes samtidig med mit egentlige Arbejde paa Verden og Vi.

Det er hændt mig i de senere Aar, at unge Mennesker i ren og ægte Undren har spurgt: Verden og Vi, hvad var det for noget?

Jeg vil ikke sige, at det døde af den Agtelse, der

ombølgede det; men det kunde i hvert Fald heller ikke *leve* af den. Det er lettere for et Blad at leve paa Publikums Forargelse end paa Agtelse, — hvis det *skal* være en af Delene. Endnu mange Aar efter, at jeg hørte op med at udgive Bladet, har jeg truffet elskværdige Mennesker, der roste det højligt og forsikrede mig, at de stadig læste det. Det var nu ikke helt umuligt, taget med Moderation, for i en lang Række Aar overlevede Verden og Vi sig selv i Lægers og Tandlægers Venteværelser. Men nu maa altsaa ogsaa der de sidste Eksemplarer være slidt op, — for nu har jeg, som sagt, truffet Mennesker, der end ikke kender Bladet af Navn. Naar jeg selv synes at være den, der har husket dette dejlige Blad længst, skyldes det nu ikke Trofasthed alene; det efterlod sig en nedertrægtig stor Gæld, som stadig har holdt Bladet levende i min Erindring.

I Radioen havde jeg hidtil været Statist, en navnløs Person i Æteren. Først var jeg „De Ferslewske Blade"s Røst i Gudstjenesteudsendelserne, senere hed jeg „Verden og Vi" i Engelskundervisningen — og endelig en anonym Stemme i „Pressens Radioavis". Altsammen Ting, jeg havde Glæde af; og det brød ikke Stilheden i min Tilværelse.

Bene vixit qui bene latuit — den lever godt, der lever i det Stille. Det tror man er sagt som et Trøstens Ord til dem, som fik det alt for stille her i Livet. I Virkeligheden er det en Paamindelse til alle om at huske at sætte

Paa en Isbryderfærd i den strenge Vinter 1939—40 gik vi fra Isbryderen »Storebjørn« ud paa Storebælts Is — for at skabe lidt Nordpol-Stemning.

To Sømænd, der var drevet til Havs paa en Isflage, blev i Mørke og Snestorm reddet af Isbryderen »Storebjørn« (Kaptajn Jørgensen). Man ser det aabne Vand foran og bagved Mændene. Beretningen sendtes hjem paa Plader og udsendtes i Pressens Radioavis næste Formiddag.

Fra Konge-Modtagelsen paa Bellahøj-Skuet i 1938.

Pris paa de Tider, man har i Fred. Men det erkender man først bagefter.

I Foraaret 1931 var det forbi med det fredelige, navnløse Virke i Radiofonien. For første Gang kom der til at staa paa Programmet: „Ved Mikrofonen: Aksel Dahlerup".

On n'est point homme d'esprit pour avoir beaucoup d'idées, tout comme l'on n'est pas bon général pour avoir beaucoup de soldats.

(Fältmarskalken *C. G. Wrangel*, Skokloster i Sverige).

Man maa ikke forveksle Aandsmennesket med Manden, der er fuld af Idéer, — ganske som man ikke maa tro, at enhver, der har mange Soldater at kommandere med, er en stor General af *den* Grund.

VED MIKROFONEN

BEGYNDELSEN GJORDE EGENTLIG IKKE LYKKE

RADIOFONIENS Historie er skrevet. Endda meget omhyggeligt og troværdigt. Den findes i andet Bind af Kammersanger *Emil Holm's* „Erindringer og Tidsbilleder fra Midten af forrige Aarhundrede til vor Tid" (Berlingske Forlag. 1938 og 39).

Som Indledning til hvert Kapitel findes, sat med mindre Skrift end Bogens Hovedtekst, alle vigtigere Begivenheder i Radiofoniens Udvikling opført, i de fleste Tilfælde med vedføjet Dato. Det har været et meget omfattende Arbejde for Kammersangeren at fremskaffe hele dette Materiale, som fylder saa lidt i Bogen, men som rimeligvis kommer til at staa gennem Tiderne som det bedste Kildeskrift for den, der søger Oplysning om, hvordan det hele er blevet til. Allerede nu er det umuligt for den, som har gennemlevet Radiofoniens Tilblivelses- og Vækstperiode, at støtte sig til Hukommelsen alene. Ingen kan med Sikkerhed huske, hvornaar alle disse, hver for sig betyd-

ningsfulde Hændelser er indtruffet. Kammersangeren, som ikke førte Dagbog over alt dette, medens han stod midt i Arbejdet, har heller ikke kunnet skrive disse Kapitel-Indledninger alene paa Grundlag af Erindringsstof, men har i sit Otiums første Aar maattet samle Stof ved Arkivstudier og ved en møjsommelig Indsamling af Oplysninger paa Radiofoniens vidtstrakte Arbejdsmark.

Hvor besværligt dette Indsamlingsarbejde har været, fik jeg en Anelse om, da jeg selv stilledes over for Besvarelsen af de ganske faa Spørgsmaal, der angik Tidsbestemmelsen af de første Udsendelser inden for de Grene af Arbejdet, jeg har haft at gøre med.

Men nu er det hele saa nemt. Man behøver bare at slaa efter i Kammersangerens Bog. Af den fremgaar, at min første Medvirken i Statsradiofoniens Udsendelser fandt Sted d. 6. Maj 1931 — i en Helaftensudsendelse fra Hamborg. En Serie, der kaldtes „Europæiske Bybilleder", var indledet med en Aften i Helsingfors; den næste i Rækken blev Hamborg-Udsendelsen, som Kammersangeren i sin Bog kalder „den første Transmission fra Kontinentet".

Forfatteren Axel Breidahl var Udsendelsens Hovedreporter, og baade Kammersangeren og Kammersangerinde Katharina Holm gjorde Hamborg-Rejsen med. Jeg var ganske uerfaren i alt det, saadan en stor, alsidig Transmission krævede; men der var god Brug for mig, for vi skulde Aftenen igennem fare afsted fra det ene Mikrofonsted til det andet, spredt over det meste af Hamborgs udstrakte Areal; saa mindre end to Reportere kunde slet

ikke gøre det. Programmet omfattede saa at sige alt: Koncert, Opera, Komedie, Revue, Foredrag, Interview, Havneliv, Hagenbecks Dyrepark, — og til Slut Dans og Kabaret i Sct. Paulli. Alt sendtes ud direkte fra det paagældende Sted. Der var Spænding over saadan en Udsendelse, hvor intet forud var bragt i Sikkerhed paa Plader. Alting hvilede paa nøjagtig Beregning af Tiden; medens Breidahl stod og fyrede Vittigheder af eller dvælede ved Minderne fra sin muntre Konferencier-Tid i svundne Dages Hamborg, suste jeg i Automobil til næste Sted. Og paa Stikord, som nøje maatte leveres i Overensstemmelse med Aftalen, blev der stillet om.

Automobilernes Mekanik syntes at være det eneste, der kunde svigte, da hele det store Arrangement var færdigt. Men et Motorstop vilde ogsaa kunne vælte det hele, for der kunde ikke beregnes Tid nok til at naa frem til Fods. Og saa blev det selvfølgelig paa to helt uforudsete Omraader, Svagheden i Foretagendet skulde vise sig.

Byens Borgmester skulde tale. Og paa selve Udsendelsesdagen sendte han Bud, at han kun kunde indlade sig paa at tale fra sit Embedskontor. Ved Skrivebordet vilde han sidde — eller slet ikke tale. Allerede dengang fandtes der Mirakelmagere inden for Teknikernes Verden, og paa Trods af al Rimelighed naaede man at faa Ledningsforbindelsen opbygget. Og da Udsendelsen saa var godt i Gang, og Tiden stærkt nærmede sig for Breidahls og Borgmesterens lille Duet, kom Meldingen: Forbindelsen var paa ubegribelig Maade brudt. En eller anden lille Mistelten i Skik-

kelse af en Telefondame, som skulde stille Forbindelse et Sted paa Linien, var ikke taget i Ed. Og i susende Fart maatte Borgmesteren — hvad enten han vilde eller ej — transporteres hen til Raadhusets Talestudie. Man kunde *høre,* hvad han havde gennemgaaet af sjælelig Overvindelse og legemlig Anstrengelse, da der blev aabnet for Studie-Mikrofonen.

Det andet „narrow escape" oplevede vi med Direktøren for den zoologiske Have. Efter Besøg hos Søelefanten, hos Rovdyrene og Papegøjerne endte vi i det store Elefanthus. Og Elefanterne var hans *hobby.* Han blev meget ivrig, — og det fastsatte Tidspunkt for Afslutning var naaet. Jeg maatte staa paa Spring med mit Stikord for at faa det anbragt, saa snart han nu gjorde en Pause. I Forvejen havde han gentagne Gange lagt et Ord ind for, at vi skulde ende Radioudsendelsen i Elefanthusets Manege, hvor Publikum kan se Elefanterne gøre Kunster, akkurat som i Cirkus. Men Tiden tillod absolut ikke at tage dette Nummer med. Jeg fik nu lykkeligt anbragt mit Stikord-Spørgsmaal: „Hvad skal det *næste* saa være, vi skal opleve?" hvortil den tyske Reporter skulde svare: „Hamburger Hafen. (Baade Spørgsmaalet og Svaret skulde siges paa Tysk, for det var jo Signalet til Teknikerne om at stille ind til næste Mikrofon — ved Havnen, hvor Breidahl stod paa Havnekafeens Tagterrasse). Næppe havde jeg faaet spurgt, hvad det *næste* skulde være, før Direktøren begejstret udbrød: „Wollen Sie vielleicht *meine Ma-*

nége sehen?" To Teknikere styrtede sig bogstavelig talt over ham for at kvæle Ordene i hans Mund — og skaffe Reporteren Ørenlyd til at sige sit Trylleord: „Hamburger Hafen!"

Saadan en hel Aftens rigt vekslende Program kunde kun gennemføres paa den Maade, at hele Programmet gik ud over Hamborgs Radio samtidig med, at det transmitteredes til København. Som Følge deraf kom Aftenen til at byde paa en Del tysk Tale, efterfulgt af ganske kort Gengivelse af Indholdet paa Dansk. Det blev ingen ubetinget Sukces. Derfor blev denne „første Transmission fra Kontinentet" tillige den sidste af den Art. Saadan noget kan — med Forsigtighed — laves imellem de skandinaviske Lande indbyrdes; men vover man sig uden for disse Grænser, maa man holde sig til specielt arrangerede Udsendelser, der helt bæres af dansk Talesprog. Det fremmede Lands Sprog maa indskrænkes til den nødvendige Anvendelse i de musikalske Præstationer, som indgaar i Programmet. Det var den Erfaring, Udsendelsen i 1931 bragte os.

Man tvinges til at opføre sig unaturligt *pænt* som Radiomand. Hver Gang jeg giver efter for en naturlig Trang til at skælde ud, ser jeg mig omgivet af Folk, hvis Ansigter røber, at nu brast igen en Illusion — om Radioen.

MED LUFTSKIB OVER DANMARK

DET næste store Eksperiment fandt Sted Kristi Himmelfarts Dag, d. 14. Maj, samme Aar. Det var Transmissionen fra Luftskibet „Graf Zeppelin" under dets Togt over Danmark i Anledning af det saakaldte Østersø-Aar. Med Start og Afslutning i Lybæk blev der budt paa en hel Dags Luftsejlads over Danmark, og paa Grund af Vejrforholdene blev Turen lagt over Sydsverrig ogsaa. Allerede ved Offentliggørelsen af Luftskibets Sæson-Plan var denne Tur trykt med Bemærkning om, at alle Pladser var udsolgt. Og Antallet af et Luftskibs Passagerer er meget nøje beregnet, saa jeg begriber ikke, hvordan Kammersangeren fik Dr. Eckener overtalt — eller rettere overtelegraferet — til at tage mig med alligevel. Yderligere gik man med til at lade foretage Radiotransmission fra Luftskibets Sendeanlæg — som Forsøg. Dette havde nemlig paa det Tidspunkt aldrig fundet Sted — heller ikke over den tyske Radiofoni.

Jeg skulde gaa om Bord i Berlin — med Afgang fra Luftfartselskabets Kontor paa Unter den Linden Kl. 4 om Morgenen. Da jeg Dagen forud henvendte mig for at

sikre mig, at alt nu virkelig var i Orden og eventuelt faa Lov at se Lokaliteterne om Bord, fik jeg kategorisk Afslag. Naar jeg ingen Billet havde — og en saadan havde ikke været til Salg det sidste halve Aar — kunde jeg absolut ikke komme med ud til Luftskibet. Startpladsen var strengt afspærret; og en Besigtigelse var helt udelukket. Jeg prøvede forgæves at lokke de strenge Herrer til i hvert Fald at se efter, om der dog ikke skulde ligge en Besked om mig og min Mission. Men de fandt enhver videre Drøftelse overflødig. Formodentlig havde de afvist Hundreder af paatrængende Journalister, der hver for sig mødte med en lige saa usandsynlig Historie.

Der var ikke andet at gøre end at alarmere Kammersangeren; og formodentlig har Telegrafen modtaget mange kategoriske Imperativer fra ham til Viderebefordring den Eftermiddag. I Mellemtiden opsøgte jeg den danske Gesandt i Berlin, Kammerherre Zahle. Gesandtskabet var lukket, og Kammerherren var syg. Jeg saa ham kun i Slobrok et Øjeblik. Senere hen blev vi meget bedre Venner end ved dette mit første Møde med ham. Men Generalkonsul *Lauritz Larsen,* som dengang var Presseattaché, tog sig af Sagen, og han havde ikke talt mange Ord i Telefonen, før de opdagede, at der „lige netop, da jeg var gaaet ud ad Døren" var kommet Besked fra Luftskibets Station ved Bodensøen om, at jeg skulde tages med. Det var de virkelig kede af; bare jeg dog havde ventet et Øjeblik længere...

Saa gik Lauritz Larsen og jeg ud og fejrede vores Erobring af „Graf Zep" med en dejlig Middag; og jeg gik til Hotellet for at forberede mig paa at starte igen Klokken 3 om Morgenen.

Om Bord i Luftskibet traf jeg Redaktør *Ebbe Munck*. Og ham kan jeg takke for, at det gik saa godt, som det gik. Men nogen Sukces blev denne historiske Radioudsendelse ikke. Den blev egentlig kun et Kuriosum. Skønt der i et københavnsk Dagblad var bragt en stor Artikel om Luftskibets Radio-Anlæg med det Formaal at fastslaa, at „hele den tekniske Side af Sagen paa Forhaand var i den bedst tænkelige Orden, saa at alle Muligheder var til Stede for en virkelig stor Transmission," saa viste det sig kun at være et Anlæg, beregnet til Brug ved Luftskibets Start og Landing. Rækkevidden var saa ringe, at der kun kunde regnes med brugelig Tale-Forbindelse med Modtagerstationen paa Kastrup Flyveplads, saa længe Luftskibet befandt sig lige over København. Ellers var man henvist til Radio-Telegrafi.

Det var Meningen, at Udsendelsen skulde begynde, naar vi sejlede ind over Falster, og der skulde fortsættes over de forskellige Landsdele Dagen igennem paa forud beregnede Tider. Tordenvejr tvang Skibet til at gaa over Sydsverige helt op til København. Vi kom derfor styrende ind over Kastrup østfra, over Sundet. Saa blev jeg lukket ind i Telegrafrummet. Derfra kunde man ingenting se af Verdensrummet udenom. Mikrofonen var en almin-

delig Telefontragt af den Slags, der findes paa de gammeldags Væg-Apparater. Der skulde raabes højt i den. Og i Rummet udenom var der et mægtigt Spektakel. Man hørte da heller ikke alt, hvad jeg fortalte. Fantasien maatte tages livligt i Brug af dem, der ønskede at faa en Oplevelse ud af den Radioudsendelse. Men man *var* jo ikke forvænt i de Tider. Og en stor Charme var det jo for alle, der opholdt sig inden for Synsvidde, at de kunde *se* det vældige Luftskib, medens de hørte i Radioen, hvad der foregik deroppe.

Og Dr. Eckener selv, som jo var Luftskibsejladsens store Mand, fik man slet ikke at høre. Han havde lovet mig at holde en pæn Tale paa Dansk. Men han kom ikke. Jeg maatte løbe fra Mikrofonen ud paa „Kommandobroen" forude for at hente ham. Han stod lænet langt ud af et Vindue og kiggede efter Grevinde Musse Scheels Villa. Det havde han lovet hende. Hun vilde vinke med et Lagen.

Til min Forbløffelse blev han aldeles rasende, da jeg kom for at bortføre ham. Var det allerede nu? Det havde han jo ikke givet Ordre til. Nej, ikke Tale om han vilde gaa ind i Telegrafrummet nu, hvor han ingenting kunde se. „Ich muss doch die schöne Hauptstadt sehen!" raabte han og stampede i Dækket. Skibets Kaptajn, som stod bagved ham, gav mig ved Tegn til Kende, at nu var Spillet tabt; jeg kunde lige saa godt opgive det.

Senere kom Dr. Eckener venligt smilende hen til Ebbe Munck inde i Spisesalonen og bad ham sige til mig, at *nu*

vilde han gerne tale til Danmark. Men da var vi omtrent over Samsø, og ethvert Forsøg paa at opnaa Forbindelse var haabløst. Tordenvejret truede desuden stadig rundt om — Luftskibets farligste Fjende — saa den radiotelegrafiske Vejrtjeneste beslaglagde Radioanlæget om Bord. Der var ikke noget at stille op.

Hele Resten af Dagen havde jeg derfor til fri Raadighed i Luftskibet.

Luftsejlads har ikke ret meget Lighed med Flyvning. Man rumler frem gennem Lufthavet, som om man i en stor Rutebil kørte ad en asfalteret Landevej — med Ujævnheder i Vejbelægningen hist og her. Sikkerhedsfølelsen hos Passagererne synes at være større end i Flyvemaskinen — men det *er* kun en Fornemmelse. Den skyldes formodentlig dels Skibslegemets uhyre Størrelse, dels Bevægelsens støtte Jævnhed. For Udsyn — og Nedsyn — er der sørget udmærket, idet Skibets Sider er forsynet med Vinduer, der vender skraat nedad; man kan kigge lodret ned paa Jorden, blot man læner sig lidt ud til Siden. De 35 Passagerer tilbragte Dagen fra Afgangen fra Lübeck Kl. 5,30 Morgen til Landingen samme Sted Kl. 20,00 paa samme behagelige Maade, som man lever Livet om Bord paa en Amerikabaad. Man spiste, hvilede, kiggede, snakkede — nogle fik sig en dejlig Middagssøvn i de Kabiner, der paa de virkelige Langture af flere Døgns Varighed afgav Soveplads for 1. Klasses Passagerer. (Paa Overnatningsture kunde kun medtages 22 Passagerer).

Men den store Salon, Rækkerne af Sovekabiner, Badeværelser og Toiletrum dannede sammen med Styrerummet allerforrest kun en lille bitte Udvækst under Næsen paa hele dette vældige Ballon-Legeme (hvis samlede Længde var halvanden Gang Raadhustaarnets Højde). Skibet rummede da ogsaa en hel Verden uden for Passagerernes Synsvidde. Gennem hele Ballonlegemet førte en ganske smal Gang-Bro, afgrænset af en Staalwire, anbragt i Hoftehøjde som Støttepunkt for Øjet mere end til haandgribelig Brug. Hvis man saa ned, naar man balancerede henad denne Bro (der forekom saa smal som en Balance-Line), saa man Jordens skiftende Landskaber langsomt glide forbi — 1500 Meter nede. Der var store Ruder af en Slags Marieglas langs hele Skibets Underside. Ad denne Bro færdedes Luftskibets Mandskab Dagen lang paa Vej til deres Arbejde i Skibets Indre, og naar de gik til deres Lukaf'er. Mandskabet boede nemlig i Ballonhylsterets Sider langs denne smalle Landevej gennem Skibet. Lastrummene var dels her og dels agter ude.

Luftskibets Besætning var allesammen Marine-Officerer og -Underofficerer. Iblandt dem genkendte jeg et Par Stykker fra Interneringslejren paa Odense Kaserne, hvor en Tid 100 Flyvere og Luftskibsfolk var internerede. Jeg havde i hele den Tid under Verdenskrigen, da jeg gjorde Tjeneste som Kornet ved 6. Regiment, været Vagtkommandør paa Kasernevagten og haft til Opgave at passe paa, at de ikke stak af. (Det gjorde nu en og anden af dem

alligevel; men vi fandt dem som oftest igen). Luftskibet hørte hjemme ved Boden-Søen, og Mandskabet fortalte mig, at Københavns Radiosender ikke blot hørtes udmærket der, men den var deres *bedste* Station; det var den, de holdt Modtageren indstillet paa Dagen igennem til Underholdningsmusik.

En Ting, der virkede overraskende om Bord, var Møblementet i Salonen. Hvert Stykke var udført i saa let Materiale som overhovedet muligt. En Spisestuestol kunde man løfte i yderste Led af en Lillefinger. Sammenlignet med Skibets uhyre Vægt, de tunge Maskiner i Motor-Gondolerne og de mange Passagerers ofte imposante Legemsfylde skulde saadanne Smaating som Stolenes Vægt jo synes underordnet. Men der var lagt et helt Studium i Borteliminering af al overflødig Vægt om Bord.

Jeg studerede alt meget nøje, fordi jeg betragtede Luftskibet som en kommende vigtig Faktor i Verdenstrafikken. Og nu — under Krigen — har der ikke været et eneste Luftskib i Brug. Mon Luftens Skibe nogensinde vil sejle frem igen?

Radioen kan tillade sig meget — endogsaa at være morsom. Men *docerende* kan den ikke taale at være.

DE DANSKE VIRKSOMHEDER RYKKER FREM

MEN det var slet ikke dissè Ting, Kammersangeren vilde tale med mig om. De meldte sig bare under Forhandlingerne og maatte ekspederes straks. Det, vi skulde tale om, var noget helt nyt, der skulde sættes i Gang i Statsradiofonien. En ny Serie under Fællesbetegnelsen „Danske Virksomheder". Hele Planen hvilede paa et foreliggende Forslag til en Udsendelse fra et Bryggeri; men der kunde jo findes flere Emner, hvis dette første Forsøg lykkedes. Det var paa den Tid ikke saa lidt af et Eksperiment at lægge Udsendelserne uden for Studiets sikre Grund og give sig de eventuelle tekniske Uheld i Vold.

Selv om Kammersangeren stolede paa et godt Resultat og absolut ventede Sagen ført videre netop som den blev, var der dog store Vanskeligheder ved at skaffe Pengemidler til Sagens Realisation. Det var ikke meget, der kunde bydes mig. Der maatte ogsaa ses paa *Æren* ved det — og Kammersangeren, som altid lagde Forholdene klart for Dagen, sagde derfor: „Men saa maa De jo huske paa, saa faar De Deres *Navn* paa Programmet hver Gang!" For

en Kunstner, der har levet sit Liv blandt Kunstnere, var det ganske naturligt at fremhæve denne Omstændighed som et stort Plus ved Overenskomsten. For mig var det en Skyggeside ved hans Forslag, men jeg vidste ikke, hvordan jeg skulde forklare min Betænkelighed. Det blev altsaa til, at jeg vandrede ud i Rampelyset. Jeg trøstede mig med, at jeg dog stadig kunde gemme mig selv bag Mikrofonen.

Jeg vil ikke sige, at jeg aldrig har fortrudt det; for det har jeg. Det blev en pinagtig Begyndelse — og Begyndelsen blev langstrakt. Men det skyldtes Forhold, som hverken Kammersangeren eller jeg havde Skylden for. Jeg maatte forlade Radioavisen for at kunne træde i Statsradiofoniens Tjeneste. Mit Blad havde haft svære Tab under den økonomiske Verdenskrise, som berøvede det en Mængde saavel udenlandske som indenlandske Annoncer; og selve Fremstillingen af Bladet var saa kostbar, at en Nedgang i Annoncemængden hurtigt gjorde det til et meget voveligt Foretagende at holde Bladet gaaende. Saa ogsaa i økonomisk Henseende blev det pinligt for mig, at det Arbejde, jeg skulde overtage i Radioen, ikke kunde komme rigtigt i Gang. Arbejdet var nemlig honorarlønnet, og mellem den første Udsendelse og Nr. to i Rækken kom til at hengaa et halvt Aar.

Der var ikke noget Problem i Bestemmelsen af, *hvilket* af de store Bryggerier, Udsendelsen skulde foregaa paa; for det var Direktør Einar Dessau, der kom med Idéen. Og han kom til personlig at nedlægge et vældigt Arbejde

fot. Olaf Kjelstrup.

Ved Mikrofonen.

fot. Olaf Kjelstrup.

Disse to Billeder skal bevise, at jeg ikke er doven (hvad mange tror jeg er). Se, hvor flittigt jeg arbejder ved Skrivebordet — med Svend Pedersen ved min Side, — og sammenlign saa med min Kollega i N. B. C. i New York, Mr. Hartley. (Filmsfotografen Gunnar Wangel tog Billedet, medens vi stod og ventede uden for Skranken). Saadan ser en meget *busy* Amerikaner ud ved Arbejdet.

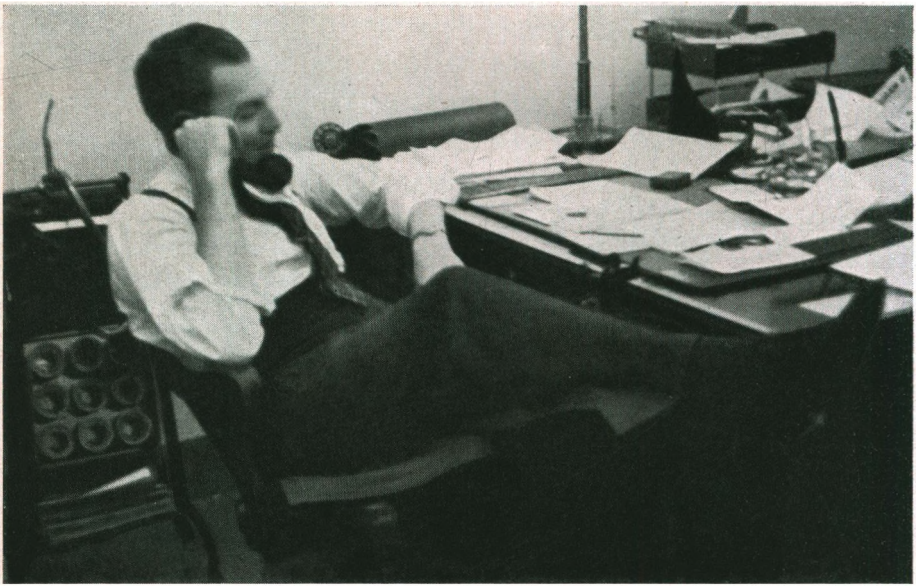

i Sagens Realisation. Men det gjorde han gerne; han er vant til Pioner-Arbejdets Besværligheder. Det begyndte i April med, at Kammersangeren og jeg gennemgik hele Bryggeriet sammen med Direktør Dessau. Senere gentog vi hele Rundturen sammen med Ingeniør J. A. R. Nielsen fra Københavns Telefonselskab for at faa fastlagt Mikrofonstederne. Det blev til otte Mikrofoner, spredt over det vældige Terræn, adskillige af dem med 100 Meter løst Kabel eller mere, saa at jeg kunde bevæge mig med Mikrofon i Haanden hen til det Sted, hvor næste Mikrofon kunde naas. Der var paa den Tid ikke Tale om at køre det hele igennem med en Radiovogn og optage alt paa Plader til senere Udsendelse. Alting sendtes *direkte* fra Stedet; og skulde man besøge flere forskellige Bygninger, som Tilfældet var her paa Tuborg, maatte der trækkes specielle Mikrofonledninger allevegne. Endvidere maatte der mange Steder sørges for ekstra Belysnings-Installation; for det foregik jo om Aftenen, i Mørke.

Saa blev der lavet Manuskript. Direktør Dessau paatog sig at lade det hele skrive paa sit Kontor. Det var han lige ved at fortvivle over senere hen. For dette store, maskinskrevne Værk — til en Times Udsendelse — maatte skrives om otte Gange, hver Gang i 4—5 Eksemplarer, alle opklæbet paa Karton.

Vi foretog rask væk Ændringer i det, og hver Gang bød hans Ordenssans ham at lade hele Manuskriptet renskrive. Opklæbningen paa Karton repræsenterer en vir-

kelig Opfindelse — som altsaa blev gjort allerede under det første Forsøg med Udsendelser af denne Art, rimeligvis fordi vi her havde Opfinderen Einar Dessau med. Kammersangeren forlangte først Manuskriptet skrevet paa ganske blødt Papir. Der er intet, der virker saa stærkt forstyrrende i en Udsendelse som den skarpe, knækkende Lyd af almindeligt Papir i Bevægelse. Og her, hvor vi skulde vandre lange Strækninger i fri Luft med det omfangsrige Manuskript i Haanden, var det vigtigt at gardere sig saa vidt muligt. Det viste sig straks, at det bløde Papir smuldrede væk for os; Skriften blev næsten straks ulæselig. Saa fandt Direktør Dessau paa at gaa den modsatte Vej: klæbe det op paa Karton, saa det blev helt stift; saa knækkede det jo heller ikke. Men alle disse Omstændigheder gjorde, at jeg roligt kan sige, at ingen Radioudsendelse har krævet et saa omstændeligt manuelt Arbejde som denne.

For at „skabe lidt Liv" havde vi indlagt en Rolle som en Besøgende, en „Dr. Bajer", der fulgte med rundt for at se Bryggeriet. For det første virkede — og var — han *overflødig* (og det er en stor Fejl i en Radioudsendelse), og dernæst viste det sig, at jo mere han gjorde sig Umage med Fremsigelsen af sine smaa „lette" Replikker, des mere mangelfuld blev Balancen mellem hans og vor Tilstedeværelse i Billedet. Den Følelse af Realitet, som vi maatte søge at skabe hos Tilhørerne med vor saglige, nøgterne Samtale, kom han uvægerlig til at spolere med hver

eneste Replik, hans Rolle bød ham at fremsige. Jeg kan endnu føle, hvordan det kriblede i mig af Irritation, da han — nede ved de store Kobberkedler i Bryghuset — skulde udbryde: „Av, den er jo brændende varm!" Er der noget Menneske, der kan sige det blot nogenlunde naturligt? Lige saa umuligt er det for den, der *hører* paa det, at faa det til at glide naturligt ind i Billedet.

Forsøget med Skuespillermedvirken i den Slags Udsendelser blev aldrig gentaget.

Skønt de første Udsendelser fra danske Virksomheder alle sendtes direkte ud i Luften — og altsaa forsvandt for evigt bogstavelig talt i „Gerningsøjeblikket" — saa eksisterer den aller første af dem endnu i Dag. Udsendelsen d. 22. Maj 1931 fra Tuborgs Bryggerier blev paa Direktør Dessaus Foranstaltning optaget paa Plader. Det blev ganske vist et Resultat, som vi nu om Stunder vilde betegne som aldeles uanvendeligt; men man kan dog høre, hvad det er. At Pladeoptagelsen blev saa daarlig skyldes ikke alene det daarlige Skære-Materiel, som dengang stod til Raadighed, men ogsaa, at det hele er optaget „akustisk", d. v. s. er aftaget fra en Radio-Højttaler, ikke nedført i Skæreren direkte fra en Mikrofonledning, som man nu gør det. Men disse primitive Lakplader fra 1931 kan endnu fortælle om den Naivitet, der prægede Udsendelsen ... den Udsendelse, der blev Moder til alle Hørebilleder fra Dagliglivet og til Nutidens Reportager. Navnlig bemærker man den foregivne Improvisation, der giver sig

til Kende i dette gennem en Maaned grundigt forberedte Værk. Der bankes paa Døren, svares „Kom ind!", siges „Goddag, Hr. Direktør, maa vi ha' Lov at se lidt paa Virksomheden." Hver Gang en ny Person skal træde i Aktivitet, foretages omstændelig Præsentation, ikke blot af den nye Person, men ogsaa af mig: „Det er Brygmesteren, og det er Redaktør Dahlerup fra Radioen, som besøger os i Aften." Og saa havde Brygmesteren jo staaet der *længe* med Uret i Haanden og været helt nervøs for, om vi nu skulde naa rettidig igennem til ham, saa at det hele kom til at gaa lige som ved de utallige forudgaaende Prøver!

Men det var ikke bare mig, der tog naivt paa det dengang. De, der *hørte*, fulgte hele Sceneriet med stor Spænding, og slugte Uhyrligheden i den fingerede Improvisation med den Begejstring, man kun ofrer paa Underet. Og Radioen var endnu et Under!

Paa Programmet stod — neutralt og korrekt — „Et Besøg paa et Bryggeri". Ingen Reklame med Firmanavnet eller Dessaus Navn. Han hed kun „Hr. Direktør" i Udsendelsen. Men samme Dags Morgen modtog Tusinder af Mennesker et trykt Brevkort, hvor der stod:

Lyt til Udsendelsen i Aften
„Et Besøg paa et Bryggeri".
Ærbødigst
Tuborgs Fabrikker.

Det var der jo fra vor Side intet formelt at indvende imod. Men lige siden denne Start har vi ved hver eneste Udsendelse fra Erhvervsvirksomheder maattet kæmpe mod *Reklame-Spøgelset,* som den Dag havde vist sig for os for første Gang. Her optraadte det endda umaskeret som et ærligt Hus-Spøgelse; siden har jeg mødt det i de underfundigste Forklædninger.

— — —

FORMODENTLIG for Balancens Skyld lod vi Øl-Udsendelsen efterfølge af „Et Besøg paa et Mælkeri" — De to saa forskellige Vædsker blev dog paa ingen Maade „blandet sammen". De blev, som nævnt, adskilt ved et halvt Aar. Kammersangeren var meget glad ved Resultatet; Udsendelsen fra Bryggeriet var blevet en stor Succes. Saa var det jo ingen Skade til at puste lidt, før vi kastede os ud i nye Eventyr. Og i Radioraadet havde Pressens Telegramudvalgs Repræsentant rejst Protest imod, at jeg knyttedes til Statsradiofonien — *fordi* jeg havde forladt Radioavisens Tjeneste. Og som en Understregning af, at mellem disse to Instanser var et Svælg, som ikke kunde forceres, krævede Radioavisens Ledelse et halvt Aars Respit. Jeg kunde ikke faa Lov at gaa før til Efteraaret. Saa Vejen til Mælkeriet blev lang.

„Et Besøg paa et Mælkeri" stod paa Programmet d. 9. December. Det var, medens *Lynge* var Driftsbestyrer paa „Enigheden", og *der* kom det til at foregaa. Selvfølgelig skulde Anonymiteten ogsaa denne Gang overholdes med

al den Strenghed, Loven formodes at foreskrive (i Virkeligheden hviler Skrækken for at nævne Virksomheders Navne paa en ret tvivlsom Fortolkning af Radiolovens Ordlyd), og selvfølgelig skulde der ogsaa denne Gang findes paa en Udvej.

Fidusen var her meget enklere og billigere at realisere end Tuborg-Fabrikkernes. — Direktør Lynge sluttede blot dette „Besøg paa et Mælkeri" med Ordene: „.... og derom turde der være *Enighed.*"

Saa var det sagt.

— — —

DANSKE Virksomheder" vakte Opsigt allerede fra første Færd. Dagliglivets Lyd fra Arbejdspladserne tonede ind i Hjemmene og gav det talte Ord en Realitetsbaggrund, som virkede stærkt. Husk, dette foregik paa en Tid, hvor Menneskene i Almindelighed endnu tørstede efter nye Indtryk og modtog dem alle med ærlig Vilje til at falde i ny Undren over Radioens mystiske Kraft. Denne Beredvillighed hos Publikum havde meget at sige. Og den er der jo da til en vis Grad endnu. Radioen er heldigvis stadig vort nyeste, største og kæreste Vidunderbarn, af hvem vi venter det overraskende. Radioens Teknik er de store Muligheders Land ... Eventyrlandet for os, der endnu har Evnen til at *undres* i Behold.

Radioen lever endnu i sin lykkelige Epoke, hvor alle med Sandhed kan sige: vi *forstaar* ikke, hvad det *er*. For længst har kloge Mænd givet os dens Teori, — men dens Væsen er os endnu gaadefuldt. Vi aner de store Overra-

skelser, den har gemt til os — helt ude i de krystalklare Himmelhøjder eller maaske dybt i Jordens Skød. Hvor i Verden gaar dens Veje? Vi *ved* det faktisk ikke.

Selvfølgelig er der vokset et ungt Slægtled op, som ikke kræver nogen som helst Forklaring paa Radioens mystiske Væsen; Radiomodtageren stod jo i Stuen, da disse unge Verdensborgere tog Stuen og Jordkloden i Besiddelse. Radioen er for dem en lige saa dagligdags Ting som Telefonen paa Skrivebordet og som Flyvemaskinen, der brummer sig frem gennem Luften. Men ogsaa disse Aladdin-Væsener, der er i Besiddelse af „medfødt Radio-Sans", elsker Radioen højere end al anden Nutids-Teknik, — for de *aner* de Undere, den endnu skjuler. De vil ikke undres og ikke kræve Forklaring paa noget den Dag, da Radioen faar Øjne. — Og vi andre? Heller ikke! Tiden er nu moden til at lade Radioen begynde at *se*.

Naa, men dette her laa altsaa saa langt tilbage som i Maj 1931. Mentaliteten var en anden. Man tog med aabent Sind mod hver *Lyd*, der talte om Milieu, — og man lod sig *henføre*. Lyd af Rum og af Menneskers Færden har haft stor Betydning dengang. For Menneskeskildring eller umiddelbare Indtryk af personlig Karakter var der sikkert uhyre lidt af i disse mine første Udsendelser. Alt var minutiøst lagt til Rette; med Papiret i Haand traadte hver enkelt Deltager frem og afleverede sin Lektie. Og bagefter var Sukces'en fastslaaet, naar Meldingen lød: „Jo, det gik godt igennem!"

Selve det tekniske Problem var det alt dominerende.

DA GRISENE OG AVISERNE SKREG

DET første Aar bragte kun Øllet og Mælken under Mikrofon-Behandling. Saa der var Tid nok til indgaaende at drøfte Betimeligheden af dette Foretagende, som Kammersangeren vist havde sat i Gang helt paa egen Haand. Og det blev behandlet ud fra flere forskellige Synspunkter; blandt andet lød der protesterende Røster i Radioraadet til Fordel for en Henvisning af alt Stof af den Art til Pressens Radioavis. Men Kammersangeren havde jo netop valgt sig en aktiv Journalist til Medarbejder, oven i Købet en af Radioavisens egne. Saa sagligt maatte det nok kunne forsvares. Og i Marts Maaned næste Aar (1932) tog vi fat igen, først med: Et Besøg paa en Brødfabrik, derefter med: Et Besøg paa et Svineslagteri.

Svineslagteriet var meget nær ved at vælte hele Planen.

Der indtraf det Uheld, at Andelssvineslagteriet i Holbæk, hvor Udsendelsen foregik, netop den Dag modtog flere Svin til Slagtning end nogensinde før. Staldene var aldeles overfyldt inden Aften af Svin, som man ikke havde kunnet slagte i Dagens Løb. Det hørte ellers til Sjældenhederne, at Slagteriet overhovedet havde „overnattende" Svin. Nu stod de saa tæt, at de skubbede og

trampede hinanden, og der var under Udsendelsens første Minutter, som foretoges med Mikrofon i Staldbygningen, et saa infernalsk Skrigeri, at det gik mange Lyttere paa Nerverne. Skønt ikke et eneste Dyr kom under Knivens Behandling hele Aftenen, forekom det en dyrevenlig Kommunelærer at være de stakkels Dyrs *Døds*-Skrig, der lød gennem Æteren. Og næste Dag fandtes hans harmfnysende Protest paa Forsiden af „Ekstrabladet". Statsradiofonien var skandaliseret; man havde ligefrem svælget i Slagtningens Rædsler. Det havde været et Blodoffer for hele Offentlighedens Øren; og Radioraadet blev ligefrem kaldt til Indskriden mod dette Barbari.

Da jeg ringede til Radioraadets Formand, Kammerherre Lerche, fortalte han mig, at alle de andre Blade allerede havde været i Telefonen for at faa Udtalelser af ham om, hvad der var sket. Da han hørte min Forklaring, sagde han: „Det tænkte jeg nok, men jeg kunde kun sige til de forskellige, der spurgte, at Radioraadet selvfølgelig tager det fulde Ansvar for, hvad der er foregaaet". Uden selv at have hørt Udsendelsen, og uden at kunne vide noget om det Grundlag, der eventuelt kunde være for det voldsomme Angreb, tog Kammerherren uden Betænkning Ansvaret paa sig. Og jeg erfarede ved senere Lejligheder, at saadan handlede han altid.

Skønt alle Bladredaktioner samme Aften blev underrettet om, at der slet ikke havde fundet Aflivning Sted i Udsendelsen — det var kun Behandlingen af de i For-

vejen aflivede Grises Kroppe, man havde overværet — gik Historien om Dødsskrigene videre i samtlige Blade de to følgende Dage. Den var altfor god til at lade ligge. Enkelte sluttede saa af med at bringe min Erklæring, som de allerede havde kendt, inden de begyndte at skrive om Sagen; men andre lod Historien leve videre i en længere Diskussion om den almindelige Svineslagtnings-Metodes Uforsvarlighed. Og Slagteriet i Holbæk maatte tilsidst rykke ud med en Erklæring om, at det nu havde anskaffet Apparater til elektrisk *Bedøvelse* af Svinene inden Slagtningen.

*

Det var efter denne Affære ikke nogen ren Tilfældighed, at næste Udsendelse blev: Et Besøg paa et *Dagblad*. Den *aandelige* Føde kunde jo ogsaa kræve sin Plads i Serien „Danske Virksomheder". Men her stødte vi paa de største diplomatiske Vanskeligheder, vi endnu har mødt.

En streng Anonymitet er lige fra Begyndelsen blevet overholdt i Udsendelser, der vedrører industrielle Virksomheder. Efter Undersøgelser og Forhandlinger, der ofte kunde være meget besværlige, var det hidtil lykkedes at udvælge een Virksomhed, der i Udsendelsen anonymt skulde repræsentere hele Branchen. Men at opnaa den københavnske Dagspresses enstemmige Sanktion til at lade sig repræsentere af eet bestemt Blad viste sig umuligt. Jeg naaede omsider saa vidt, at vi kunde dele Udsendelsen mellem to af de store Blade, saadan at den

redaktionelle Del toges paa eet Blad, den tekniske paa et andet. Da jeg kom tilbage til Redaktør Gulmann paa Berlingske Tidende med denne Løsning af Problemet, hørte han paa mig med velvillig Interesse. Han vilde blot gerne vide, *hvordan* Statsradiofonien vilde bære sig ad med at udvælge de to Blade. „Ved Lodtrækning mellem de fire store Morgenblade," sagde jeg. „Udmærket. Det kan jeg for saa vidt gaa med til. Kun maa jeg tage det Forbehold, at en Udvælgelse af to Blade, hvoraf Berlingske Tidende *ikke* er det ene, synes jeg vil være uantagelig."

Saa vidste jeg ikke bedre Løsning end at love, at Lodtrækningen skulde give et saadant Resultat. Men min Samvittighed sagde mig dog, at jeg blev nødt til at finde paa noget, der kunde rette paa denne unægtelig lidt „skæve" Løsning.

Resultatet blev omsider, at der stilledes en hel Time til Raadighed, og at vi installerede Mikrofon paa Chefredaktørens Skrivebord i alle de fire Bladredaktioner, der var Tale om. Udsendelsen blev saa ordnet med 5 Minutters Tale af de fire Redaktører — om det samme Emne, naturligvis; men det generede absolut ikke, for Udlægningen var meget forskellig. Man fik en virkelig interessant Udredning af et stort Dagblads Opgaver i Pilestræde, i Farimagsgade, paa Raadhuspladsen og Ved Stranden.

Og Resten af Udsendelsen deltes ligeligt mellem Berlingske Tidende og Politiken. Alle fire Blade roste Udsendelsen meget næste Dag.

ET NYT ORD I DET DANSKE SPROG

EN Dag stod Kammersangeren og jeg foran Disken i Christianshavns Apothek. Hvad skulde man kalde saadan en Udsendelse? Selvfølgelig skulde den hedde „Et Besøg paa et Apothek" — Enhedsformen blev konsekvent gennemført — men et Apothek kunde ikke gaa i Geled med Fabrikkerne under Betegnelsen: Danske Virksomheder.

„Bag Dagliglivets Disk" var en af de Muligheder, der blev bragt i Forslag. Men der vilde jo vise sig mange egnede Emner paa Steder, hvor der slet ingen *Disk* var. Vi maatte have fat i alt det, der hører *det daglige Liv* til — ude mellem Mennesker af alle Samfundslag.

Vi kaldte det paa Programmet *„Radiofoniske Billeder fra det daglige Liv"*. Det var en meget besværlig Tekstlinie i en Overskrift — og skrækkelig pedantisk lød den i Speakerens Annoncering. Den var korrekt, men umulig. Det stod os klart, at vi maatte skaffe et helt nyt Ord Anerkendelse i Sproget. Det blev Ordet *Hørebillede*, som i Begyndelsen forekom de fleste selvmodsigende og en lille Smule grinagtigt. For et *Billede* kunde man da ikke

høre! Saa lo man ad det nogen Tid — og akcepterede det. Dog først efter et Par Aars Forløb. En Indvending, som dengang ofte saas fremført i Bladene, var, at man ikke kunde have saadan en „Evigheds-Serie" i Radioens Udsendelser. Der var Serier nok at holde Rede paa. Men Sandheden er jo, at Betegnelsen *„Hørebilleder fra Dagliglivet"* er at betragte som en Rubrik-Overskrift, under hvilken der er Plads til alle de vidt forskellige Emner, som hører det daglige Liv til. Vi var ikke længere henvist til Skildringer af, hvordan man fremstiller Tekstilvarer, Automobiler, Fodtøj, Radioapparater, Galocher, Porcelæn, Cigarer og Chokolade, hvordan man udklækker Ørred, og hvordan en Storstadsrestaurant drives — alt det, som kaldtes „Danske Virksomheder" — men vi kunde nu lære Livsvilkaarene at kende hos Haandværkeren i den lille By, hos Husmanden og Storbonden — vi kunde faa alle Dele af Samfundets Liv belyst og hele Folket bragt til Mikrofonen. Og udtømt bliver denne Emne-Rigdom ikke. Saa kunde man lige saa godt vente, at alle Landets Journalister en Dag skulde lægge Pennen ned og sige: „Nu *er* der skrevet om alting — nu kan vi ikke finde paa mere". Den Dag kommer aldrig. De vilde finde en Udvej. Og for Radioen staar den samme Vej aaben: at behandle Emnerne *igen* — paa en ny Maade.

Tusinder af Mennesker, der har medvirket i de mange forskellige „Hørebilleder", har efterladt et Indtryk hos mig, saa at jeg kan se, at jeg kender dem, naar jeg møder

dem igen; men hvor og hvornaar erindrer jeg først, naar de nævner mig „Emnet". Men *saa* genkender jeg dem ogsaa, for har man staaet sammen foran Mikrofonen og været helt optaget af den samme Sag — selvom det kun var i 5 Minutter — saa glemmer man ikke hinanden igen. Saa er man som Soldater, der har staaet sammen i Kamp.

Man fæstede til at begynde med næsten hele Opmærksomheden paa den *Lyd,* som kunde gøre sig gældende i Mikrofonen ude paa de Steder, hvor Menneskene virker. Og næsten alle Forslag, vi modtog, var underbygget med Erklæringer om, at „her er et vældigt Spektakel, saa Virksomheden her vil egne sig udmærket til et Hørebillede." Men „Baggrundsstøj", af hvad Art den end er, virker jo kun som et Gode, naar den optræder sparsomt og koncist. Og selv den herligste Lyd fortæller ingenting selv. Den kan kun støtte og underbygge det, Mennesker paa Stedet kan skabe af Illusion. Den kan understrege Ordenes Ægthed — og hjælpe Tilhørernes egen Fantasi-Opbygning. Mindst Halvdelen af Udbyttet skabes nemlig af den lyttende selv. De smaabitte Lyde, der lever deres eget Liv, kan danne den faste Grund under en Skildring. Men vokser Lyden til vedvarende Støj — saa holder den lyttende op med at „bygge" i sin Fantasi — drejer af for Radio-Kassen og river hele sin Tankebygning ned.

Det, man kan lide at høre, det er ganske almindelig menneskelig Tale om Ting, som man kan forstaa. Og det allermest charmerende er, at Mennesker, der staar i deres

egne, vante Omgivelser, for det meste taler paa en helt anden Maade, end naar de bevidst skal docere for et tilstedeværende Publikum. Hjemme hos sig selv taler de frit ud og giver ubevidst — i Tilgift — et Billede af sig selv. Naar et Hørebillede har været vellykket, har man i det lært nye Mennesker at kende.

Vi har lært hinanden langt bedre at kende end før; og det er en af Radioens virkeligt store Fortjenester. Iført Træskoene og Arbejdstøjet mødes vi, uden at nogen behøver saa meget som at vaske Hænderne, før de træder hen til Mikrofonen.

Har De ikke lagt Mærke til, at i alle de Aar, Mikrofonen har været paa Vandring rundt i vort Land, har der aldrig lydt en virkelig Misfornøjelse, aldrig en bittert fordømmende Tone i den Tale, der lød fra de smaa i Samfundet — og heller ikke fra de *store,* som jo har haft en Del at renoncere paa netop i den Række af Aar, der betegner Radioens Levetid? Alle taler med Tillid og Glæde, naar Lejlighed gives.

I et stort Land med vidt forskellige geografiske Forhold og med Folk af forskellig Kultur kan der skabes *Sensationer* ved at føre Mikrofonen rundt til Landets vidtspredte Dele. I Danmark maa man i det store og hele afstaa fra Sensationen. Vi kender hinanden som Børn i det samme Hjem. Men vi har til Gengæld en meget større Glæde: Vi kan forstaa hinanden — ogsaa rent sprogligt. Vi kan nyde at høre Landsdelenes Tale.

Lige saa fremmede og uforstaaelige *Dialekter* kan forekomme, naar de *forevises* i Oplæsninger og Fortællinger som Led i en Underholdning, lige saa letfattelige bliver de, naar de fremkommer i en Sammenhæng, hvor Tilhørernes Interesse paa Forhaand er vakt, og fra Mennesker, man har fattet nogen Sympati for; saa hører man efter — og forstaar det.

Mikrofonen har i Aarenes Løb paa sine Vandringer rundt i hele Danmark gengivet alle danske Dialekter, bragt dem lige ind i Stuerne allevegne og derved bidraget meget til at nærme os mod det naturlige Maal, at vi kan sige: mit eget Sprog forstaar jeg, hvor i Landet det end tales.

Vore Dialekter — vore Landsdeles daglige Tale — er den Grundvold, vort Sprog bygger paa.

Jeg lærte som Barn, at Dansk var det smukkeste Sprog i Verden — og siden lærte jeg at tvivle paa, at det var rigtigt. Der er Sprog i Verden, der klinger mere rytmisk — af fin Musik — og man kan bedaares af disse Sprogtoner en Tid. Men saa vender man tilbage og hører det danske Sprogs Charme endnu mere tydeligt end før. Modersmaal er vort Hjertesprog, siger Grundtvig. Du danske Sprog, du er min Moders Stemme, saa sødt velsignet du mit Hjerte naar — synger H. C. Andersen — og *han* har formaaet at tale saa smukt paa det Sprog, at alle Verdens Folk hører det endnu i Dag. I at bevare dette Sprog og at holde det i Ære ligger en af Statsradiofoniens største Op-

Fra de nordiske Radio-Reporteres Rundrejse i Danmark (1937). Vi besøger Grænse-Gendarmeriet, hvor Dr. Olof Forsén (Sverige) optager Kaptajn Malling-Jacobsens Mod-tagelse af en Melding fra Overgendarmen.

I Vestjylland gjorde vi en Afstikker ad en lille Vej, der endte i Aaen. Trækfærgen skulde hidkaldes ved en Klokke, og Bilen maatte køres om Bord over to udlagte Planker; Færgen kunde ikke gaa ind til Bredden. Fra venstre ses Finnen Alexis av Ene-hielm (der nu er død) og Nordmanden Bernhoft Osa. (Jeg gør ikke Drengen noget ondt; men han maatte blot tvinges til at modtage Betaling for sin Ulejlighed med at lægge Plankerne ud.)

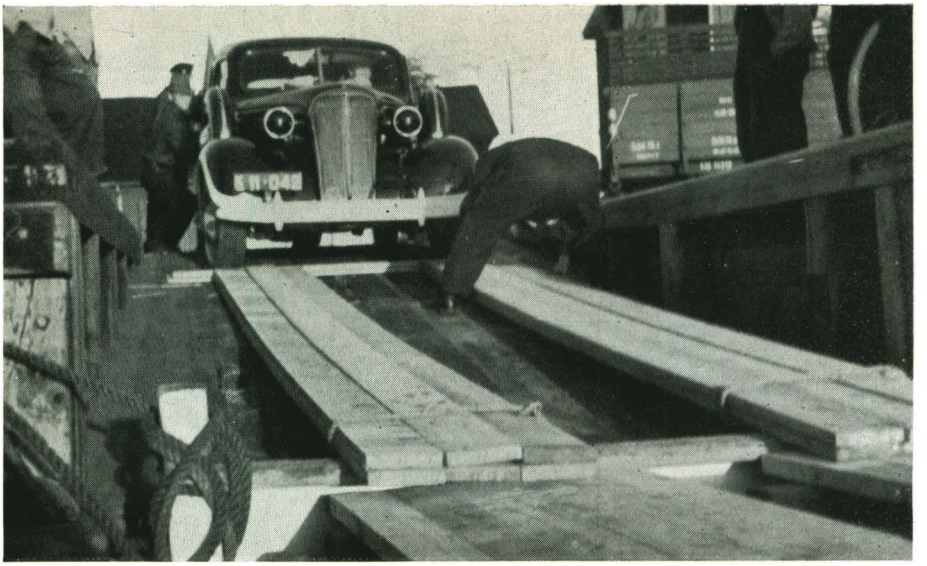

En kraftigt bygget Mand i Struer lægger Planker ud, for at Radiovognen kan køres om Bord i en Østers-Skrabebaad. Det var et haardt Job, baade for ham og for den lille Baad.

Fra en Tur paa Tipperne ved Ringkøbing Fjord. Cand. mag. Søgaard-Andersen fortæller om den Vibeunge, han holder i Hænderne. Professor Spärck holder Tænke-Pause imens.

gaver — maaske den allerstørste. Der skal ikke opdyrkes et særligt fint og velfriseret Radio-Sprog, som skal holdes op som Skole-Forbillede for alle. Men Radioen skal sørge for *selv* at tale et *rent,* naturligt Dansk — *tale* det, saa man føler, det er en Ting, der *æres* og holdes i Hævd. Og saa skal den vedblivende være glad for, at alle Landsdeles djærve Tone stadig lyder uforfalsket i vor Radio.

Vort Sprog og alt det, Sprogets Fællesskab og Forstaaelse bærer i sig, er vort fasteste Værn i Tiden.

Jeg anstrenger mig ikke mere for at lave spændende Titler til Programmet, efter at jeg har set „Kvindernes halve Time" notere sig for Foredrags-Titlen: „Træk af Surkaalens Historie".

JOURNALISTENS OPGAVE I HØREBILLEDET

DET undrede mange, at man lige fra Begyndelsen krævede en Journalist sat paa Posten „ved Mikrofonen" i Hørebillede-Udsendelser. Det var jo ikke egentlige Aktualiteter; og Manden skulde da bare *spørge* — og saa for Resten lade de andre snakke. Naar man endvidere sætter Journalistens Navn paa Programmet og kun i Undtagelsestilfælde Navnene paa de øvrige Medvirkende i Udsendelsen, saa er det netop et Udtryk for det fundamentale Krav, at Hørebilledet skal være *skabt* og formet af ham. Han skal give det Liv og Indhold, skabe Grundlaget og beherske Gangen og Udviklingen i det. Han kan ikke indskrænke sig til at stille Spørgsmaal; det er meget vigtigt, at han ogsaa ved sine egne Ord tilfører Udsendelsen noget af Værdi. Han skal ogsaa give *Formen* til den anden Part, — hvis det da ikke drejer sig om et Tilfælde, hvor det netop er Vedkommendes personlig karakteristiske Egenart, der er det vigtigste at faa frem. Men ogsaa *der* maa Journalisten ved Mikrofonen gøre sin Indsats. Sagen maa aldrig udvikle sig saadan, at den ene Part kun besørger Interpunktionen, medens den anden holder Foredrag.

Det kræver Radio-Indleven at gøre Udsendelsen interessant — oplysende, underholdende, fattelig for alle, letløbende. Vi, der har gjort Radioens hidtidige Udvikling med, har det i hvert Fald *lettere* end andre, naar vi stilles over for denne ret komplicerede Opgave — og har ogsaa større Chancer for at naa et godt Resultat.

Men *Efterligning* af et Hørebillede er let at lave. Iøvrigt er det hele jo saa nøje i Familie med en Journalist's sædvanlige Virksomhed, at Opgaven ikke paa nogen Maade behøver at afskrække. Bemærkningen om, at det er lettere for os, der var med fra Begyndelsen, maa endelig ikke opfattes, som om dette er en Betingelse. Saa vilde det hele jo være lige saa haabløst et Foretagende som at lave en Herregaardsgræsplæne. Dens nødvendige Forudsætning er, som bekendt, at den skal have ligget i 100 Aar.

Hørebilledet har forøvrigt ogsaa en Forudsætning, som man ikke kommer udenom: *Man maa have Lov til at sige sin Mening.*

Ellers bliver det hele ingenting værd.

— — —

Hvis man virkelig interesserer sig for Mennesker, saa kan man ogsaa *tale med dem.* Faa dem til at tale. Og saa er der megen Glæde at hente i Radio-Arbejdet.

Her gælder det ikke som ved den almindelige journalistiske Bedømmelse af Situationen, at jo flere Tilskuere,

der er samlet paa Stedet, desto større er Begivenheden. Den store Oplevelse kan foregaa paa Tomandshaand — eller helt ene med Mikrofonen. Det store Øjeblik i Radio-Mandens Gerning indtræffer der, hvor han mærker, at det er lykkedes at faa et Menneske — et „Offer" — til at aabne sig helt og frit foran Mikrofonen, smyge alt det kantede og konventionelle af sig og give fri Bane for det *menneskelige*. Det er Øjeblikket, da det ægte... man kunde sige: det aandeligt afklædte Menneske taler i Radioen. Det er sjældent; men sker det, er Sukces'en sikker, og saa hedder det, at „det var en god Udsendelse", — uden at man egentlig gør sig klart, hvori det gode laa, langt mindre hvordan det fremkom. Det skal man heller ikke; i Radioen er det Resultatet, *kun* Resultatet, der gælder. Vanskelighederne, Hindringerne, de mange, mange smaa Skuffelser er Mandens bag Mikrofonen — ligesom Æren ogsaa bliver hans de Gange, det lykkes helt.

Kan De forestille Dem en Glæde, der udspringer af de ligefremme Ord, man har faaet en 98-aarig Dame til at sige? Glæden, der kommer, naar det viser sig, at der blandt de faa almindelige Sætninger var to, der røbede det dybt menneskelige, som klinger igen i hvert eneste Sind. Ord, som *alle* forstod. Eller naar det samme, rent uventet, lykkes under Vandringen mellem spæde Børn — paa et Børnehjem eller ved en Julefest. Pludselig er der et Stemningsudbrud fra en lille ganske almindelig udseende Unge, som kaster Straaler over hele Begiven-

heden .... gør den til en Oplevelse, hurtigt overstaaet, men sent glemt.

Ja, *der* ligger mine store Oplevelser. Ikke i de store og festlige „Arrangementer".

— — —

Hvad er det da, der foregaar i saadan et Hørebillede? Er det hele et Resultat af en Overrumpling, hvor Folk bliver narret til at sige noget, som de under normale Forhold aldrig vilde have røbet?

Nej, det er det jo slet ikke. Det drejer sig kun om at give Folk *Lyst* til at fortælle om sig selv og om det, der ligger lige for i den daglige Tilværelse. Det er sjældent Emnet i sig selv, der giver Sagen Interesse, i nær saa høj Grad som det rent menneskelige, der kommer til Udtryk. Vi Mennesker interesserer os nu for at høre om hinanden — og *det* maa vist regnes til vore *gode* Sider.

Radioreporteren skal stadig være besjælet af *Lysten* til at gøre andre delagtige i den Glæde, han selv føler — Glæden over det smukke, det morsomme eller interessante, han møder paa sin Vej.

Den vigtigste Ting er Evnen til at føre en Samtale. Uden den forfalder Reporteren til at tale i Cliché'er" — og tror, at han derved taler jævn Mands Tale. Resultat: en Udsendelse, der hverken har *Form* eller *Indhold*.

DIREKTE TIL SENDEREN

ENHVER rigtig Radiomand føler sig bedst tilpas, naar Udsendelsen foregaar *direkte,* og naar Begivenhederne udfolder sig for hans Øjne — til øjeblikkelig Skildring. Saa er Nerverne spændt, som de *skal* være, for at det gode kan præsteres. Det gælder baade Reporter og tekniske Medarbejdere, alle lader sig paavirke af Bevidstheden om, at *nu gælder det;* nu gaar det direkte over Senderen. Lytterne, som vi alle tjener, er nærværende. — Pladeoptagelse er meget godt; i mange Tilfælde en ligefrem nødvendig Hjælp; men det føles nu tit, at *Bruset* mangler. Der er ikke den *Spænding* over det, som gør det muligt for Lytteren at leve med, som om han selv var til Stede.

Men naar Spændingen er ovre, Udsendelsen forbi, saa er ogsaa hvert Ord, der blev sagt, forsvundet i det store Rum. Ingen Plade har fanget Begivenheden ind; der er intet at gemme i Arkivet. Enkelte af disse henvejrede Udsendelser har dog efterladt et lille Minde, som af og til dukker op.

Det mest dystre er Mindet om den dristige Faldskærms-Springer *John Tranum*'s Død i en Flyvemaskine højt oppe over Bringstrup Marker i Midtsjælland d. 7. Marts 1935.

Et tidligere Forsøg var opgivet paa Grund af Forholdene i de højere Luftlag (der dannede sig Sne-Faner), og hele Situationen var blevet saadan, at alle vidste, han *vilde* springe — hvordan Forholdene end artede sig i Dag. Selvfølgelig var dette ikke gunstige Omstændigheder for en ny Verdens-Rekord. Og *det* var hans Maal.

De fleste, der lyttede den Dag, husker, hvordan Begivenheden formede sig i Radio'en. Jeg fortalte lidt om, hvad der var gaaet forud, om, hvad der skulde ske — nu om lidt — om, at vi kunde høre ham ganske svagt, men endnu kunde det ikke nytte at „sætte ham paa Udsendelsen"; hans Sender oppe i Maskinen var stadig i Gang, men var umoduleret, — han talte ikke. Han skulde, inden han sprang, trække Antennen op. Den hang som en Trapez under Flyvemaskinen, og den kunde jo være en Fare for ham i Udspringet. Men Senderen blev ved. Maskinens Fører hørte vi heller ikke, altsaa havde Tranum ikke „skiftet over" til Mikrofonen ved Førersædet. Der blev stillet om til Studiet i København; Middagskoncerten gik videre. Igen kom der lidt fra Teltet paa Marken ved Bringstrup, — men ingen Udspring.

Efterhaanden som Tiden gik paa denne Maade, blev vi, der stod ved Apparaterne, mere og mere klar over, hvad der maatte være sket. Apparaterne registrerede stadig Flyvemaskinens Sender; den fløj *rundt* deroppe, usynlig for os; men den *var* der; og dens Antenne maatte stadig hænge ude.

Der gik *saa* lang Tid, før Maskinen pludselig øgede Afstanden — og altsaa maatte have taget Kurs mod Kastrup Lufthavn —, at vi undrede os meget over, at *Flyveren* kunde være i Live endnu. Men det *var* han aabenbart.

Tilskuerne paa Marken skiltes i den Tro, at Tranum maatte være kommet ned med sin Faldskærm et andet Sted end beregnet; og Radio'ens Lyttere blev ikke underrettet, før Maskinen *var* landet i Kastrup. Da fik man at vide, at Tranum var bevidstløs. Vi, der ene af alle havde kunnet følge Dramaet i Luften, vidste faktisk en Del mere..... men ikke nok til at kunne fortælle det.

Da vi i Automobil naaede Raadhuspladsen i København, modtog vi en Løbeseddel med Meddelelsen om Tranums Død — som Bekræftelse paa det, vi maatte formode paa Grundlag af vore Beregninger.

*

Det er vist den eneste Gang, vi ligefrem har haft Døden som Gæst foran Mikrofonen. Men selvfølgelig har vi maattet igennem mange farefulde Situationer — Mikrofonen, Teknikerne og jeg. Baade Situationer, vi maatte regne med paa Forhaand, ligesom Pressefotograferne hvert Øjeblik maa gøre det, og ganske uforudsete Situationer, som ofte opstaar, hvor mange Mennesker stimler sammen. Lad os nøjes med at genopfriske dem, der tegner sig lidt fornøjeligt.

I Hirtshals Havn besøgte jeg Redningsstationen. Den

nye Motor-Redningsbaad skulde gaa ud — og stik imod alle Forventninger strømmede Mennesker i Tusindtal til fra Omegnen. Det lykkedes i Tide at faa trukket nogle Tove til Afspærring af den allerfarligste Zone. Sagen er den, at de store Raketter, Redningsvæsenet paa Vestkysten bruger til Udskydning af Redningsliner, rummer saa voldsomme Krudtladninger, at man udsætter sig for Fare ved at opholde sig i Nærheden, naar de fyres af. Til min Rædsel saa jeg, da Udsendelsen var begyndt, at Folk uden videre skrævede ind over Tovene og tog Plads i tætte Skarer lige op ad Raket-Støtterne. De gæve Fiskere, der stod Vagt, sagde ikke et Ord; det var der nemlig ingen, der havde sagt, at de skulde — og, „det er desuden ikke saadan at tale Folk tilrette". Jeg selv blev da ogsaa med uimodstaaelig Kraft hvirvlet ind i Trængslen sammen med den Mand, som bar Mikrofonen, — og saa drønede Skuddet. Alt forsvandt omkring os. Jeg lukkede Munden op, men kunde ikke sige et Ord. Manden, der stod foran mig med Mikrofonen fortalte senere, at da den tætte graa Røg lettede, saa han to tykke Røgskyer staa ud af Næseborene paa mig. Det var i lang Tid eneste Resultat af mit Tale-Forsøg; Røgen skulde blæses ud af Lungerne først. Omsider var jeg dog „blæst ud", og vi fortsatte, stadig fastholdt af Menneskemængden som i en Skruestik. Og endnu havde vi Signalraketten tilbage. Det kunde umuligt gaa at fyre den af. Jeg vinkede voldsomt med Armene — hvilket blev opfattet som Tegn til at fyre løs..

og saa drønede Raketten af — *lodret* op i den fuldstændig vindstille Aftenluft. Det peb og sang i Luften over os — Røgen lagde sig fuldstændig uigennemtrængelig om os — og jeg tænkte paa den halvanden Meter lange Raketstok, som nu om et Øjeblik som en Lanse vilde slaa ned i et eller andet intetanende Menneske i Trængselen. Der lød et Hvin i Luften — og *der* stod Raketstokken dirrende i Jorden. Alle de nærmest staaende krummede sig sammen, „dækkede" sig med bøjet Ryg . . . . , og da Stilheden endelig slap sit Tag i os, viste det sig, at Stokken netop havde fundet den Fingerbreddes Plads, som trods alle Anstrængelser alligevel lades aaben mellem Mennesker, der staar som Sild i en Tønde. En Arm var strejfet, en Ryg havde faaet et lille Skrab — men Ulykken var gaaet os forbi denne Gang. Og disse „Rædslens evige Sekunder" havde man slet ikke mærket i Radioen. Kun havde man jo nok forstaaet, at der var noget galt med Trængslen. Naa, den Slags „narrow escapes" glemmes jo hurtigt.

*

De tekniske Vanskeligheder kan være lunefulde, ligefrem uberegnelige. Men de Vanskeligheder, Menneskene skaber, kan ofte overraske os endnu mere. Dette skete paa en meget stor Fabriksvirksomhed. Direktøren havde indtil selve den Aften, da Udsendelsen skulde foregaa, overladt sin betroede Medhjælper at „ordne", hvad Direktøren skulde sige i Radioudsendelsen. Og da han saa fik det fore-

lagt, opdagede han jo, at kun han selv kunde forme de Ord og Sætninger, det vilde falde ham naturligt at anvende, — og han kastede sig ivrigt ud i at omarbejde det hele. Nu var der kun ca. 10 Minutter, til Udsendelsen skulde begynde, — og saa indtraf Overraskelsen — som man aldrig forudser. Direktøren havde, paa Grund af at Fabrikken normalt ikke arbejdede om Aftenen, tilsagt alle *Lærlingene* og de forholdsvis faa ældre Mestre — altsaa en økonomisk Foranstaltning med klogt Blik for „Overarbejds-Kontoen". Nu kom Hævnen. En Værkfører kom farende ind paa Kontoret og bad Direktøren og mig gaa op og tale til de forsamlede Lærlinge. De havde nemlig aftalt, at de vilde foretage en Demonstration i det Øjeblik, Direktøren og jeg traadte ind i Lokalet med Mikrofonen (de vilde afsynge en politisk, international Slagsang). *Det* havde jeg paa ingen Maade forudset; saadan noget er jo heldigvis ikke almindeligt. Men — det *er* sommetider godt ikke at have for god Tid til at tænke i. Jeg bad de overordnede om at holde sig borte fra Arbejdssalen — og bad Direktøren fortsætte med sin Forberedelse i de resterende Minutter sammen med mig. — Da Tidspunktet saa kom, hvor vi maatte træde ind i Salen — med den aabne Mikrofon i Haanden — talte jeg ganske sagte, tæt ved Mikrofonen. Rundt om ved Arbejdspladserne stod de oprørslystne unge Mennesker og *saa* paa mig — taler han, eller taler han ikke? De kunde ikke høre noget. Saa gik jeg med Mikrofonen lige løs paa en af de gamle Mestre og fik ham

til at sige noget sagligt, og imedens gjorde jeg Tegn til et Par af de unge, at de skulde tage Hovedtelefon paa. Der var nemlig Radioanlæg i Fabrikken med Hovedtelefon ved hver Arbejdsplads. De begyndte allesammen at lytte interesseret, — og først da vi var naaet igennem Salen, og Døren lukkede sig bag os, kom de i Tanker om Demonstrationen. Men selv om der synges revolutionært fra 50 unge Struber, kan *Afstanden* meget let dræbe Virkningen. En Mikrofon er — under visse Forhold — tunghør.

Naa, det er nu længe siden, denne lille Episode indtraf. Det var i 1932; og Fabrikken var en *Cigar*-Fabrik. Afstanden i Tid fremgaar klart af det lille post scriptum, som fulgte. Direktøren henvendte sig til mig nogen Tid senere i Anledning af, at han fra Tobakshandlernes Forening havde modtaget en Protestskrivelse, gaaende ud paa at denne Forening mente at have bragt i Erfaring, „at der er givet Redaktør Dahlerup Adgang til at dække sit Forbrug af Cigarer ved direkte Indkøb paa Deres Fabrik". Saadan en Protest kunde maaske nok tænkes i Dag, men ikke Formen for *Tilbagevisningen* af den. Denne indeholdt nemlig — foruden Meddelelsen om, at det hele var fri Fantasi — en Erklæring om, at jeg *udelukkende* røg Cigarer af et bestemt Mærke — fra en anden Fabrik. En saadan Specialisering var jo ganske naturlig dengang — men i Dag; ak ja, *hvad* ryger man i Grunden nu?

*

Naar Samaritterne holder Øvelse, foregaar det meget realistisk. Ofrene bliver sminket og bemalet med de Læsioner, de skal tages under Behandling for, og alle Øvelsens ydre Funktioner lægges saa nær op ad Virkeligheden som muligt. Vi havde Udsendelse fra en Katastrofeøvelse, som Røde Kors-Samaritterne afholdt paa Andersen og Bruun's Fabrikker paa Frederiksberg.

De medvirkende Katastrofe-Ofre jamrede og skreg i Overensstemmelse med den Rolle, de havde faaet tildelt; og de gjorde det saa realistisk, at jeg hvert Øjeblik maatte gentage for Lytterne, at det kun var en Øvelse, ikke en rigtig Ulykke. Alligevel kimede Telefonerne ustandseligt paa Bladenes Redaktioner, paa Politistationer og Brandstationer — for slet ikke at tale om Radiofoniens egne Telefoner — med Forespørgsler om, hvor den frygtelige Ulykke var foregaaet. — Det var den ene Side af Sagen. Selve Telefonalarmeringen fra Ulykkesstedet voldte andre Vanskeligheder.

Øvelsen blev sat i Gang med to store Eksplosioner, og samtidig tændtes et Baal paa Fabrikkens Gaardsplads. Jeg stod med Mikrofonen inde i Kontoret for at overvære Telefonopringningen til Brandvæsen og Redningskorps. En Mand kom løbende og meldte, at der var sket en Kedelsprængning, og at der var udbrudt Ild; mange var kommet til Skade. Øvelsens Arrangør, Redaktør Dannefeldt Bøthner, som skulde alarmere, greb Telefonen: „Brand — Frederiksberg!" „Optaget" — „Ja, men det er en

Brandmelding, den skal igennem". „Der alarmeres i Øjeblikket fra flere Steder". Saa gik han løs paa Redningskorpsene. „Optaget". Alt var blokeret i Telefonen. Det havde vi slet ikke forudset. Da han nu i sin Fortvivlelse helt glemte Stundens Højtid og gav sig til at udstøde de hjerteligste Eder i Telefonen, maatte jeg skynde mig afsted — ud i Mørket i Haab om at finde Øvelseslederen, Overlæge Guildal. Paa Vejen forklarede jeg, at saadan noget jo kunde ske, naar man uforberedt mødte noget saa ærgerligt som fuldstændig optagne Telefoner. Men nu maatte vi altsaa opgive Telefon-Alarmeringen og gaa i Gang med Fabrikkens Samaritter. Da jeg kom om Hushjørnet, svingede Slukningstoget ind paa Pladsen — med Ambulancer og det hele. Alarmeringen var altsaa Humbug, tænkte jeg, og oven i Købet *afsløret* Humbug. Hele Landet havde jo nu hørt, at vi ikke havde kunnet alarmere, — og her kom de kørende alligevel.

Men det viste sig, at Brandvæsenet aldrig var blevet alarmeret saa grundigt til nogen Katastrofe som til denne. Det var Beboerne i de store Husblokke omkring Øvelsesstedet, der havde blokeret Telefonerne med deres Forsøg paa at afgive Melding om, hvad de havde set og hørt. Men baade Brandvæsen, Politi og Redningskorps havde i Forvejen modtaget Meldingen — pr. Radio. De havde jo siddet ved Radiomodtageren paa Stationerne og hørt det hele, ogsaa at vi ikke kunde faa Forbindelse i Telefonen. Og saa var de straks rykket ud, naturligvis. Det var første

og eneste Gang, der er blevet alarmeret direkte gennem Statsradiofoniens Udsendelser til en Katastrofe.

*

Et andet Eksempel paa Omgivelsernes Indgriben i Begivenhederne oplevede jeg ved Ildfest-Regattaen paa Silkeborgsøerne i 1934. Naar Skibene, anført af C. F. Tietgens gamle Hjuldamper „Hjejlen" nærmede sig Havnen efter Sejlturen paa Søerne, skulde et stort Fyrværkeri brændes af. Der var stuvende fuldt af Mennesker paa Havnepladsen. Men Redaktør *Sofus Sørensen,* som ledede Festen, skulde give Signal med „Hjejlen"s Dampfløjte; for Fyrværkeriet, Folkesangen og alt det, der hørte Festens Kulmination til, skulde udsendes i Radio paa Klokkeslet.

Jeg stod i et Vindue i Havnebygningen — og ventede. Længe før det aftalte Tidspunkt lød „Hjejlen"s Dampfløjte, *gentagne* Stød i Fløjten gjaldede ind over Festpladsen. Og Fyrværkerne brændte naturligvis løs. Alt futtede af. Menneskene sang .... og da de sidste Gnister faldt fra de snurrende „Sole", stillede Radioen om til Silkeborg. Der stod jeg; skulde jeg bekende Skandalen? Nej, jeg vilde i hvert Fald gøre et Forsøg; Fyrværkeriet kunde jo dog ikke *høres,* selv om det havde været der. Og jeg beskrev det altsammen, som det nylig *havde* set ud, i Nutidsform. Men efterhaanden som Beskrivelsen skred frem, tømtes Pladsen (mærkværdig hurtigt) for Mennesker, — og midt i Stilheden omkring mig løftede sig en enlig Røst med et

velment „Go'awten, Dahlerup!" op til mig i mit Vindue. Saa var Situationen „akustisk" afsløret — og det hele blev i Radioen en noget mat Historie.

Men Grunden! Hvorfor var Signalet kommet paa et saa forkert Tidspunkt — og saa vedvarende, saa det ligefrem var en Ordre til Fyrværkeren om at skynde sig. Det opklaredes altsammen paa Hotel „Dania" senere paa Aftenen. *Poul Henningsen* var ude at optage sin Danmarks-Film. Han var ombord paa Hjejlen, hvor han og Fotografen havde taget Plads oven paa Fordækkets Tag. Og hen over dette Tag gik Snoretrækket til Dampfløjten. Poul Henningsen havde ganske simpelt i Mørket *traadt* paa Fløjtesnoren. Det var det hele.

*

Da jeg ankom til „Fønix-Teatret" paa Frederiksberg til Udsendelsen af „Nordens Athen" (i Sommeren 1934), var alt i vildeste Oprør. *Carl Alstrup* havde nægtet at spille, hvis Forestillingen skulde udsendes i Radioen. Jeg fandt ham staaende med Hovedet støttet mod en Væg, i ligefrem hulkende Tilstand. Som Motivering for sin noget sildige Indvending gav han, at det først var *nu,* da han saa Mikrofonen ophængt foran Scenen, at det slog ham, at „et Teater er jo ikke et Sted, hvor man kan hænge saadan en Tøj-Snor op ... og saa sende ud. Dette er dog noget *mere* ...." Men hans Standpunkt var urokkeligt. Aflysning uden Varsel. — Paa Teatret var der imidlertid en

Firlinge-Familien i Breth, samlet om Mikrofonen, medens Børnene endnu kun var et Par Aar.

Ved det sidste Besøg kunde Firlingerne selv lægge Kablet ud fra Vognen. Yderst t. v. en lille Nabo, der var kommet paa Besøg.

Anders, Jens, Peter og Karen viser deres Køkkenhave frem, men er ikke i Stand til at sige, hvor de forskellige Ting er saaet » — men det ser vi, naar det kommer op.«

Mand, som kendte Alstrup godt, og han fortalte mig *Grunden.* Alstrup gik med *Toupé;* men han troede, at ingen Mennesker kunde *se* det. Og nu var Forstærkeranlæget uheldigvis anbragt netop i Alstrups Garderobe. Det var sket med hans Tilladelse. Men da han kom til Forestillingen, opdagede han, at der *skulde sidde en Mand* ved denne Forstærker — altsaa inde i det Værelse, hvor Alstrup skulde, om jeg saa maa sige, *skifte Paryk*! Og denne Proces maatte *ingen* overvære.

Teknikeren og jeg blev efter dette højrøstet enige om, at Forstærkeren i Grunden vilde staa *meget* bedre ude paa Gangen, — hvis vi altsaa i det hele taget fik Brug for den. Det virkede øjeblikkelig formildende paa Carl Alstrup, og han betroede mig, at der jo egentlig laa saa meget *kønt* og *betydningsfuldt* i at bringe Scenens Kunst ud til saa mange, som ellers aldrig vilde komme i Berøring med den. „Tænk ikke mere paa, hvad jeg sagde til Dem før. Lad os bare udsende!" Og det gjorde vi saa.

★

Indtil Midten af Januar 1936 var Vinteren forløbet helt uden Snefald. Da jeg den 18. om Formiddagen kørte fra Randers nordpaa, laa Sneen saa tykt, at Grøfter og Vej kun adskiltes ved Træer og Telefonmaster, som ragede op af Sneen. Om Aftenen var der Udsendelse fra Hvidsten Kro, og *Marius Fiil* og *Gudrun* havde udsendt en Slags Adgangskort til omkring 200 Gæster. Der var Flæske-

Æggekage med Purløg og Dans til gammeldags Spillemandsmusik. Marius fortalte sine bedste Historier; og de mest lune-rige af Egnens Gamle havde han pillet ud i Forvejen; de var samlet ved en særlig Bordende i Krostuen, saa at jeg nemt kunde „komme te' dem" i Trængselen. Det var en Aften, som skaffede Hvidsten-Familien mange nye Venner over hele Danmark.

Da Udsendelsen begyndte, kom et Par Kaner svingende op foran Døren — og der var stor Modtagelse. Kanebjælder, Piskesmæld og Nøddebo-Præstegaard-Stemning. Det blev for utroligt for Folk i København. De kimede til Stærekassen og skældte ud over den Svindel, der blev lavet. Her sad man og troede, det virkelig foregik i en jysk Landevejskro — og saa bliver der „indlagt" Kanebjælder! „Det er jo bare lidt uheldigt anbragt, naar der overhovedet ingen Sne har været i Aar!"

Og den arme Telefondame i Stærekassen kunde naturligvis ikke overbevise de vrede Lyttere om, at der pludselig var faldet Masser af Sne mellem Randers og Mariager. Det troede de ikke paa, før de læste det i Avisen næste Morgen.

*

Børnene paa Det kgl. Blindeinstitut paa Refsnæs har givet os de dejligste Timer, vi har oplevet i Radioen. Stærkest Indtryk har sikkert det allerførste Besøg deroppe efterladt sig. Det var i Forstander *Rützou's* Tid, den sidste Aften før Juleferien. Vi gik med Forstanderen fra Væ-

relse til Værelse og blev mere og mere overvældede af Børnenes naturlige Begejstring, Juleforventning og deres ganske fantastiske Fortælleevne, som direkte indstillede sig efter Radioens Væsen. Man følte, at for dem var Radioen en Realitet i langt højere Grad end for andre. De var helt *sig selv*, disse Børn, frie og muntre — og henrykte over at kunne *yde* noget for andre. Den lille færøske Knud traadte frem og talte til Far og Mor derhjemme paa Fjeldet — og ønskede dem en *„gleðeli' jóul"*.

Børnenes Glæde over at skulle hjem til Jul rummede ogsaa Forventningen om den forestaaende Jernbanerejses vidunderlige Oplevelse. De skulde høre helt fremmede Mennesker omkring sig i Kupeen og indsuge Duften af Tog og Damplokomotiv. — Og under et senere Besøg paa Blindeinstitutet var vi med til Frøken Melchiors Juletræ for de allermindste. „Tante Agge", som selv er blind og derfor bedre end nogen anden kan lede de blinde Smaabørn ind i Julens Rige, skulde føre Børnenes Haand saa tæt til Julelyset, at de kunde mærke Flammens Varme; „— og der er ogsaa Roser — af Papir — — vil du ikke nok vise mig dem?" bad de. Og en lille begejstret Pige kom til mig og sagde „Dahlerup, løft mig op til *Stjernen*".

*

Det er ikke nok, at en Ting „har Interesse". Radioen har Lov til ogsaa at kræve noget af *Formen;* nemlig: at den enten er *køn* eller *morsom* — eller begge Dele.

RADIOVOGNEN RULLER FREM

DA Radiovognen i 1934 kørte ud paa Danmarks Landeveje, blev helt nyt Land erobret af Radiofonien. Plader havde vi allerede længe kunnet anvende, men kun i Forbindelse med et brugeligt Linienet fra „Gerningsstedet" til Radioens fast installerede Skæreapparater i København. Vognen, der nærmest kan karakteriseres som en Omnibus, rummede tillige en Kortbølgesender. Ved Hjælp af den kunde man f. Eks. ved de store Bro-Indvielser lade Lytterne opleve selve Køreturen over Broen, Side om Side med Konge-Toget — ikke afhængig af de Ledninger, som vi hidtil har været tøjret til.

Denne Vogn væltede alle Skranker; nu skulde vi rigtig ud og *skære Plader*. Tilfældigt blev den første Seance med Vognen en Optagelse i Jarlen af Bothwell's lille Gravkammer under Midtergangen i Faarevejle Kirke. Og her mødte jeg, lige saa tilfældigt, den mest stabile Mand, jeg kunde ønske mig — til det Brug. Kirkens gamle Ringer leverede sin Forklaring; og han gjorde det paa en vidunderlig Maade. Jeg var meget begejstret, da jeg kom ud til Vognen for at høre, hvordan Teknikerne syntes om det. De syntes jo ogsaa, han var vældig god — men des-

værre var Pladen helt mislykket. Der var noget ved Skæreren, der havde „kikset". Det hele var jo splinternyt og uprøvet. Vi maatte forsøge en Gang til, og jeg ærgrede mig, for det var jo givet, at Ringeren ikke kunde blive helt saa original i anden Omgang. Min Sandten, han sagde det ikke blot Ord for Ord paa samme Maade som før, men hver Betoning, hver lille Fejltagelse blev gentaget ganske nøje. Men hvad hjalp det! Pladen var *atter mislykket.* Tænk, Miraklet gentog sig. Han *kunde* ganske simpelt ikke sige sin Forklaring anderledes. Otte Gange maatte vi tage det om, — og otte Gange gav han sin lille Tale, aldeles nøje som første Gang, vi hørte den.

Vi kunde ikke have fundet noget bedre „Offer" for vore Prøve-Indspilninger.

Forøvrigt kom jeg flere Aar senere igen til Faarevejle Kirke; og da fik jeg en ordentlig Omgang af en „Indsender" i en Avis:

Mundhuggeri over aabne Kister

Ganske bortset fra den historiske Interesse, der kan knytte sig til Opklaringen af Mysteriet i Faarevejle Kirke, maa vi Radiolyttere — jeg taler paa fleres Vegne — have Lov til at protestere mod den taktløse og ganske usømmelige Udsendelse, vi hørte Mandag Aften den 21. November, da to usagkyndige — en Journalist og en Lærer — opførte et højrøstet Mundhuggeri tværs over de aabne Kister...

Den omtalte Journalist havde drøftet med Kirkeværgen, hvad der kunde siges for og imod Jarlens Identitet. Var det ham — eller var det ikke ham, man saa under Glaslaaget? Man mente at have fundet den rigtige Jarl i et Sidekapel i Kirken. Det Spørgsmaal har jo været under offentlig Debat igennem mange Aar; og nu var det paa Grund af Kapellets Restaurering og det nye Fund igen blevet aktuelt. Fotografer og Journalister bragte Sagen frem i Landets Blade. Hvorfor skulde Radioen saa ikke kunne være med? Det, der egentlig har forarget Indsenderen (der taler paa fleres Vegne), er sikkert, at de to Mænd med Iver forfægtede deres *Meninger*. Det var man ikke vant til at høre i Radioen. Indlæget ender med, at jeg burde „have forskaanet Lytterne for en saadan Vederstyggelighed".

Der er ogsaa noget om, at mange Mennesker bliver utilfredse, naar de i Udsendelsen faar *noget andet* at høre end det, de selv havde tænkt sig, da de læste Udsendelsens Titel i Programmet. De ventede sig noget generelt om Emnet, og de fik noget ekstraordinært. Jeg synes, det er en Misforstaaelse, at Radioen ligefrem skal føle sig forpligtet til at opsøge det *almengyldige* Eksempel i hvert enkelt Tilfælde — og derved henfalde til det trivielle. Overraskelser kan virke meget forfriskende. Da jeg engang fulgte en københavnsk Arbejder for at vise, hvordan Dagen former sig for *ham*, valgte jeg en Arbejder, der i sig selv rummede noget særegent og interessant.

Og det fik jeg mange Bebrejdelser for, baade fra Kritikerne, som fik noget andet end *det*, de paa Forhaand havde udtænkt — og fra Arbejdere, som aabenbart ogsaa ønskede at se deres Stand belyst i en tilvant, lidt graa Belysning. Jeg fandt en Mand, der ikke alene var saa begavet, at hans Fortællemaade og Meninger havde Interesse, men tillige var saa dygtig og praktisk overfor Tilværelsens materielle Indretning, at han kan leve i en ret stor Villa (hvor han lejer Førstesalen ud, saadan at han bor billigt) og have et meget smukt Hjem, — fordi han med Flid og Sans for den virkelige Økonomi selv har lavet de fleste af Møblerne. Han har en lang, lav Reol af massiv Mahogni og behagelige Liggestole til Haven, lavet af Ledningsrør og Hessian-Stof. Han var paa mange Maader et Eksempel til Efterfølgelse. Og alt har han naaet med sin ganske normale Løn som Arbejder paa Soyakagefabriken.

Femogtyve Børn.

DA jeg senere tog Lytterne med til et sjællandsk Husmandshjem, saa gjaldt Besøget ikke et ganske almindeligt Husmandsbrug, men et Hjem, hvor Konen i Huset har født 25 Børn. Ja, De vil dog indrømme, at rent *oplevelsesmæssigt* er allerede dette en Værdi. Og disse Mennesker viste sig, naturligvis, ogsaa paa anden Maade at være i Stand til at byde noget ud over det almindelige.

Hans Nielsen i Ramsøgaarde paa Sjælland fortalte om sit Slid i Tørvemosen i de Aar, da Tørv ikke var nogen særlig efterspurgt Vare her til Lands. Hans Kone var altid med i Mosen, og hun fortalte selv med ganske faa Ord om det Drama, der udspillede sig, da en Tvillingfødsel indtraf midt under Arbejdet: „Jeg stod og øste Tørv op i „Sluffen", da jeg pludselig blev daarlig — og saa var 'ed sket". Et Hold Trillinger og 5 Tvillingpar var der blandt de 25 Børn. Selv om en Del døde som ganske smaa, var der dog en stor Flok omkring hende i Mosen i de 23 Aar, der danner Rammen om Børnenes Fødsel i Mosehuset.

Jeg var der igen til Ragnhilds Konfirmation. Hun var den sidste, der drog ud fra Hjemmet, 13 Aar gammel. Hendes ældste Broder var kun 8 Aar, da han kom ud at tjene hos fremmede. De fleste af Ragnhilds Søskende var kommet med deres Familie til Konfirmationsgildet, mange flere end Stuen kunde rumme. Min Ankomst til Festen havde den overraskende Virkning, at Konfirmanden lagde sit Hoved ned mod Armene paa Bordet og græd. Men hun var glad for Besøget og sendte mig et pænt Brev: „Kære Dahlerup. Blot et Par Ord for at høre, om De kom godt hjem og for at takke, fordi De kom herud. Jeg glædede mig til, at De skulde komme, men da De saa kom, syntes jeg, at det var for meget af det gode, at jeg skulde i Radioen paa min Konfirmationsdag..... En kærlig Hilsen til Dem fra os alle paa Mosen".

Firlingerne.

En anden Familie, som hele Landet lærte at kende og at holde af, er Familien *Ravn Olesen* i Breth. *Anders, Jens, Karen* og *Peter* var nyfødte, da vi første Gang besøgte dem. De laa i fire Senge, skubbet sammen midt paa Soveværelsets Gulv, og deres Far og Mor gik fra Seng til Seng og snakkede Barnepylr-Sprog til dem; Firlingerne havde været syge, men nu gik det godt igen.

Og senere, da de voksede op, lærte vi dem at kende som ualmindelig opvakte og glade Børn. Vi var med dem i Køkkenhaven, hvor de fortalte om alt, hvad de havde saaet. Hvad der var i de forskellige Bede, vidste de ikke saa nøje, „men det gør ingenting; det ser vi, naar det kommer op." Peter og Jens viste os deres Duer. „Ungerne skal Karen og Anders ha'". „Jamen, har din Due da faaet Æg?" „Nej, ikke endnu. Men den *anstrenger* sig for'et! Det er derfor, den si'r Gurr-gurr". Og da de ved Kyllingehuset gav sig til at fortælle Bedstefa'r om en Køretur til Fakkegrav, blev det et saadant firstemmigt Virvar af jyske Gloser, at Lytterne slet ikke kunde følge med.

Mange Mennesker kendte jo i Forvejen Danmarks Firlinger fra Billeder. Men selv de bedste Billedserier kunde ikke give den Forestilling om disse Børns Tilværelse, som man fik ved at høre Børnene selv fortælle i Radioen. Og saa snakker de jo Jysk. Det var der mange, som slet ikke havde tænkt paa. Deres Naturlighed og indtagende Barne-

glæde hører til de lyseste og bedste Indtryk, Radioen har givet os. Den lille Bro'r Knud, som udmærker sig ved at være født helt alene, kan sikkert snakke med i Koret næste Gang, Radiovognen kommer til Breth. Og den kommer der igen, forhaabentlig mange Gange.

Krigens Aar, 1939.

I Dagene lige efter Nytaar, ved Indgangen til *det* Aar, 1939, der slap Krigen løs over Europa, hørte man i en Udsendelse en Række Arbejdere — tilfældigt udvalgte blandt en mægtig Industrivirksomheds Hundreder af Mænd — sige deres Mening om, hvad det nye Aar vel kunde bringe. *Krig* — sagde de alle, næsten uden Undtagelse. „Desværre — — *Krig*. Krigen kan sikkert ikke undgaas".

Det var et alvorligt Chok for alle dem, der var vant til at gaa ind i hvert Nytaar med Letsindighedens bon-mot paa Læben: „Det gaar nok" — og som alle disponerede ud fra den Forudsætning, at ethvert Nytaar var Indgangen til et *bedre* Aar — d. v. s. et Aar, hvor Vedkommende selv vilde slippe lettere gennem Tilværelsens Vanskeligheder. Og en Del gav deres Ærgrelse Luft over for mig i Bebrejdelse over det triste Nytaars-Aspect: *Hvorfor lod De de Arbejdere være saa pessimistiske?*

Men selvfølgelig har jeg ikke nogen Indflydelse paa *det*. Jeg kunde blot have *ladet være* at spørge. Men spørger

man, maa hver have Lov at svare for sig. Og disse Arbejdere skænkede det ikke en Tanke, om *jeg* ønskede, de skulde svare lyst eller mørkt — Krig eller Fred — de var blot *oprigtige* foran Mikrofonen, som alle Arbejdere er: de tager jævnt og ligefrem paa Problemerne og tænker aldrig paa at „forstille" sig over for den Offentlighed, de taler til gennem Mikrofonen. Akkurat det samme gælder iøvrigt, maaske ud fra andre naturlige Forudsætninger, *Studenter.*

Og hen mod Slutningen af det samme Aar, i vor første Krigsvinter, besøgte jeg Hæren i Kantonnement. I Jylland havde der været lidt Misstemning hos nogle Kvarterværter paa Landet, og dette gav Oberstløjtnant, Grev *Chr. Trampe* Anledning til at sige: „Jeg vil ikke udtale mig i Enkeltheder om den Sag; det kan jeg ikke. Men jeg vil benytte Lejligheden til at sige til Kvarterværterne: Jeg tror, I skal være glade ved, at det er danske Soldater, I har indkvarteret".

Selv den klogest tænkte Tale i Radio er mislykket, — hvis den ikke er til at holde ud at *høre* paa.

Ja, selvfølgelig. Men hvor *er* det svært at holde fast i Praksis!

SMEDENS JULETALE

SAA kom Julen. Vi besøgte den gamle Smed, Niels Petersen i Vallø. *Smeden i Vallø* holdt en Juletale, som sendte mild Stemning og glade Smil ind i hvert eneste Hjem. Selvfølgelig skal Ordene forgyldes af hans sjællandske Maal og hele Talemaade; men alle, der hørte ham, kan sikkert endnu faa lidt af Smedens Troskyldighed og Hjertensgodhed til at klinge igen ved Læsningen af Ordene. Her er Slutningen af hans Juletale, afskrevet efter Pladerne i Arkivet:

„Vi fik jo kun *Kage* den ene Gang om Aaret — om Julen. Saa kom *Gaasen* paa Bordet, og naar vi havde faaet konfiskeret et ordentligt Stykke af den, saa kom der en *And* ogsaa paa Bordet. Vi fik baade Gaasesteg og Andesteg, der blev ikke sparet paa noget i Datiden.

Vi spillede Kort om Pebernødder og forskellige morsomme Ting Juleaften. Juletræ var der jo ikke, det kendte vi jo ikke dengang, men det gik jo ogsaa alligevel. Flæskesteg kendtes jo ikke, vi havde ikke Komfyr og den Slags, det var aabne Skorstene. Vi fik stegt Flæsk, og det var

med stegte Kartofler — og Æbleflæsk, jo det var dejligt. Det gik udmærket med alt det.

Vi fik fem Æbleskiver med i Seng, for det var gammel Overtro, at man maatte ikke gaa fastende til Kre'turet Julemorgen. Ved Julemorgens Frokost var vel nok *Sylten* den dommenerende, men der var alt muligt af det her: Lammerullepølse, kold And og kold Gaas, Menisterpølse, Frekedeller — det var vel nok et stort Maaltid der, men Sylten var som sagt den dommenerende. Og det gik jo ogsaa som med Skrædderen, da han var til Barnedaab, at han sagde, at Sylten var go' nok, men det knev med Robeder, men han var kommen te' at sidde saa Satens skidt for'ed. Men det gjorde vi nu ikke, vi sad godt for'ed allesammen.

Naar saa *det* var forbi, kom vi ud og fo'rede Kre'turet og passede det. Saa kom Maren Jens Pæsen og gav os Julerente: et stort Brød og en stor Kage. Og mit var bundet sammen med et Baand saadan, at det kunde hænge over Skulderen med et for og et bag, og saa blev der sagt til mig: Kan du saa gaa hjem og gi' din Mor det. Og det var et stolt Øjeblik for mig, da jeg kom hjem første Gang og sagde til min Mor: Her er min Julerente, og saa vil jeg ønske Mor en glædelig Jul.

Og jeg fik straks Ordre paa at gaa tilbage igen og ønske Madmor og Husbond en glædelig Jul. Smeden fik ogsaa Julerente, han fik Slagtemad, og han sku' helst ha' saa lang en Menisterpølse, at den naaede rundt om Skorstenen.

Hermed vil jeg slutte og bede Himlens Gud om at skærme Danmark for at komme med i det syndige Opgør, der raser trindt om i Europa, og den frygtelige Cyklone maa gaa vort kære Fædreland forbi, som ellers vilde oprive saa mange Saar, som sent eller aldrig kan læges.

Lad os hver Aften, vi lægger vort trætte Hoved ned paa Puden bede en stille Bøn til Himlens Gud om at bevare vort kære Fædreland, gamle Danmark. — Jeg vil ønske alle Lytterne en glad Jul og et godt og velsignet Nytaar — Niels Pedersen."

Det er altid vigtigt at tale saadan, at alle kan forstaa det — som den fynske Biskop, der i sin Afslutningsbøn bad: „..... led os fremad i *unitas* og i *caritas*" og, med et Blik paa Menigheden, tilføjede: „Du ved jo, Herre, at unitas betyder *Enhed* og caritas betyder *Kærlighed*".

ET FAMILIE-ANLIGGENDE

NAAR De sidder hjemme i Deres Dagligstue og lader Radioen træde i Funktion, saa ønsker *De* som alle andre, at den ogsaa skal være lidt *fornøjelig*. Ikke just vittig, for det kan den saa vanskeligt være. Men bare lidt let og fornøjelig i Tonen. Lidt hyggelig gemytlig skal den være om Aftenen, naar den skal byde os *Hvilen* oven paa Dagens Møje. Og den Rolle kan Radioen godt spille i et Hjem — naar den mødes med Velvilje og Modtagelighed.

Radioen er et *Familie-Anliggende*. Den passer saa daarligt til at tolke det rasende store. Agitationen bliver til tom Frase, naar den øves fra det lille, hyggelige Møbel i Hjemmet. Selvom Radioen taler til langt større Skarer, end nogen Folketaler kan samle om sin Talertrone, saa er den dog et Redskab, der taler til den *enkelte*, ikke til Mængden. Det er mærkeligt let at skelne, *naar* den taler til den danske Familie — og naar *ikke*. Og netop det, at tale til den danske Familie, har den danske Radio været lagt an paa lige fra Radiolovens Tilblivelse, klart og utvetydigt. Maaske af Klogskab — maaske kun af Forsigtighed. Men *rigtigt* blev den bragt paa sit Spor lige fra Starten — fastere lagt i dette Leje her hos os end i noget andet Land.

Danskerne har jo Ord for at være smilende og glade. Man skulde derfor tro, at den danske Radio var rigeligt forsynet med *Morsomheder* af den Slags, som springer ud af et folkeligt Humør. Men her, som i de fleste Lande, er det smaat med Lystigheden i Radio. Humøret er noget, der kræver *Gensidighed* — og i den Henseende er Mikrofonen aabenbart en utilfredsstillende Partner.

En Ting, som Mikrofonen hader, er den tilstræbte Morsomhed. Den virker dræbende i Film og Radio. Kun den Morsomhed, der bærer Præg af at være skabt af det, der sker, kan Mikrofonen tolerere. Den Tanke maa aldrig faa Lov at melde sig hos Tilhøreren: Her var det nok beregnet, at jeg skulde le. Saa ærgrer han sig, hvis han har let.

Min meget rejsende Tilværelse har gjort mig besk og bitter over for Vittigheder og morsomme Historier. Jeg kan ikke engang *lade* som jeg ikke genkender dem, naar jeg faar dem fortalt; naar Fortælleren observerer et Træk af Smerte i mit Ansigt og standser for at spørge: „De kender den maaske?", svarer jeg „Ja." Derimod holder jeg meget af den lille, morsomme Oplevelse, der giver Lunet Lejlighed til at glimte.

Jeg synes, at *Lunet* skal have den første, den fornemste Plads hos os; det er nemlig vort eget. For alle andre Folk er det noget fremmed; de kender det ikke — de har ikke engang et *Ord* for det. Nogle har en Del af det. Tyskerne har Gemyt — Englænderne har Humor. Men Blandingen af disse Ting — *Lunet* — er Danskernes Særeje.

Eneboeren i Ubby ved den Gravhøj, han fører Tilsyn med. Han bor lige ved Siden af Højen. Han talte saa kønt om sine tomme Piber, at Lytterne sendte ham adskillige Pund Tobak.

Den gamle Hyrde fra Ho, som vogtede Faar paa Skallingen.

Her er et Billede fra Limfjords-Ekspeditionen, som blev afbrudt den 29. August og ikke siden har kunnet fortsættes. Turistchef Mogens Lichtenberg (forrest) og Baadens Ejer, Direktør Anker Steenfeldt, fra Aalborg.

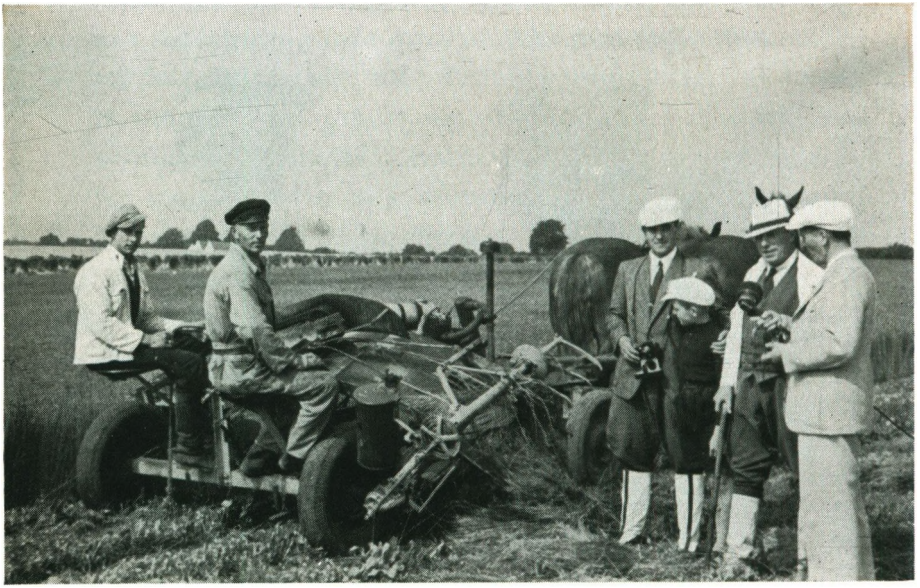

Hørren ruskes med Maskine paa Tryggevælde's Marker. Godsejer Lemvigh staar ved Mikrofonen.

SMAA LYGTER LANGS VEJEN
— MED GLIMT AF LUNE

PAA en Havnerestaurant i Kerteminde lærte jeg to unge Fiskere at kende. En af dem kom med et dejligt Udtryk — baade Fisker og Fynbo og Kerteminde-Fynsk Stemning var der i det, — og jeg brød derfor pludselig ind i vores Samtale med den Bemærkning: „Den Replik var vældig god. Den maa De endelig huske — og saa sige det akkurat saadan, naar vi nu *optager* om lidt". Saa saa' han helt forbavset paa mig — og saa satte han et stort Smil op: „*Replæk* — kalder De det for *Replækker* — *saa er vi fulde af Replækker,* vil jeg bare sige Dem!"

*

Jeg traf en sød gammel Kone i Uth — ovre i Jylland paa Horsens-Egnen. Hun boede i en Alders-Bolig, en Slags Legat-Stiftelse, hvor de kun var *tre,* — to Gamle og en lidt yngre Dame. Hun snakkede aldeles frit og ugenert med mig — var ikke det mindste paavirket af Mikrofonen — og begyndte tilslut at fortælle om de smaa Skærmydsler mellem Husets tre kvindelige Beboere — navnlig den unge var hun ikke saa tilfreds med, og hun slog pludse-

lig over i en ivrig Hvisken — meget tydelig og let at opfatte — medens hun udredte, hvilke illegale Veje og urene Motiver, der efter hendes Mening rummede Forklaringen paa de to andre Damers Tilstedeværelse i Stiftelsen. Og saa endte hun denne fortrolige Del af Beretningen med: *Men De lover mig, det kommer ikke videre!*

Saa begyndte jeg jo at tvivle paa, at hun virkelig havde forstaaet Situationen rigtigt, skønt jeg grundigt havde forklaret hende Hensigten med Mikrofonen og med mit Besøg. Jo, det havde hun altsammen fattet, sagde hun. For at være helt sikker førte jeg hende ud af Huset, langs Kablet — hen til den store Radiovogn, der holdt paa Landevejen udenfor. *Der* kunde hun se Maskinen — *der* snurrede Pladerne, og paa dem blev det hele optaget — for senere at sendes ud. Hun forstod stadig det hele — og stirrede paa Vognen. Den var *stor* som en Omnibus, den Vogn, vi da benyttede. Og for rigtigt at understrege sin klare Forstaaelse sagde hun saa: *„Ja, I er Zigøjnere!"*

*

Et andet Sted i Jylland var der meget mindre Fortrolighed imellem os. Det var i Ribe. En Kreds af Byens gode Mænd med Borgmesteren i Spidsen var kommet sammen for *at drøfte* med mig, *hvordan* man bedst og naturligst kunde gengive en Samtale, der kunde *give* nogen Forestilling om det *gamle* Ribe — det *historiske*. For at skabe den rette historiske Stemning omkring os under

Kunstværkets Tilblivelse, mødtes vi paa Weiss' gamle Vinstue ved Torvet.

Saa snart jeg hentede Mikrofonen for at begynde Optagelserne, gik det hele i Staa. De var generte, de værdige Ribe-Mænd. Saa lagde jeg Mikrofonen paa Bordet og gik ud til Teknikerne i Radiovognen udenfor. Der var lang Tavshed derinde. De sad med deres Kaffepunch og rørte Sukkeret ud med Skeerne. Saa kom et Par fortrolige Smaabemærkninger fra Mand til Mand: „Hvor blev Dahlerup af? — Der er nok noget i Stykker med Apparaterne" — og pludselig lyder Borgmesterens Stemme, glad og lidt hoverende: „Det sku' vore Kun'er lie høre — a' vi sidder her aa rører i Kopperne!"

Og da Mændene om Aftenen satte sig tilrette hjemme for at høre Ribe-Udsendelsen i Radio — saa fik Konerne det at høre!

Men det er ogsaa den eneste Gang, jeg har beluret nogen med Mikrofonen og sendt det ud, uden at fortælle dem det. Men det var saa fristende.

*

Jeg husker en Sildemand i Nykøbing F. Han er død, og hans Optræden i Radioen blev mindet i de lolland-falsterske Blade ved hans Død. Han kom hen ad Gaden med sin Trækvogn med Sild, raabte dem ud til Salg og stillede sig op og snakkede med mig — uden i mindste Maade at lade sig distrahere af Mikrofonen. Da Politiassistent Ringborg

saa kom hen til os og beordrede Sildemanden væk — over paa den anden Side af Gaden skulde han vist — saa svarede Sildemanden: „Ja, ja, Ringborg, la' nu dog vær'. Je' bli'r jo saa *forkyst* og *forjavet* hver Gang, je' ser dig!" Det var syngende, falstersk Vid.

*

En Mand i Lemvig viste en ganske ejendommelig Form for Selvvurdering. Det var en umaadelig tyk Spillemand i det stedlige Danseorkester. Han udtalte sig beklagende om sin Vægt: „Ja, a vejer kun 240 Pund nu; a har tavt 30 Pund i Vinter — *skammele' nok!*"

*

Det Besøg i Lemvig husker jeg forøvrigt særdeles tydeligt af en anden Grund. Fra mit Hotelværelse hørte jeg pludselig Trommen gaa i Gaderne — og Udraaberen bekendtgjorde, at „Mødet i Aften i Missionshuset begynder Kl. halvsyv i Stedet for Klokken halvotte — *saa alle kan naa hjem og høre Radioudsendelsen i Aften.*" Jeg havde Udsendelse derfra om Aftenen — og Præsten havde ikke ønsket at lade det komme an paa en Styrkeprøve med Lokalpatriotismen, der jo maatte byde enhver Borger at være paa sin Post — og høre sin egen By for første Gang i Radio!

*

Borgmester *Ernst Kaper* elskede at være Vært paa Københavns Raadhus. Ved en saadan Lejlighed kunde Vel-

oplagtheden helt tage Magten fra ham. Vi foretog Transmission af en H. C. Andersen-Fest, hvor mange Tusinde Børn sang i Raadhushallen. Da Kaper havde endt sin Festtale foreslog han Børnene at synge „Der er et yndigt Land" og tilføjede: *„Den ved jeg da, I kan"*. Staaende paa Talerstolen, hvor Mikrofonen var anbragt, dirigerede han Sangen — og sang selv for. Hans Tekst vakte Forbløffelse over hele Landet:

Da dum, dadum, da dum,
da dum, dadum, da dum, dum...

Han kom hele første Vers igennem, før en Raadhusbetjent fik fat i hans Jaketskøder og fik ham trukket væk fra Mikrofonen.

*

Direktør *Otto Andrup* udbredte sig begejstret over den pragtfulde Fontæne i Frederiksborgs ydre Slotsgaard. Jeg syntes, det kunde være nok, og da Udsendelsen netop fandt Sted Store Bededags Aften spurgte jeg ham: „Hvor lægger man St. Bededags-Turen her i Byen — som Københavnernes Langelinie-Tur?"

Han syntes, han maatte give et bedre Svar end det virkelig sande, at man slet ikke gik Tur. Derfor svarede han: „*Her* — rundt om Springvandet! Det er vores St. Bededags-Tur!"

Flere Aar efter fortalte han mig glædestraalende: „Nu *gør* de det — spillemig!"

*

Da Dyrehavsbakken første Gang indgik i „Hørebillederne" (1934), mødte Formanden, Restauratør Larsen (ikke Svale-Larsen, men hans Forgænger) op iført Jaket og sort Bowlerhat, skønt det var morderlig varmt. Han døjede for sine repræsentative Pligter, men fulgte dog nogenlunde med fra Sted til Sted, hvor vi havde etableret Linieforbindelse ind til Stærekassen. Til Dansen paa „Den Runde" bad jeg ham udpege mig en Pige, jeg kunde danse med, og som vilde være i Stand til at svare noget fornuftigt. Vores Danse-Konversation skulde med i Udsendelsen. Jeg dansede med Mikrofonen i Haanden; og det gik udmærket. — „Vær'sgo', Herren og den førende Dame...", alt kom med. Da jeg udtalte min Beundring over, at Hr. Larsen straks havde kunnet finde en saa velegnet Pige ud af Vrimlen, sagde han meget dybsindigt: „Jo, De ka' tro, a' jeg ka' se, hva'for no'en der er *Lammehjerne* i!"

*

Nogle Foredragsholdere har den Ambition at ville tale uden Manuskript — eller i hvert Fald *lade* som om de gør det. En Dag, da der blev „lukket op" for Udsendelsen fra et Provins-Studie, hørtes en sagte Konversation mellem den stedlige Tekniker og Foredragsholderen. Teknikeren udbad sig at faa Lov til at se Slut-Ordet. Men nej; den landlige Foredragsholder erklærede paa bred jysk Dialekt, at han slet intet Manuskript havde: „Jeg taler saadan pr. *Inspiration!*" sagde han. Da Teknikeren havde forladt Studiet (for at gøre den rædselsfulde Opdagelse, at der alle-

rede *var* aabnet for Mikrofonen, og alt saaledes var gaaet ud som Begyndelse paa Sendingen) hørte Lytterne Foredragsholderen udfolde et omfangsrigt, knitrende Manuskript paa Bordet! Og da han derefter hurtigt fik et Tilraab om at begynde og tog fat med sit: „Ærede Lyttere . . . . !" vidste alle, hvorfra han hentede sin „Inspiration".

*

I Thisted var der stor Fest paa Dagen for Limfjordsbroens Indvielse. Kongen og Dronningen vilde komme kørende til Raadhuset, og Byens eneste Arrestant havde i den Anledning faaet Lov at sidde i et Værelse lige over Byraadssalen — med Vinduer ud mod Torvet. Arrestforvareren bad mig om endelig ikke at omtale denne lille Indrømmelse i Radioen. Det var kort efter, at Ebeltoft Arrest havde været saa stærkt kritiseret i Anledning af lignende hyggelige Forhold. „Men jeg synes nu, den unge Mand skal have den Glæde at se Festen. Han er nemlig en pæn og nydelig Mand," forklarede Arrestforvareren mig, „af god Familie, og jeg forsikrer Dem, *han er lige saa lovlydig som De og jeg.*"

„Hvad sidder han for?"

„Voldtægt!"

*

Jeg var inviteret til den store aarlige Middag i „Randers ældre Købmands-Liglaug" — og man var i Galla. Over for mig sad en paafaldende rigt dekoreret Randers-Borger, —

og min Sidemand forklarede mig beredvilligt, hvad han vidste om disse Ordner. Midt i det hele spørger han mig: „Ja, Redaktøren er selvfølgelig Ridder?" Da han hører, at det er jeg ikke, udbryder han — venligt bebrejdende: „Jamen, sig mig, Hr. Dahlerup, *gør* De noget for det?"

*

For en Del Aar siden kørte jeg i Bumletog paa Sjælland sammen med en Kontorchef i Finansministeriet. Selv om han ikke havde fortalt det, vilde jeg have gættet det. Han gik med „Næseklemmer", fastklemt i en Hudfold paa Næseroden. Det virker saa livligt; de dingler altid. — Ind kommer en gammel Husmand, med Pibe og Kabus. Kontorchefen søger ivrigt efter et aandeligt Bindeled som Grundlag for en Konversation. Det bliver: Brugsforeningen. Husmanden kan ikke lide Brugsen. Det er daarlige Varer. „Saah," siger Kontorchefen interesseret, „hvad er det f. Eks., der er daarligt?" „Melet — det er ikke rent." — „Næ, *det* forstaar jeg ikke; hvad er der da i Vejen med det?" „Ded ska' jæ saamen si'e os — ded æ fuldt a Muse-Lort!"

*

Jeg var rejst til Store Vildmose for at sætte mig ind i et saa difficilt Emne som kunstig Befrugtning af Kvier. En Dyrlæge, der hed *Knudsen*, viste mig Foretagendet i Praksis. Det saa ikke vanskeligt ud. Ved Hjælp af en lys-

tæt Beholder og et Hævert-Pusterør afgjordes Sagen, medens Kvien, saa at sige intetanende, gumlede videre. At give en passende *Forklaring* af Fænomenet var straks en vanskeligere Opgave.

Til at klare denne var selve Amtsdyrlægen hidkaldt. Og som en Slags Kronvidne var hentet en af Kystlandets Husmænd, som havde haft en Del Kvier til Græsning — med mere — paa Centralgaarden og derefter havde modtaget dem tilbage som „kunstige" Mødre.

Efter Amtsdyrlægens indgaaende Forklaring sagde denne lune Jyde, der saa overvældende troværdig ud med sin Klædeskasket med Øreklapper: „Der er bare een Ting, jeg ikke forstaar". Det var jo glimrende; her var en Chance for at uddybe Problemet, saa man kunde opnaa endnu større Sikkerhed for, at ogsaa *jeg* vilde komme til at forstaa Sagen til Bunds. Sig frem, kære Mand, hvad er det, De ikke forstaar?

Jo, han havde haft otte Kvier paa Centralgaarden, og de var alle blevet med Kalv. Og disse Kalve var faldet efter tre forskellige Tyre. „Nu er der det mærkelige, at jeg kan tydeligt se paa hver enkelt Kalv, hvilken Tyr, den er falden efter. De ligner alle deres Far."

„Ja, selvfølgelig," sagde Amtsdyrlægen. Nu havde denne Husmand jo ikke forstaaet et Muk af det hele! „*Selvfølgelig* ligner de deres Far. Hvem skulde de ellers ligne?"

„Jow —. det ku' jo dow wæe, te de aall wa kommen te aa ligne *Knudsen.*"

ÆREDE LYTTERE!

FOR den, der første Gang skal tale i Radioen, er Oplevelsen i sig selv saa stor, at han i Grunden slet ikke faar Tid til at overveje Betimeligheden af sit Forehavende. Han er opsat paa at gøre det saa godt, som han nu *kan* — og bagefter tilfreds med at høre de teknisk Sagkyndige fremsætte den i sig selv intetsigende Udtalelse, at „det gik godt igennem" — og senere, hjemme, at høre sin Kone fastslaa, at det var det bedste, der nogensinde er sagt i dansk Radio.

Men den, hvis Lod det er, ofte at skulle beslaglægge Landets Opmærksomhed i kortere eller længere Tid, maa, hvis han overhovedet er et tænkende Væsen, naa dertil, at han gribes af Angst og Samvittighedsnag. Han maa en Gang imellem med Rædsel fastslaa over for sig selv, at det i Grunden er ganske urimeligt at vente, at Landets Millionhær af Lyttere Gang paa Gang skal følge Kaldelsen til at sidde og lytte efter det samme Menneskes Talestrøm.

Saa er hans eneste Redning den Kendsgerning, at *Lytningen er frivillig.* Det bliver hver Mands egen Sag, om han gider høre paa det, der bydes. Denne Bevidsthed er

en stakkels Radiomands Trøst i Selvransagelsens Øjeblikke.

Vilde blot dette: Lytningen er en frivillig Sag, — gaa lige saa soleklart op for hver Lytter i Landet — saa vilde Forholdet mellem Lytter og Radio straks blive endnu bedre.

Dermed er ikke sagt, at Radioen roligt kan byde paa et daarligt Program, fordi Folk jo bare kan la' være med at *høre* paa det. Langtfra. Men blot det, at man vilde lade være med ligefrem at *søge* sine Ærgrelser i at lytte til Ting, som man paa Forhaand ved vil være En imod, — det vilde være en Lettelse for begge Parter.

Vi er jo nok to *Parter;* men Modstandere *er* vi ikke og maa vi aldrig blive.. Lytterne og Radioen.

Lyttere er et skrækkeligt Ord — og en helt misvisende Betegnelse. Ordet rummer ligefrem en Antydning af noget *uberettiget,* synes jeg, af et Forsøg paa en ulovlig Indtrængen i det, andre Mennesker taler om i Fortrolighed. For saa vidt skulde Ordet kun kunne finde Anvendelse i Forbindelsen „Plankeværks-Lytter", — *ikke* om de lovlydige, licensbetalende Mennesker, der udgør Radioens store Publikum.

Man har altid brugt lidt tossede Ord om dem, der *hørte* i Radio. I Begyndelsen kaldtes de *Radio-Amatører* — eller blot „Amatørerne". Det var heller ikke godt; men det havde sin Forklaring i en anden Funktion, de udøvede, end netop den at høre efter. Da byggede man selv sin

Modtager — og arbejdede paa dette specielle Felt af Finmekanikken ikke som Professionel, men som *Amatør*. Nu er det dem, der eksperimenterer med egne Kortbølge-Sendere, der hedder Amatører — eller dem, der *gjorde* det, for det er der jo ingen, der gør i Øjeblikket.

Da man blev klar over, at det virkede temmelig umotiveret at kalde en Mand, der gaar ind i en Forretning og køber sig en fuldt færdig Radiomodtager, for en Amatør, kom det til at hedde en *Lytter* i Stedet for. Og straks lød det flere Gange daglig ud over Landet: *Ærede Lyttere!* — ved næsten hvert Foredrags Indledning. En Tiltaleform hentet direkte fra Forsamlingshusenes Høfligheds- og Talekunst-Formularbog. Ganske overflødig — ildelydende, og, ret betænkt, slet ikke høflig. Jeg vil herved anbefale alle fremtidige Radiotalere at afskaffe dette Indledningsbuk og springe lige paa Hovedet ud i Æteren — hvis de ikke kan opfinde en anden og bedre Form for Hilsen til den usynlige Skare bag Mikrofonen.. Radioens store, brogede *Publikum*.

De er ikke blot et *Publikum*, der hører efter og lader sig belære. De er Skud paa den Stamme, den danske Radiofoni voksede paa. De skabte den, de bar den frem — og lader den vokse frodigt den Dag i Dag.

Saadan er Radiofonien blevet til: født af Folkets egen Interesse for Sagen, baaret ved frivillige Ofre af Arbejde og Penge — og endelig legaliseret paa den Maade, at ingen Øre af Statens Penge skulde gives ud paa dens Udstyr og

Dannelse; den skulde betale for sig selv lige fra sin Start. Men saa skulde den ogsaa have Lov at vokse paa Lovens Grund — og til Genydelse blot lade sig lægge i Lovens Baand.

Danmarks Radiofoni blev den første rene *Statsradiofoni* i Verden. En beslutsom Minister (det var *Friis-Skotte)* vovede straks at tage det Skridt fuldt ud, som andre Lande har maattet tage senere, efter først at have høstet temmelig bitre Erfaringer fra Eksperimenter med hele eller halve Privat-Ordninger. Vi fik en Statsordning, der ikke blot lukkede private Interesser ude fra at øve Indflydelse paa Radiofonien, men som ogsaa i høj Grad sigtede paa at udelukke Staten fra at „køre med os". Radiofonien fik — og har bevaret — Raadighed over sine Indtægter .. selv om Raadigheden ikke er saa ubetinget i Dag som dengang, da Indtægterne var smaa.

Paa den anden Side medførte den rene Statsordning en uundgaaelig Højtidelighed med Hensyn til, hvad Radioen kunde bruges til. Den bliver af og til beskyldt for at være for stiv og højtidelig — og at være det netop paa Grund af sin officielle Stilling. Det er ikke helt forkert; men heroverfor staar rigtignok et stort Gode, der blev vundet ved samme Stats-Ordning, nemlig den fuldstændige og lovfæstede Udelukkelse af Propaganda i Radioen.

Hvad fik saa Lytterne, de 1.471, som ved Prøveaarets Begyndelse i April 1925 stod indregistreret? De var allerede forlængst organiseret, — det var jo netop Foreninger

og Klubber af Lyttere, der havde arrangeret og bekostet Udsendelserne i de forudgaaende Aar, — og disse Organisationer fik Indflydelse. De *har* den endnu i Dag. Ogsaa i den Henseende er Danmarks Radiofoni noget for sig selv. Det er vistnok enestaaende i Verden, at en Statsradiofoni i sin ansvarlige, udøvende Styrelse har siddende 6 folkevalgte Lytterrepræsentanter. Det har vi; af Radioraadets 15 Medlemmer er de 6 valgt af Lytternes private Organisationer. Og i Programudvalget, hvor Programmerne fastlægges Uge for Uge, er nu hver af de tre Lytterorganisations-Grupper repræsenteret ved 1 Medlem.

(Men hvad skal man stille op med alle disse Problemer, hvis man fordømmer Betegnelsen „Lytter" — uden at finde gyldig Erstatning. Hvordan skal man saa finde Betegnelse for: Lytter-Repræsentant, Lytterforeninger, Lyttermeddelelser. Her finder Ordet i hvert Fald sin Berettigelse. Man *kan* dog ikke tale om en Radio-Publikums-Forening).

Den Interesse, Radioen omfattes med her i Europas næststørste Radio-Land (næst-tætteste), kan man direkte læse ud af de Tal, der betegner Lytterskarens Vækst gennem Aarene: I 1926 var de knap halvandet Tusinde blevet til 28.140 — i 1927 omtrent 131 Tusinde — og 1928 bragte Tallet op paa 212.157. Men *saa* var man ogsaa enige om, at nu var Tallet naaet saa højt, som det i det store og hele kunde komme. — Det blev ved at stige — og Millionen er vi naaet op over.

Interessen er der altsaa stadig. Men hvordan er det gaaet med Tilfredsheden. Er Lytterne tilfreds med den *Indflydelse,* de har — og er de tilfreds med *Programmerne?*

Skal vi begynde med det sidste:

Hvad er det, vi forlanger af Radioen? Det ganske enkle, at den skal give os *det rigtige Program.* Det, vi gider høre paa. Det er jo da ikke noget urimeligt Krav, — naar der er Penge nok at lave det for. Nej, det er ikke urimeligt — det lyder i hvert Fald saa ligetil. Men det, at lave det rigtige Radio-Program er ikke blot den største Opgave, der kan stilles — *det er en uløselig Opgave.* Det er alle, der beskæftiger sig med Radioprogrammer i Verdens forskellige Lande, blevet klar over — *uløselig.* Og naar vi ikke allesammen har givet op og smidt Opgaven fra os, saa har det sine Grunde. Arbejdet binder enhver, der kommer i Lag med det. Det er en fængslende Gerning at komme Løsningen saa nær som muligt — at nærme sig det Maal, man ved aldrig kan naas.

Det er jo ikke nok at lave en vældig god Udsendelse nu og da — *en,* saa godt som alle synes om; Kravet fra Lytterne gaar langt videre. Det lyder: hver Time paa Dagen, Dag ud og Dag ind vil jeg kunne være tilfreds med det, der bydes. Jeg vil kunne *forstaa* det, jeg vil ogsaa *overraskes* og *beriges* af det. Det skal med andre Ord *give* mig noget — uden at stille Krav til mig selv. Men hvor i Verden faar man det Forlangende opfyldt?

Det er sagt fra saa mange Talerstole og ved festlige Borde, at Radioen er Landets store *Højskole,* — et folkeligt *Universitet* er den ogsaa kaldt. Samtidig forlanger man, at den skal være hele Folkets *Teater-* og *Koncertsal.* Altsammen paa en Maade, saa ingen keder sig, ingen føler sig uden for, alle kan følge med.

Men ved alle disse Kulturinstitutioners Arbejde er der det, at enhver, der skal modtage noget der, maa møde med visse Forkundskaber, og de skal være temmelig ensartede. Saa har Arbejdet et Grundlag. Men hvor er de Forudsætninger henne, som Radioen har at arbejde paa. Ingen Ensartethed — ikke engang den særlige Stemning, man hensættes i, naar man tager Plads i Auditoriet eller Salen, kan Radioen regne med hos sine Tilhørere. De lukker op for Kassen derhjemme i Stuen, hvadenten de er oplagte eller ej — selv midt i et almindeligt Familieopgør vil man høre, hvad der kommer.

Der er nok at fylde i Radioen. Og der er Folk, der synes om hver enkelt Del af den rige Anretning. Det sendes altsammen i den bedste Mening; men sommetider bliver det modtaget i alt andet end en god Mening. Det kan ikke nytte at nægte det; men *mon* det kan være anderledes?

Tænk Dem et Blad, et mægtigt stort Blad, udbredt over hele Landet, større end det største, vi kender. Dette Blad maatte bringe et saa alsidigt Stof, beregnet paa saa vidt forskellige Modtagelses-Grader hos sine Læsere, at det

Fra de nordiske Landes Reportage-Rejse i Norges Vestland: Kirken i Eidfjord, der samler sin Menighed fra de høje Fjelde i mange Miles Omkreds. Nederst ses en Optagelse af Kirkefolkets Ankomst pr. Baad. Alle Baade trækkes op paa den flade Strand.

Et Barne-Bryllup ved Hardanger. Disse farverige Optog finder Sted ved St. Hans-Tid — og morer baade Børn og Voksne (Jònsok-Bryllup).

Interview paa Grøftekanten med en norsk Bonde, der var paa Vej til Sæters med sin Kone og sine Budeier (Tjenestepiger) og alle sine Geder og Køer.

vilde være umuligt at skabe en *Helhed* over det Blad... med mindre Bladet havde sin politiske Linie at holde det hele sammen med.

Radioen er en saadan alt- og alle-omfattende Publikation. Den er afskaaret fra at søge Fundament der, hvor Dagbladet maatte søge sit — i et politisk Standpunkt. Og det priser vi os alle lykkelige over. En politisk Magtfaktor ønsker vi *ikke*, at vor Radio skal være. Men saa maa vi ogsaa tilgive den at den bliver en noget broget Blanding af Stof, rigt i Mængde, sammensat i Art — ikke *altsammen* noget for mig — en Del udelukkende for min Nabo. Men altid noget for en eller anden!

Saa under jeg min Nabo den halve Time, hvor Radio'en dyrker netop hans *hobby* — og venter taalmodigt, til *min* Time er inde.

Det er den ene Ting: *hvad* man bestemmer sig til at modtage. Den anden er: *hvordan* man modtager det.

Vi, der har med Udsendelsernes Tilblivelse og Udformning at gøre, præsterer kun en Halvdel. Den anden Halvdel maa Lytterne selv levere. Modtageligheden, Veloplagtheden, den gode Vilje hos Lytteren er et umaadeligt vigtigt Led i Processen. Derfor reagerer man ogsaa forskelligt over for den samme Udsendelse. Husk det en Gang, naar De sætter Dem til at høre Radio: det er Deres egen Fantasi, der villigt maa gaa med ind paa Scenen. — De maa selv bygge de Kulisser op, vi forsøger at skabe et Tankebillede af. De maa være parat til at gøre *Deres* Del

at Arbejdet for at borteliminere Radioens Blindhed. Og *blind* bliver den ved at være nogle Aar endnu; forhaabentlig ikke mange.

Lytternes *Indflydelse* paa, hvad der skal foregaa i Radioen, nævnede jeg før. Har de nogen? Jeg har truffet mange, der siger: Lytterne har ikke Gnist af Indflydelse. Det er bare noget, man bilder os ind.

Andre siger, at Lytterne nok har *nogen* Indflydelse; men de burde have *hele* Magten, saa at det udelukkende var dem, der bestemte Farten.

Jeg tror, Lytterne har den Indflydelse, de bør have — og den, de ønsker at have. Radioen skal have en *Linie*. Det medfører, at den ikke kan skubbes hid og did efter øjeblikkelige Stemninger. Men den kan bringes til at følge de Tilskyndelser, der bunder i en Udvikling. Lytternes vaagne Medarbejde vil bevirke, at Radioen aldrig kommer til at stagnere. Den maa ikke faa Ro til at stivne i sin øjeblikkelige Form. Og det er der heller ikke Fare for, at den faar. For det første er de nævnte 6 Lytterrepræsentanter vaagne — bestandig beredt til at gøre sig gældende, navnlig med Indvendinger mod Programmer, der truer med Stivnen i en fastlagt Form. Ogsaa over for det docerende Præg i Tale og Musik er de vældig paa Vagt. Og ved Siden deraf er der jo ogsaa den Omstændighed, at alle vi andre, der har med Sagerne at gøre, jo da *ogsaa* er *Lyttere*. Det er jo ikke saadan som i det første, store Radioraad, Radio-Rigsdagen, hvor Lytterrepræsentanterne

mødtes med Folk, der for en stor Dels Vedkommende kun havde teoretisk Kendskab til Radio. Nu er *alle* Lyttere.

Men Lytternes Indflydelse hører ikke op her — ved Udøvelsen af deres Radio-Valgret. Der lever heldigvis en ubrudt Forbindelse i den daglige Brevveksling. Hver Dag kommer der Breve fra Lyttere — og de er langtfra saa enstonigt kritiske, som de Breve, der finder Vej til Dagbladenes Indsenderspalter. Disse Breve, der sendes direkte til Statsradiofonien, er et Incitament, vi, der arbejder i Huset, slet ikke vilde undvære. De viser, at der reageres sundt — og der reageres øjeblikkeligt — over for godt og ondt. Vi føler *med*, baade i Glæde og Harme, saadan som den finder Udtryk i Breve fra Lytterne. Mange skriver af Princip ikke til os, fordi de tror, at saadanne Skrivelser ikke bliver læst og derfor ingen Betydning har. Til dem vil jeg sige: alle Breve om Programmerne læses med Interesse.

Det er altid bedst at kæmpe i forreste Kæde; der er man fri for den tusindtungede Fama's Overdrivelser og Løgne.

(Prmlt. Thorsen, 1864).

AF GUDSFRYGT OG NØJSOMHED

EN meget værdifuld Udvidelse af Arbejdsfeltet fik Hørebillederne fra Dagliglivet gennem de fælles-nordiske Reportage-Rejser. De blev paabegyndt paa norsk Initiativ i 1936 med en 14 Dages Automobiltur fra Kristianssund i det nordlige Norge sydpaa over Fjælde og gennem Dale — og pr. Skib ind i de dybe Fjorde. Det var den norske Kringkasting's Chefsekretær *Thorstein Diesen,* der fik den udmærkede Tanke, at Finland, Sverige, Norge og Danmark (Island mente desværre ikke at kunne deltage) i Fællesskab skulde skildre Norden paa den Maade, at hvert Land fik Lejlighed til at optage Plader til eget Brug. Derved undgik man til en vis Grad de sproglige Vanskeligheder, der havde vist sig ved de hidtil udsendte „Europæiske Bybilleder", ogsaa fra de nordiske Hovedstæder. Men her fik hvert Land selve Skildringen paa sit eget Sprog; Partnerne i de Samtaler, som forekom i Udsendelserne, talte selvfølgelig det paagældende Lands Sprog; saa en lille Smule aandelig Anspændelse maatte stadig kræves af Lytterne. Naar Grænserne atter aabnes mellem de nordiske Lande, vil Vanskeligheden ved at forstaa hinandens Sprog i Radioen utvivlsomt vise sig at være

blevet *meget* mindre, end de var dengang. Vi har faaet Øvelsen. Navnlig i Evnen til at forstaa det svenske Sprog har vi i de sidste Aar gjort store Fremskridt — ganske uvilkaarligt. Vi lytter os til Tonen.

Norge-Rejsen, som blev Indledningen, kom paa mange Maader til at staa som den, der gav det rigeste Radio-Udbytte. Her lærte vi et Dagligliv at kende, som er saa vidt forskelligt fra alt andet.

Vi sejlede, anført af Redaktør *Thoralf Øksnevad,* i Motorbaad — med Radio-Installation om Bord — langt ud i Havet til den lille Klippe-Ø *Grip* — et „Fiske-vær", hvor et lille Samfund paa 276 Medlemmer lever sit uhyre enkle Liv. Det er Norges mindste Kommune, saavel hvad Folketal som Udstrækning angaar. Her har levet Mennesker saa langt tilbage i Tiden, som Historien rækker. Man ved, at Hakon Jarl havde nogle af sine Herser her (det omtales hos Snorre Sturleson). Fra omkring Aar 1200 ejede Ærkebispesædet i Nidaros Fiskeværet Grip og havde store Indtægter derfra. Efter Reformationen blev Grip med Befolkning den danske Konges Ejendom. Baade Ø og Mennesker blev solgt til en Kreds af Købmænd inde paa Fastlandet. Ejeren havde Ret til *al* Fiskernes Fangst, og disse Slaveforhold fortsatte helt op til Aaret 1909, da Grip-Fiskerne selv overtog Lejet ved Hjælp af et Statslaan paa 200 Tusinde Kroner. Endnu betaler hver Mand paa Øen en ekstra Skat til Afbetalingen af samme Størrelse som den Tribut, de tidligere maatte yde Øens Ejere.

Grip-Folkene kan prale med, at hver eneste Gade i deres lille By er asfalteret. Gaderne er kun støbte Gang-Broer mellem Træhusene; men det er ogsaa det eneste, der smager lidt af Luksus. Ingen Have findes paa hele Klippen. „Her var för lite grönsaker, — men jorden kom bort!" Havet tog den Smule Jord, Beboerne med stort Besvær havde sejlet dertil. Det samme sker jævnlig med det Regnvand, som samles i Hulninger i Klippen, og som er deres eneste naturlige Ferskvands-Forsyning. Drikkevand maa sejles den lange Vej dertil fra Kristianssund. Og den Vej sejles kun, naar man har Ærinde af tvingende Karakter. Der er Skibslejlighed, naar Fangsten skal afsættes, eller Doktor eller Jordemoder hentes — eller en af de otte Gange om Aaret, da Præsten lader sig hente derud for at holde Gudstjeneste i Øens gamle Stavkirke. Da jeg spurgte en af Mændene, om hans Kone da ikke af og til tog til Byen, svarede han: „Jo — men det er da nok 6—7 Aar siden, hun var der sidst." Konen selv kunde jeg ikke spørge, for alle Kvindfolk holdt sig gemt i Husene under hele vort Besøg. Mændene traf vi enten ved Baadene eller i Købmandshandelen, hvor Øens offentlige Liv udfolder sig. Kommunen styres af 3 Mænd (hvoraf Læreren er den ene), som danner Herredstyrets Formandsskab. Det aarlige Budget for Kommunen er 8000 Kroner. Her findes ingen Ko, ingen Hest — og en Bil naturligvis ikke.

Da der pludselig blev alarmeret „Hval i Sigte", fik Mæn-

dene travlt. De gik ud med Hvalbaaden og optog Jagten. Det viste sig at være en ca. 20 m lang Brugde — ingen rigtig Hval, zoologisk nærmest en stor Haj — som giver 40 Tønder Tran; altsaa dog en værdifuld Fangst. Den Begivenhed satte for saa vidt Liv i det lille Samfund, som den lokkede to unge Piger frem paa Molen — langt borte fra Stedet, hvor vor Baad laa. Men vi saa dog, at det kvindelige Element fandtes herude paa Klippen. Og da vi ved Afrejsen var kommet et godt Stykke ud paa Vandet, kom Øens Kvinder frem mellem Husene i samlet Flok og vinkede os Farvel.

*

Hensigten var at vise os *Vestlandet*, dets vilde, vældige Natur, og dets fattige Liv, saadan som det leves, fjernt fra den alfare Vej. Vi besøgte ensomme Menneskeboliger, klinet som Fuglereder paa den stejle Fjeldvæg — ind under et Fremspring, saadan at de store Fjeldskred af Sten eller Bræ af Is og Sne kunde gaa ud over, uden at rive Huset med ned i den tusind Meter dybe Fjord.

Vi mødte *Ola paa Keåsen*. Han kom gaaende barbenet ned til Simadalen fra sin Bolig, 560 m oppe ad Fjeldvæggen. Nede ved Fjorden havde han sine „fine Skind-Sko" og sine Helg-Klæder, som kun brugtes til Kirkegang. Han spurgte os straks, hvad Klokken var; for siden 1912 havde han ikke noget Ur, men maatte nøjes med Solen. En af Rejsedeltagerne spurgte ham: „Har du heller ingen Alma-

nak deroppe?" Ola saa længe paa ham; saa sagde han: „Jeg ved, det er Søndag i Morgen" — og fortsatte sin Kirkevej. Langvejs fra kom de fra Fjord og Fjeld til Kirke i *Eidfjord*. Baadene skydes op paa Stranden, og gamle Koner i uldne, sorte Klæder, uldne Hovedtørklæder, gaar stille til deres Plads under den lille Kirkes flade Bjælkeloft. Orgel har der aldrig været her. *Rike Ragna paa Sæd* byggede Kirken som Bod, fordi hun var saa streng mod sin fordrukne Mand, at han tilsidst døde af det. De fattige Bønder i Sognet har samlet 30.000 Kroner til Istandsættelse af Kirken; men ingen Modernisering blev tilladt. Alt bliver ved det gamle. Klokkeren slaar med stort Spektakel Slaaen for den ældgamle, sprukne Kirkedør, hver Gang, der læses Bøn eller Evangelium.

Saa snart Salmesangen begynder igen, lukker han op for nye Kirkegængere; Kvinder fra Fjeldet kommer i deres farverige Dragter med de store, hvide Hovedskaut — med bøjet Hoved og Salmebogen knuget mellem de foldede Hænder. Spædbørn vikles ud af uldne Tæpper for at bæres frem til Daaben. De lidt større Børn er som Gedekid; naar Menigheden rejser sig, springer Børnene op paa Kirkebænken — de søger højt til Vejrs, hvor Udsynet er frit; og de kan aldrig sidde stille.

I Dag er det 1. Jonsok (Søndag efter Skt. Hans), og da har Gudstjenesten en særlig festlig Karakter. Derfor er saa mange mødt i deres Højtidsklæder. Teksten er Lignelsen om den tabte Søn, som levede et Liv i Vellevned

— aad og drak, men angrede sin Synd. En Lovsang over det Liv, der leves i Gudsfrygt og Nøjsomhed.

Bagefter gaar man hjem paa Besøg hos de gamle af Slægten, som er flyttet ned fra Fjeldet for at være i Kirkens og *Jordens* Nærhed nu, da Døden nærmer sig. En Kiste kan ikke bringes ned ad Fjeld-Stierne. Gammelfar fra Keåsen gik ned til Dalen, da han var 89 — og maatte dog vente hernede i 7 Aar, før han kom i Jorden.

Jeg møder en gammel Kone paa Vej fra Kirke — op ad Fjeldstien. Hun har stoppet begge Forklædelommer fulde af Græs. Det skal være til Vinterhø til Geden derhjemme. Og paa Ryggen bærer hun en Trækasse, fyldt med Jord. Den skal lægges ud paa Fjeldhylden oppe ved Huset. Paa Vejen ned til Dalen havde hun haft Kassen fyldt med Kogødning.

Her paa de høje, bare Fjelde lever man af Gudsfrygt og Nøjsomhed. Og man lever *længe* paa den Vis.

Den gamle Sæd og Ærlighed
han af sit Hjerte yndte;
med Hyklerfund sin Ord og Mund
han aldrig vilde pynte.

(Inskription paa Rigsadmiral Henrik Bjelke's Kiste i Næsby Kirke).

UDSENDELSEN, DER ALDRIG BLEV TIL NOGET

EN af de Udsendelser, der i Erindringen staar omkranset af de aller interessanteste Begivenheder, har tillige den Særegenhed, at den aldrig er blevet til andet end Forberedelser — og interessante Omgivelser. Det er en „manjevning" mellem Buskerud Fylke i Norge paa den ene Side og Fyn paa den anden. Fra begge Sider skulde vi køre frem med, hvad vi havde at imponere og overvælde hinanden med — Kultur, Sport, Virtuoser, Berømtheder, skarpe Replikker, alt kunde tages i Anvendelse — blot det kunde kaldes *aandelige* Vaaben. I Buskerud skulde Sekretær Knut Tvedt staa ved Mikrofonen og føre Slaget, — og i Odense skulde jeg dirigere den ædle Strid mod vore norske Frænder.

Naar denne Begivenhed opnaaede at blive sat paa Programmet i begge Lande hele to Gange, uden at der blev nogen Udsendelse ud af det, skyldes det først Begivenhederne i Jössingfjord d. 16. Februar, som fremkaldte en norsk telegrafisk Afbestilling af Udsendelsen.

Da Sindene atter var faldet lidt til Ro, kom Hr. Tvedt til København for at genoptage Drøftelserne med en ny Udsendelse „Buskerud — Fyn" for Øje. Han opholdt sig

her i Danmark et Par Dage. Den 8. April rejste han hjem med Morgentoget. Og Udsendelsen, som nu stod paa Programmet for Lørdag d. 13. April, er aldrig blevet afbestilt fra nogen af Siderne, men heller aldrig kommet til Udførelse. Ikke *endnu,* i hvert Fald.

Søndag Aften den 7. April sad jeg i København sammen med Amerikaneren Dr. Max Jordan, Lederen af National Broadcasting's Europa-Tjeneste. Vi talte naturligvis om de truende Begivenheder, som hang i den nordiske Luft over vore Hoveder; og Dr. Jordan sagde til mig: „De skal leje en Flyvemaskine i Morgen og flyve op over Kattegat og Skagerak. Saa vil De kunne bringe en Verdens-Sensation."

Hertil svarede jeg, at det utvivlsomt vilde blive den interessanteste Flyvetur, jeg nogensinde havde oplevet; men Arrangementet vilde kun blive til min egen Fornøjelse. Jeg vilde aldrig i Livet kunne komme af med min Nyhed, hverken i Radio eller Presse, saadan som Forholdene allerede da var for Offentliggørelser her i Danmark.

Bagefter har jeg tænkt paa denne Samtale — og beundret det næsten profetiske Klarsyn, vi begge har lagt for Dagen. Navnlig da jeg er overbevist om, at ingen af os alligevel havde nogen Forestilling om, *hvor* godt det, vi sagde til hinanden, i Grunden passede til Virkelighedens dunkle Udrugen af de næste Døgns Begivenheder. *Hvis* nogen af os har haft *Viden,* har det i hvert Fald været Max Jordan.

DEN 8. April om Aftenen skulde jeg have en Udsendelse fra Rømø-Dæmningen. Det blev paa et ret tidligt Tidspunkt fastslaaet i et Møde hos Direktøren, at jeg som Reportagechef ikke burde rejse over Storebælt, saa længe Forholdene ikke havde bedret sig. Mine Rejser maatte indskrænkes til saadanne Strækninger, som kunde tilbagelægges i Automobil paa et Par Timer. Det blev derfor min Arbejdsfælle gennem mange Aar, Redaktør Svend Carstensen, der kom til at drage til Sønderjylland; og han fik alle den 9. Aprils Morgen-Oplevelser ind over sig. Og tillige skabte han en ny Verdens-Rekord, idet han blev den første Europa-Korrespondent, der fik Meddelelsen om det tyske Indfald i Danmark og Norge sendt igennem til New York. To Gange før havde han som New York Times Korrespondent været Nr. 1 med en Meddelelse af stor Betydning — og historisk Rækkevidde — nemlig: Budskabet om tysk Indfald i Polen og senere om Russernes Indfald i Finland.

Reportagen fra den paabegyndte Rømø-Dæmnings Arbejdsplads ved Skærbæk blev foretaget Mandag Aften d. 8. April fra et interimistisk Studie i Kroen med Benyttelse af nogle Vokspladeoptagelser fra samme Dags Eftermiddag. Selv om denne Udsendelse kom til at foregaa under de mørkest mulige Auspicier og fyldt med bange Anelser, der ligefrem kunde *høres* i de medvirkende Mænds mørke Stemmer, saa staar den dog i Mindet som en Budbringer om dansk Foretagsomhed og Initiativ til Bekæmpelse af

Arbejdsløsheden i Krigstiden før 9. April. Fuld af Arbejdets Klange og med de dristige Planers vide Horisont.

Svend Carstensen og den Medarbejder fra den tekniske Tjeneste, som ledsagede ham, blev vækket Kl. fem om Morgenen med Budskabet om, at tyske Tropper havde overskredet Grænsen. Det lykkedes dem at faa et Automobil —, og deres Rejse formede sig som en Flugt nordpaa. Et Sted maatte der skabes en Aabning i en dansk Barrikade, for at deres Vogn kunde komme igennem ad Landevejen mod Kolding; og den kommanderende Officer, som gav Tilladelse til Passagen, føjede den uhyggesvangre Bemærkning til sin Ordre: „Det bliver saa den *sidste* Vogn, vi kan lade passere."

Dette lille sønderjyske Sceneri i Dagens Gry blev Statsradiofoniens første Møde med 9. Aprils Begivenheder.

HVAD der foregik den Morgen i „Stærekassen" i København, har været Genstand for svære Mytedannelser. De paastaaede Dødsfald har jo i Tidens Løb dementeret sig selv, saa dem kan vi formodentlig se helt bort fra. Derimod er der Grund til at fortælle, at ingen af os har været arresteret ved den Lejlighed — hverken for kortere eller længere Tid. Kun Radio-Reportage-Vognen blev bragt til Kastellet og spærret inde et Døgn; og det var i Grunden ikke nogen større Ulykke; for der havde ikke været noget fornuftigt at bruge den til i de Dage alligevel — for os.

Naar jeg skal skildre denne Morgen, maa jeg se Begivenhederne ud fra min egen Deltagelse i dem. Derved er Chancen for at ramme det sandfærdige sikkert gjort saa stor, som det er muligt.

Indtil da havde vi alle levet i den tilvante Opfattelse, at Krigsbegivenhederne naaede os gennem Morgenavisen, — og at deres eventuelle Forvarsler maatte komme i Radioavisens sidste Aftenudsendelse. Det faldt os svært at fatte, at noget virkeligt krigerisk kunde finde Sted direkte for vore Øjne og Øren. Da Morgenaviserne omsider blev stukket i Brevsprækken, føltes det ligefrem som et Dementi af alt det, vi selv havde oplevet tidligere paa Morgenen: der stod jo ikke et Ord om Tyskere i Danmark; kun at nu saa det truende ud for *Norge*. Det kan nok være, det truede; i Overskrifter over hele Forsiden. Og Radioen kom Klokken 7 med sin March paa Grammofonplade og sin Morgengymnastik — baade for Kvinder og for Kaptajn Jespersen. Det *var* for øvrigt ikke Kaptajn Jespersen den Morgen, men for en Gangs Skyld hans Vikar.

Men altsaa: hverken Morgenavisen vidste noget eller Radioen, der roligt opfordrede Folk til at aabne Vinduet og trække Vejret roligt. *Hvad* i Verden var det da, der fik store Bombemaskiner til at kredse over vore Hoveder med en Larm, der varslede noget meget uhyggeligere end Tordenvejr? Hvorfor lød der dumpe Drøn ovre fra Værløse —, og hvor kom de sorte Røgsøjler fra, som steg op bag Skovene, der kranser Bagsværd Sø; hvad var da alt

det? Der var kun en eneste Mulighed tilbage for et moderne Menneske: Telefonen. Og *alle,* der havde en Telefon i Huset, greb den og optog heltemodigt (eller stædigt) Kampen mod alle de Vanskeligheder, en Telefon kan berede.

Telefonerne i Lyngby er forsynet med Haandsving. Denne lidt forældede tekniske Anordning medfører den store Fordel, at man kan udfolde *Energi* ved Opringningen i næsten ubegrænset Mængde. Og for den, der ikke har faaet Taalmodets Gave, er Energi-Udladninger af denne Art et stort Gode. Det tog lang Tid at opnaa Forbindelse med Centralen; til Gengæld behøvede man ikke at nære Tvivl om, at Forbindelsen virkelig var der, selv om der ikke blev meldt „Central". Det lød som de store, gammeldags Middagsselskaber, saadan som jeg husker dem, lydmæssigt, fra min Barndom ... naar man var naaet til sjette Ret, og Konversationen „gik af sig selv". Der blev svaret uendelig meget — kun ikke i *min* Telefon; jeg følte mig som en, der var sat udenfor, lige indtil jeg med et lille Smæld virkelig blev det ... og maatte begynde forfra med Haandsvinget igen. Helt forgæves var det nu ikke at kæmpe sig frem til Lyngby Central. Af og til fik man Oplysning om et eller andet, ganske uopfordret. „S-Toget kører lige igennem til Hovedbanegaarden," sagde en travl og upersonlig Dame-Telefon-Stemme — og forsvandt igen. I nogen Afstand lød en mere karakterbestemt Forstanderinde-Stemme: „Provins-Samtalerne

ekspederes først — de lokale maa vente!" eller ogsaa var det omvendt. Der skulde i hvert Fald gøres Forskel, husker jeg. Men Forbindelse med Direktør F. E. Jensens Telefon, Nr. 1081, kunde jeg ikke faa. En Gang imellem drev jeg det til at faa at vide, at Telefonen var optaget, det var dog en Oplysning. Og to Gange naaede jeg at høre Direktørens Stemme i Telefonen; han sad og brummede „ja ... ja," saa det var klart, at nogen fortalte ham noget. Endelig Kl. 8,30 røg jeg pludselig igennem alle Telefon-Barrikader og kunde sige: „Jeg kommer og henter Dem med min Vogn... har De hørt det tyske Opraab, som Schiønning staar og læser nu?" „Nej," lød Svaret, „jeg har talt med Schiønning for lidt siden; men da var der ikke Tale om noget Opraab. Det maa være kommet pludseligt."

Saa kørte vi ind mod Byen; og paa Vejen fortalte jeg, hvad jeg vidste. Allerede dengang, kun faa Timer inde i denne helt nye Situation var det aabenbart, at Forlydender og Fakta maatte holdes skarp adskilt. Naar jeg overhovedet kunde sige, at jeg *vidste* noget som helst ud over, hvad vi alle havde set, nemlig at tyske Flyvemaskiner fløj over os, skyldtes det, at Bageren fra Værløse-Lejren tidligt om Morgenen var kommet kørende med sin Kone og sine to Børn i Automobil til Lyngby for at bringe dem i Sikkerhed hos sine Slægtninge, lige i Nærheden af mit Hus. De kom som panikslagne Flygtninge, uden at medbringe andet end det Nattøj, de havde paa; og de fortalte,

hvad der var sket paa Flyvepladsen i Værløse. Bagerens Beretning endte med, at Flyvemaskinerne stod brændende paa Pladsen, og alle de unge Flyvere stod langs Hegnet og græd.

Dette var, hvad vi vidste; og saa var det grænseløst, hvad vi havde *hørt* allerede. Men vi blev alligevel ganske overvældede, da vi nærmede os Østbanegaarden og fandt tyske Soldater under Vaaben stationeret paa Gaden og et Hagekorsflag bredt ud paa Asfalten ved Færdselsfyret. De var altsaa ikke bare i Luften; de stod her paa vore Gader.

Unge Mennesker stimlede sammen omkring disse enligt posterede Soldater og spurgte dem i ægte umiddelbar Undren: „Hvordan er I kommet her — *hvad vil I os?*"

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	7
Mit eget Hørebillede	9
Genklang af Barnestemmer	9
En Fynbo i Landflygtighed	19
En stenet Sti med skarpe Sving	42
Begejstringen bærer de tungeste Byrder	64
Ved Mikrofonen	93
Begyndelsen gjorde egentlig ikke Lykke	93
Med Luftskib over Danmark	98
De danske Virksomheder rykker frem	105
Da Grisene og Aviserne skreg	116
Et nyt Ord i det danske Sprog	120
Journalistens Opgave i Hørebilledet	128
Direkte til Senderen	134
Radiovognen ruller frem	148
Smedens Juletale	156
Et Familie-Anliggende	159
Smaa Lygter langs Vejen — med Glimt af Lune	163
Ærede Lyttere!	172
Af Gudsfrygt og Nøjsomhed	184
Udsendelsen, der aldrig blev til noget	190

I VED MIKROFONEN har Radioens populære Reportagechef **Aksel Dahlerup** nedskrevet sine Erindringer fra det Tidsrum af hans Tilværelse, der omfatter Barndommen i Odense, Drengeaarene paa Sorø Akademi, hans Indtræden i Erhvervslivet og Journalistiken og hans allerførste Berøring med det nye Begreb Radioen. Dette første Afsnit af Bogen har han kaldt „Mit eget Hørebillede". I Bogens anden Del, der hedder „Ved Mikrofonen", fortæller han om nogle af sine mange spændende Oplevelser med den Mikrofon, der har gjort ham kendt og skattet af Danmarks mange Radiolyttere.

Der er ikke mange Mennesker i Danmark, der ikke har fulgt Aksel Dahlerup paa en større eller mindre Del af hans Hørebilled-Besøg rundt om i vort Land. Det der har gjort disse Udsendelser til Radioens mest aflyttede er den hyggelige Form, den Ægthed, det Lune og den elskværdig-ironiske Tone, der beherskede disse Reportager. Den samme Form og det samme Smil finder man i denne Bog.

VED MIKROFONEN er ikke noget Memoireværk i dette Ords højtidelige Betydning, men en underholdende og fornøjelig Beretning om store og smaa Oplevelser; og i Modsætning til andre kendte Mænds Memoirer er Læserne her selv med i Oplevelserne for saa vidt angaar Bogens sidste Del, idet de selv har oplevet dem engang foran Højttaleren.

SlægtsBiblioteket
1 3 2 3 8 9

RAVI-CO LUNO A/S, KBH.